

The Project Gutenberg eBook of Matkustus Argentinassa ja Uruguayssa

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Matkustus Argentinassa ja Uruguayssa

Author: Arno Donner

Release date: December 1, 2008 [eBook #27376]

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MATKUSTUS ARGENTINASSA JA URUGUAYSSA ***

MATKUSTUS ARGENTIINASSA JA URUGUAYSSA

Tietoja näiden La Platan tasavaltojen oloista

Kokoelleet

ARNO JA OSSI DONNER

Helsingissä 1891,

K. E. Holm'in kustannuksella.

La Plata valtioiden kartta.

Esipuhe.

Sydänyön aikana Syyskuun 19 p:nä 1888 menimme Döbeln laivalle, alottaaksemme pitkää matkaamme Etelä-Amerikkaan ja Yhdysvaltoihin. Oli ihana kuutamoi-ilta. Helsingimme näytti niin kauniilta, hiljaiselta ja rauhalliselta, levollisesti uinaillen täysikuun valossa. — Tukholman ja Göteborgin kautta kävi matka. Viimeksi mainitussa paikassa menimme jotenkin vanhalle ja likaiselle Vilson-höyrylaivalle "Malmö" ja jatkoimme sillä matkaamme ulos Pohjanmerelle. Kahden päivän matkustuksen perästä saimme näkyviin Flamborough Head'in, Hull'in pohjoispuolella, ja pari tuntia sen jälkeen olimme Humber-joen suussa. Sitte purjehdittuamme vielä noin kolme tuntia pitkin rupaista Humber-jokea, saavuimme Hull'in edustalle, laskimme ankkurin ja tulimme maalle. Seuraavana aamuna, Syyskuun 28 p:nä, jätimme savuisen Hullin ja saapua hujahdimme 4 1/2 tunnissa Lontoosen. Kiidimme hurmaavaa vauhtia. Kaikkialla oli hirveästi savua, joka peitti kaikki etäämpänä olevat esineet ja supisti näköalan. Savua, savua, savua joka taholla! Lontoossa pysähdyimme muutamiksi päiviksi, kävimme museoissa, taulukallereissa y.m. joskus harrastuksesta, toisinaan velvollisuuden tunteesta. Kuuluuhan asiaan suuressa kaupungissa katsoa "katsottavinta", ainakin sitä, millä on kaksi tahi kolme tähteä Baedekerissä. Eräänä päivänä, kun sumu verhosi Lontoota niin sakeana, että kaasun täytyi olla sytytettyinä vielä puolenpäivänkin aikana, nousimme jälleen junaan, ja silloin mentiin huimaavaa vauhtia, sillä kertaa länteen päin. Muutaman tuntisen rautatie-matkustuksen jälestä, jolla ajalla olimme menneet Severn'in pitkän ja pimeän tunnelin läpi, saavuimme Cardiffiin, jossa astuimme ulos junasta. Cardiff on verrattomasti suurin hiilen ulosvientipaikka Englannissa ja siis myöskin koko maailmassa. Pitkissä riveissä oli siinä höyry- ja purjelaivoja, kaikki lastaten "mustia timantteja". Höyryveturit liikkuvat ähkien edes ja takaisin rannoilla ja varvien välissä vetäen perässään hiilivaunujonoa, hinaajalaivat siirtelivät laivoja paikasta toiseen, ulos ja sisään; joka paikassa on eloa ja kuumeentapaista liikettä. Siinä tapasimme laivamme, joka oli tuleva olemaan meidän kotinamme monena seuraavana kuukautena, joka oli vievä meidät toiseen maanosaan, toiseen maahan, tuhannen penikulmaa täältä. Se oli fregatti "Vanadis", Pietarsaaresta kotoisin, lastattuna ja valmiina ensimmäisellä sopivalla tuulella lähtemään pitkälle matkalleen merten ylitse. Eriskummallisilla tunteilla astuu laivaan, alkaakseen pitkää matkaa. Eipä tiedä kuinka pitkä aika tulee kulumaan, ennenkuin taas saa astua maalle, vaan viikoiksi ja kuukausiksi saa varustautua olemaan eroitettuna kaiken muun maailman yhteydestä, paitsi itsensä ja niiden, jotka laivalla ovat. Mimmoiseksi saattanee matka tulla? Nopea ja onnellinen, vaiko myrskyinen ja vaikea? Vaan sitä ei nyt ole aikaa mietiskellä. Hinaajalaiva on valjastettu ja vetää meitä vauhdilla ulos Cardiff Bute Dock'ista ahtaan varvin portin läpi sataman suun edustalle tuonne pimeään iltaan. Vähitellen katoavat kaupungista näkyvät valot, yksi ja toinen majakka vielä näkyy, mutta pian sammuvat nekin, ja raisun vihurin puhaltaessa laskemme Bristolin kanavaa Atlantille. — Atlantti! muutamia vuosia on vierinyt siitä, kun viimeksi näimme sinua. Ne eivät ole menneet meihin vaikuttamatta, mutta sinä olet nyt sama kuin silloinkin; sama kuin Columbus'en aikana ja sama aina vuosisadat tämän jälkeen. Aina yhtä hurmaava hymyillessäsi, kuin hirvittävä vihassasi.

Oli ilta Lokakuun 6 p:nä, kun purjehdimme Cardiffista. Heti seuraavana aamuna saimme tuntea merimatkan vastenmielisyyttä siinä, että laiva vaarui kovasti, synnyttäen meritautia. Meidän täytyi pysyä koko päivä sisällä kojuissamme. Kuitenkin hyvällä tahdolla taistellen pahaa vastaan pääsimme pian taas entiseen kuntoon, ja kun parin päivän kuluttua saimme paremman sään, unhotimme mielipahan ja nautimme sitä lämmintä ja päivänpaisteista ilmaa, jonka olimme saaneet Englannin kylmyyden ja kolkoudun sijaan. Kumminkin on tuskin mitään vaihettelevampaa, kuin matkustus purjelaivalla. Juuri kun näyttää mentävän oikein reippaasti eteenpäin, kun tuuli on parhaaksi vinha ja vetävä, meri raitis, ja kaikki käy tahdon mukaan, niin esiintyy väliin jotakin odottamatonta, joka kerrassaan muuttaa asiain tilan. Niinpä nytkin. Viikon purjehdittuamme taukosi Lissabonin yläpuolella vetävä tuuli ja sitte seurasi oikullisia tuulahduksia sekä vihdoin tyventö. Muuttuipa mielialakin. Entinen hyvä mieli, joka syntyi ripeästä vauhdista, selkeästä ilmasta, auringon paisteesta ja vaahtoavista sinisistä laineista, muuttui nyreäksi alakuloisuudeksi. Purjeet retkottelevat mastoja ja köysiä vasten, aurinko paistaa kuumasti ilman raikasta vilppautta, synnyttäen painustavan kuumuuden ja torroksissa olon. Tuntee itsensä niin raskaaksi ja veltoksi, laiskaksi liikkumaan enemmän kuin mitä välttämättömästi tarvitsee; tuskin jaksaa lukeakaan. Kun ei vain olisi niin kuuma! Yöt päivät kestää sama hikisauna. Niin liukuilimme vähitellen edelleen eteläänpäin Madeiran ja Kanarian saarien ohitse, kunnes vihdoin saavutimme pasaadituulen. Sepä oli iloinen päivä. Eteenpäin taasen hyvää vauhtia, oikein tunsu virkoavansa uuteen eloon. Jälleen valkovahtoisia aaltoja, kaikki purjeet levällään ja vauhti hyvä. Päiväntasaajan läheisyydessä, missä koillinen pasaadi loppuu ja ennenkuin kaakkoinen alkaa, tapaa tavallisesti tyvenen yön, s.o. seudun, jossa on heikot, vaihtelevat tuulet. Kuitenkin tapahtuu joskus, että pasaadituuli sadekuuron mukaan kääntyy koillisesta kaakkoiseen. Täytyykö meidän kauankin viipyä aloillamme tyvenessä, vai kohtaako meitä onni? Se kysymys esiintyi meille sitä jännittävämpänä, kuta lähemmäksi arveluttavaa valtamerta saavuimme. Meillä oli onni. Muutamia asteita pohjoislevyettä kääntyi tuuli äkillisesti sadekuuron vaikutuksesta koillisesta kaakkoon ja niin saimme kaakkois-pasaadituulen. Mentiin jälleen eteenpäin, raakapurjeet käännettyinä tuimalle laitatuulelle. Marraskuun 8 p:nä illalla olimme päiväntasaajalla. Muutamia päiviä aikaisemmin oli pohjantähti kadonnut pohjoisen näköpiirin sumuihin, kuten vanha tuttavamme Otavakin. Eteläisen taivaan tähdet nousivat yö yöltä yhä korkeammalle. Tuolla heloittaa Canopustähti yksinäisessä loistossaan, tuolla on iso ja pieni pilvi, vaaleita pilkkuja pimeällä taivaalla ja viimein nousee myöskin Etelän risti näköpiiriin. Olimme odottaneet saavamme nähdä tavattoman kauniin tähtisikerön, vaan petyimmepä, kuten tavallisesti, milloin itsellemme kuvailemme semmoista, jota emme ole koskaan nähneet. Se ei ollenkaan ansaitse mainettansa, Ristin tähdet ovat ylipäätään

pienemmät kuin otavan, ja päälliseksi se on aivan vino.

Eräänä pimeänä iltana, Marraskuun 23:nä, Rion kohdalla, kun kuljimme täysin purjein jotenkin heikolla tuulella, huomasimme edessäpäin rankan sadekuuron. Tuskin kerkesimme laivan kannelle kun se jo oli saavuttanut meidät. Olipa se ankara puuska! Purjeet liepehtimään, komennushuutoja, juoksua edestakaisin, jalusten jännitystä, purjeiden kokoon käärimistä, huutoa ja kiljumista. Tuuli parkui vanhasti taklauksissa ja köysissä, sade valui virtanaan, aallot sähähtelivät ja nousivat yhä korkeammiksi. Parin tunnin kuluttua oli meillä melkein kaikki purjeet alas otettuina ja levollisesti saatoimme vartoa tuulen tyyntymistä. Aamupuolella se tyyntyikin, mutta silloin olikin meidän hyvä pasaadimme loppunut. Ankara maininki oli kaikki, mitä meillä vihurinpuuskasta enää oli jälellä seuraavana päivänä, muuten päivänpaistetta, kirkas, sininen taivas, mutta pahaksi onneksi — tyyntä.

Vielä pari viikkoa kestäneen risteilyksen perästä, vastahakoisten olojen, enimmäten heikkojen ja vaihtelevien tuulten vallitessa, kuului vihdoinkin odotettu huuto: "maata näkyvissä". Niin, se todellakin oli manner. Matala, hietainen rannikko näkyi edestäpäin oikealta selvitien yhä selvemmäksi, kuta lähemmäksi sitä tulimme. Siten purjehdimme koko päivän, Uruguayn etelärannikko näkyvissä, La Plata-joen suulle. Illalla ankkuroimme Montevideon majakkain näkyvissä. Seuraavana aamuna, Joulukuun 5 p:nä, näkyi etäältä kaupungista kirkontornit ja huoneet, laivat sataman suulla, ja kaikkein takamaisimpana El Cerro, vuori, jonka mukaan Montevideo on saanut nimensä. Ankkuri nostettiin ja hyvällä vauhdilla purjehdimme päämääräämme kohti. Pari tuntia sen jälkeen ankkuroitsimme jälleen, sillä kertaa kuitenkin muitten laivojen keskelle, ja niin oli purjehduksemme siksi kerraksi päättynyt. Kahden kuukauden purjehdusajan jälkeen valtamerellä saavuimme ensimmäiselle asemalle pitkällä matkallamme. —

On luonnollista, että kuta suuremmaksi liikaväestö ja siitä syntynyt työn puute on Euroopassa tullut, sitä suurempia täytyy olla niiden siirtolaislaumojen, jotka vuosittain hakevat itselleen uutta työalaa ja uutta isänmaata Euroopan ulkopuolella. Jo vuosikymmeniä on eurooppalaisia laumoittain virrannut Yhdysvaltoihin, hankkiakseen siellä toimeentulon, minkä oma maa on heiltä kieltänyt. Sitte kuin sielläkin on työnpuute alkanut tuntua, ovat nuo aina lisääntyvät siirtolaisparvet olleet pakoitettut siirtymään toisille työmarkkinoille. Vuosi vuodelta on siitä syystä siirtolaisuus Euroopasta La Plataan ollut kasvamassa, kunnes viimeisinä vuosina ihmisiä on muuttanut suurempi määrä näihin maihin, kuin Yhdysvaltoihin. Uusien voimain runsas maahanvirtaaminen on herättänyt eloon ennen aavistamatonta toimeliaisuutta La Platan rannikoilla, ja muutamissa vuosissa ovat nuoret La Platan tasavallat kohonneet entisestä kokonaan syrjäisestä asemastansa niiden maiden arvoisiksi, joilla on oikeus vaatia sivistyneen maailman huomiota.

Moniviikkoisen siellä olomme ajalla, jolloin myöskin kävimme Buenos-Ayres'issa, koetimme niin paljon kuin mahdollista oppia tuntemaan näitä kaukaisia maita. Seuraavassa on koitettu esittää tutkimuksiemme tulokset Argentinan ja Uruguayn luonnosta, kansasta, elämänoloista ja muista suhteista.

La Platan valtioiksi sanotaan niitä kolmea tasavaltaa, Argentina, Uruguay ja Paraguay, jotka täyttävät Etelä-Amerikan koko eteläosan, Brasiliasta ja Boliviasta pohjoisessa, Andes-vuorista lännessä, Atlantista idässä ja Etelä-jäämerestä etelässä. Niillä on nimensä siitä mahtavasta virrasta, joka, oikeastaan muodostuen Paraná'n ja Uruguay'n yhteenvirtaamisesta, on eteläisen Etelä-Amerikan tärkein yhdistystie, ja joka kaikilla haarautumisillaan sekä lisäjo'illaan kastelee ja saattaa hedelmällisiksi nämä maat. La Plata-virta, joka paremmin näyttää suunnattomalta meren lahdekkeelta, kuin virralta, on vesimääräänsä nähden lähinnä Amazon-virtaa suurin maailmassa. Sen veden paljous on noin 1 1/2 kertaa niin suuri kuin Mississippin, yli 4 kertaa niin suuri kuin Ganges'en ja 13 kertaa suurempi kuin Rhein-virran. Tätä suunnatonta veden määrää edustaa Paraná noin 4/5 ja Uruguay 1/5. Laskusuultaan La Plata-virta on noin 30 Ruotsin penikulmaa leveä, Paraná'n ja Uruguay'n yhtymäpaikalta, jossa se on kapein, 4 penikulmaa. Pituus on myöskin noin 30 penikulmaa. Syvyys vähitellen vähenee 17 ja 18 sylestä suulla 3:een ja 4:ään virran latvapuolella. Mataluminen ei kuitenkaan ole aivan tasaista, sillä on joukko hietasärkkiä, joista suurin, Banco Inglés, on Montevideon kaakkoispuolella. Veden syvyys tällä särkällä on ainoastaan 1-2 sylvä.

Nimensä, Rio de la Plata eli hopeavirta, sai se espanjalaisilta löytäjiltänsä, jotka näkivät virran rannalla olevilla asujamilla hopeaisia koristeita y.m. esineitä. Siitä he päättelivät vasta löydetyn maan olevan rikkaan tästä jalometallista; arvelu, joka perästäpäin kyllä huomattiin erehdykseksi. Todennäköisesti hopea oli Perusta taikka Andes-vuorista, nykyisistä Argentinan länsi- tahi luoteismaakunnista kotoisin.

Paraná-virta, jonka pituus on noin 300 Ruotsin penikulmaa, saa alkunsa Goyaz-vuorista Brasiliassa. Se on läpi vuoden purjehduskelpoinen Corrientes'iin asti Paraguay'n purkautuessa siihen noin 100 penikulmaa suusta, s.o. sen yhtymisestä Uruguay'hin. Virran keskileveys sillä osalla on 7,200 jalkaa eli 2 virstaa, ja keskiväylän keskisyvyys noin 90 jalkaa. Corrientes'istä siihen kohtaan Paraná'ta, jossa lisäjoki Yguazù laskee siihen eli noin 73 Ruotsin penikulmaa, on se purjehdettava ainoastaan tulvaveden aikana, sillä Apipá-putoukset, noin 25 penikulmaa Corrientes'in yläpuolella, ovat muulloin mahdottomat kulkea läpi muilla aluksilla kuin veneillä. Virran keskileveys viimeksi mainitulla osalla on 3,600-4,500 jalkaa. Yguazù'sta Guayrá'n putouksiin Brasiliassa, noin 31 penikulmaa, on Paraná purjehduskelpoinen pienillä aluksilla ja kanooteilla, ylempänä se sitä vastoin on liikenteelle kelpaamaton. Viime vuosisadalla on Guayrá-

putouksilla käyty ainoastaan 3 kertaa. Kapteeni Azara, joka siellä kävi 1788, sanoo niistä seuraavaa.

— "Putouksen kohdalta on Paraná 4,600 yardia (13,800 jalkaa) leveä, jonka jälkeen se yhtäkkiä muodostuu kapeaksi kanavaksi, noin 60 yardin (180 jalan) leveydellä, sisältäen vettä melkein yhtä paljon kuin kaikki Euroopan virrat yhteensä sekä syöksyen eteenpäin selittämättömällä raivoudella. Putous ei ole pystysuora, vaan muodostaa tasapinnan viidenkymmenen asteen kaltevuudella. Kohina kuuluu 20 miles'in (noin 3 R. penikulman) päähän ja vaahto kohoaa ylös kolonneissa, jotka näkyvät monen miles'in matkalle. Itse maakin tuntuu vapisevan veden voimallisista sysäyksistä".

Veden pinnan korkeuden eroitus putouksen yli- ja alipuolen välillä on noin 100 jalkaa ja veden paljous lasketaan olevan kaksi kertaa yhtä suuri kuin Niagarán.

Paraná'n etevin lisäjoki on Paraguay, jolla on 176 R. penikulman pituus, josta matkasta 144 p. on purjehduskelpoista pienille höyryaluksille. Sen vesimäärä on noin 1/20 Paranásta, keskileveys noin 1,000 jalkaa ja keskisyvyys virtaväylässä noin 20 jalkaa. Paraguay saa lännestä nuot kaksi suurta lisäjokea, Pilcomayo ja Vermejo, joilla molemmilla on lähteensä Boliviassa, mutta jotka kuitenkin suurimmalta osalta pituuttaan ovat Gran Chacon aluskunnassa Argentinassa.

Uruguay, jonka pituus on yli 140 penikulmaa, on alajuoksultaan purjehduskelpoinen ympäri vuoden Salto'on asti, 40 penikulmaa suusta, mutta purjelaivoille ainoastaan Paysandù'hun. Heti Salto'n pohjoispuolella ovat Salto Grande'n putoukset, josta seuraa, että virran ylemmällä osalla ei ole kaupalle suurempaa merkitystä, koska välillä olevat putoukset estävät liikenteen jatkumisen alemmasta osasta. Salto'sta suuhun on virran keskileveys noin 4,800 jalkaa.

Siitä syystä, että nämä virrat eräinä vuodenaikoina kuitenkin ovat purjehduskelpoiset satoja penikulmia sisämaahan, on La Platan virtajärjestöllä niin suuri merkitys maailman kaupassa. Ne suuret rikkaudet jalometalleja, jotka ovat Argentinan luoteisissa maakunnissa sekä Boliviassa ja Perussa, voidaan mukavammin kuljettaa merelle pitkin Paraná'a ja sen mahtavia lisäjokia, Paraguay'ta, Vermejo'a ja Pilcomayo'a, kuin Andes-vuorien luoksepääsemättömien vuoriharjanteiden ja ahtaiden solien yli, jotka, vaikka lähellä käännepiiriä, suuren korkeutensa tähden ovat ikuisen lumen peitossa. Jotenkin runsaasti haaroittunut rautatieverkko koettaa myöskin parastansa kootessaan näiden, luonnon niin rikkaasti varustamien maiden tuotteita ja viedessään niitä purjehduskelpoisille virroille. Sitte kuin Andes-vuorien takainen rautatie nyt on valmistunut Mendoza'sta Uspallata-vuorisolan yli S:t Rosa'an Chile'ssä. tulee luultavasti, niin pian kuin tämän linjan suuret edut ovat tulleet yleisemmin huomatuiksi ja arvostetuiksi, suurempi osa Chile'n kauppaa Euroopan kanssa kulkemaan pitkin tätä uutta rataa La Plata'an, ja siten vieläkin enemmän lisäämään tämän virran ja sen varrella olevien suurten kauppapaikkojen merkitystä maailman kaupassa.

Edellisten aikojen poliittiset olot ovat vaikuttaneet sen, etteivät La Plata-valtioiden viime aikoina tekemät suuret edistykset ole kehittyneet vieläkin korkeammalle. Koko sen ajan, eli noin kolmesataa vuotta, kuin nämä kolme valtiota olivat espanjalaisina kolonioina, pysyttiin niiden henkinen niin hyvin kuin aineellinenkin kehitys alhaisena. Ne suljettiin, niin paljon kuin mahdollista, muiden maiden yhteydestä. Siten emämaa Espanja oli pidättänyt itselleen kauppamonopoolin uusissa valtioissa. Itsenäisesti ne eivät saaneet käydä kauppaa ulkomaiden kanssa eikä omassakaan keskuudessaan. Kun koloniat kasvoivat, ja tämä niiden kehittymisen este alkoi tuntua kovin raskaalta, puhkesi vapautussota v. 1810. Vaikka Argentina sodan onnellisesti päätyttyä pääsi itsenäiseksi valtioksi, ei sen kauppa kuitenkaan saattanut edistyä entistä enemmän, sillä Espanja piti edelleen Montevideon ja La Plata-virran suun miehittettynä siten katkaisten kaiken kauppayhteyden uuden vapaavallan ja ulkomaiden kesken. Kun Argentina ja Uruguay viimeinkin irroitettiin itsensä Espanjan ikeestä, seurasi hävittäviä sisällisiä sotia ja sittemmin, v. 1835-1852, kenraali Juan Manuel de Rosan diktaattorina olo, jolla ajalla hänen riitaisuuksistansa eurooppalaisten merivaltojen kanssa syntyi vuosia kestävä Buenos-Ayres'in ja Montevideon piiritys. Vasta hänen kukistumisensa jälkeen, vuodesta 1852, ovat nämä maat saaneet vapaasti edistyä, ja siitä ajasta alkaen on La Plata-valtioiden kaikenpuolinen nopea kehittyminen luettava.

La Plata-valtiot sijaitsevat suurimmaksi osaksi eteläisessä lauhkeassa vyöhykkeessä, ainoastaan joku osa maakuntia Jujuy ja Salto sekä Gran Chaco'n alue Argentinassa kuin myöskin Paraguay'n pohjoisosaa on kuumassa vyöhykkeessä. Kuitenkin kasvaa Argentinan pohjoisemmissa maakunnissa useampia troopillisen ilmanalan tärkeimpiä tuotteita, niinkuin sokuria, pumpulia, riisiä, vähän kahvia ja troopillisia hedelmiä, banaaneja, ananaksia, kokospähkinöitä y.m. Paraguay, josta, kuten jo sanottiin, ainoastaan pohjois-osat ovat kuumassa vyöhykkeessä, kuuluu sen ilmanalaan ja kasvikuuntaan nähden kokonaisuudessaan troopillisiin maihin, jättäen sekä Brasilian että myöskin Länsi-Indian tuottamisvoimassa kauas jällelleen. Sen tuotteita viedään Paraná-jokea myöten Buenos-Ayres'iin, joka niin sanoaksemme on koko Paraguay'n yhteinen satamakaupunki. Argentinan keskimaakunnissa, samoin kuin koko Uruguay'ssa on maa hyvin hedelmällistä. Varsinaiset troopilliset kasvit eivät siellä oikein menesty, mutta puoliproopillisia ja lauhkean vyöhykkeen tuotteita viljellään menestyksellä. Maissi ja nisu sekä hedelmät ja viinit ovat viljelyksen etevimpinä esineinä. Näiden seutujen eteläpuolella ovat pampakset, äärettömän avarat ruohokentät, jotka penikulmittain ulottuvat ilman pienimpiäkään kohennuksia tahi syvennyksiä ja jotka hyvin soveltuvat maanviljelykselle. Toistaiseksi on kuitenkin suurin osa niitä viljelemättöminä. Pampas rajoittuu etelässä Rio Chubut'iin, noin 42 asteella eteläistä leveyttä. Siinä alkaa taas Patagonia, vielä hyvin vähän tunnettu maa, jossa enimmäkseen kasvaa vain pensaita ja pienempiä metsäpuita. Kau'impana etelässä on Tulimaa, joka on vieläkin vähemmän

tunnettu, kuin Patagonia. Siellä asuu yksinomaisesti indiaaneja. Koko läntisen Argentinan läpi pohjoisesta etelään ulottuu Andes-vuorien mahtava jono monine lumipeitteisille vuorihuippuineen, joista koko 19 on korkeampia kuin Mont Blanc. Andes-vuoret ovat hyvin metallirikkaat, etupäässä kuparista ja hopeasta. Maakunnat Catamarca, La Rioja, San Juan ja Mendoza ovat tässä suhteessa enimmäin huomattavat. Andes-vuorista maa vähitellen alenee itään päin. Argentinan keskiosa vielä on jotenkin korkeaa, etenkin San Luis'issa ja Córdoba'ssa, mutta kauempana idässä ja etelässä käy se yhä matalammaksi. Keskip korkeus San Luis'issa on noin 2,500 jalkaa ja Córdoba'ssa 1,400 jalkaa meren pinnasta. Buenos-Ayres, joka on Argentinan itäisin maakunta, ja koko Uruguay sitä vastaan ovat mataloita tasankomaita.

Suuria metsiä täynnä kalliita puulajia on Argentinan läntisissä ja pohjoisissa maakunnissa, Gran Chaco'n ja Misiones'in aluskunnissa, samaa valtiota, sekä Paraguay'ssa. Uruguay, Argentinan eteläiset maakunnat ja pampas sitä vastoin ovat melkein metsättömät. Pienempiä metsikköjä ja puuryhmiä siellä ja täällä kyllä on osaksi istuttamattomina ja osaksi, etenkin kaupungeissa ja kylissä, istutettuna. Enimmäkseen nämä La Plata-valtioiden osat kuitenkin ovat ruohoa kasvavaa, hiukan mäkistä maata. Aloeta ja kaktusta siellä kasvaa hyvin runsaasti.

On kieltämätön tosiasia, että jos La Plata-valtiot saavat häiritsemättä kehittyä, ne saavuttavat korkean edistyksen asteen. Ne suuret edistykset, joita nämä maat ovat tehneet sitte vuoden 1852, jolloin valtiolliset olot alkoivat sallia asukkaiden entistä enemmän ja jakamattomammin uhrata voimansa maansa vaurastuttamiseen, ovat takuuna siihen. Hyvä, lauhkea, ei liian kuuma eikä liaksi kylmä ilmanala, maan suuri hedelmällisyys ja sitä paitsi sen rikkaat luonnolliset apulähteet ovat, sikäli kuin väkiluku lisääntyy, kohottavat La Plata-valtioita ja suurentavat niiden merkitystä maailman kaupassa. Suurempi väestön lisäys on ainoa, mitä nämä kolme tasavaltaa nykyään parhaiten tarvitsevat, ja se onkin jo paraikaa toteutumaisillaan sitte kuin siirtolaisuus Euroopasta viime vuosina niin suuressa määrässä on lisääntynyt. Tärkeimmin tarvitaan uusia nuoria voimia raivaamaan metsiä, kyntämään ja viljelemään noita laajoja, melkein äärettömiä, hedelmällisiä tasankoja ja vuorista raastamaan niiden rikkaita mineraalisia aarteita; sitä tarvitsevat La Plata-valtiot, niinkuin kaikki muutkin nuoret edistyväiset maat.

Aikomuksemme on seuraavilla sivuilla antaa kuvaus siitä edistyskannasta, niillä La Plata-valtiot nykyään ovat.

ARGENTINA.

Historia.

Viidennentoista vuosisadan loppu ja kuudennentoista alku oli suurten maantieteellisten löytöjen aikakausi. Espanja ja Portugali, sen ajan molemmat etevimmät merivallat, kilpailivat sillä alalla kunnian ja eduista. Kateus Portugalia vastaan, joka juuri silloin oli voittanut Molukki-saaret ja löytänyt Brasilian, oli se vaikutin, mikä saattoi espanjalaiset toimittamaan sen retkikunnan, joka La Platan maat löysi. Tahdottiin löytää läntinen tie Indiaan. Juan Diaz de Solis, jota silloin pidettiin Espanjan kunnollisimpana merimiehenä, rupesi retken johtajaksi. Lähtö tapahtui Cadizista Lokakuulla 1515. Vastatuulien ajamana tuli hän La Platan suuhun, jossa nousi maalle eräsen saaren Paranán ja Uruguayn yhtymäpaikalla. Solis'in murhasivat kuitenkin kohta maan alkuasukkaat eräässä toisessa maallenusussa virran itäisellä rannalla lähellä nykyistä Maldonadon kaupunkia, jolloin miehistö palasi takaisin Eurooppaan. Sitte kului 12 vuotta ennenkuin jälleen kukaan eurooppalainen näyttäytyi "Rio Solis'en" rannalla. V. 1527 saapui sinne tunnettu venetialainen meriretkelijä Sebastian Gaboto eli Cabot, sitte kuin hän väestönsä kapinan vuoksi oli pakoitettu luopumaan aikeestaan etsiä tietä Atlantista Tyyneen mereen. Gaboto purjehti aina Paraguay'hin saakka, mutta indiaanit ottivat häntä niin vihollisesti vastaan, että hänen täytyi palautua takaisin. Carcanal'in yhtymiskohdalla Paranáan perusti hän ensimmäisen kolonian, Fort Sancti Spiritus'en. Jalometallien haluaminen saattoi hänet sittemmin monille retkille sisämaihin. Niillä asukkailla, joiden yhteyteen espanjalaiset silloin tulivat, oli hopeaisia koristeita ja muitakin kapineita sekä astioita samasta metallista. Siitä syystä otaksuttiin siellä olevan suuria hopeametallin rikkauksia. Sen johdosta antoi Gaboto virralle sen nimen, jota se tähän saakka on saanut kantaa: Rio de la Plata, hopeavirta. Mutta hän pettyi toiveissaan löytää hopeita ja kultia. Jonkun ajan kuluttua palasi hän Madridiin tehdäkseen tiliä löydöistään ja hankkeistaan, jättäen jotenkin vahvan miehistön Fort Sancti Spiritus'een. Tämä kuitenkin pian joutui riitoihin indiaanein kanssa, jotka viime mainitut lopulta pääsivät voitolle ja polttivat Fortin; muutamia eloonjääneitä espanjalaisia pelastui portugalilaiselle alueelle Brasilian rannikolla. Kaksi yritystä oli siis mennyt hukkaan. Mutta tästä espanjalaiset eivät vähintäkään pelästyneet. Sillä rittelyhenki, seikkailu- ja keinottelukiihko olivat edelleen Espanjassa mitä korkeimmillaan. Don Pedro de Mendoza, eräästä maan ylhäisimmistä ja kunnioitetuimmista perheistä, teki hallituksen kanssa kauppiaanomaisen sopimuksen. Hän varusti omalla kustannuksellaan retkikunnan, ollen pääsevä kaikkien voittamiensa maiden maaherraksi. V. 1536 saapui Mendoza La Platan läntiselle rannalle ja laski Helmikuun 2 p:nä Buenos-Ayres'en ensimmäisen perustuksen. Kaupunki sai nimekseen Santissima Trinidad, kun sen satama sitä vastaan nimitettiin Santa Maria de Buenos-Ayres'iksi. Nimi Buenos-Ayres, hyvä ilma, annettiin sille niiden raittiiden merituulien vuoksi, jotka sinne kesäpäivinä puhaltavat, tehden sen muutoin

tuskauttavan kuumuuden vähemmän tuntuvaiksi. — Kohta kuitenkin ruuan puute ja indiaanien hyökkäykset pakottivat Mendozan jättämään uuden perustuksensa ja vetäytymään eteenpäin ylemmäksi jokea Fort Sancti Spiritus'een. Täältä v. 1537 lähetettiin retkikunta, joka löysi Paraguayn ja perusti sen nykyisen pääkaupungin Asuncion'in. Retkikunnan päällikkö Ayolas yritti sitte retken Peruhun, vaan palausmatkalla murhasivat hänet ja kaikki seuralaisensa väijyksissä olevat indiaanit, jotka olivat saaneet tietää, että he toivat mukanaan hopeata Perusta. Siirtolais-asutusta jatkettiin seuraavina vuosina, vaikka jotenkin vähäisessä määrässä, eri päällikköjen ja maaherrojen johdolla. Myöskin Perusta tehtiin retkiä, jolloin perustettiin Santiago del Estero 1553, Tucuman 1565, Córdoba 1573, Salto 1582, Rioja 1591, Jujuy 1592.

Chilestä tulleet uudisasukkaat asettuivat n.s. Cuyon maakuntiin, jotka vielä kauan myöhemmin luettiin Chileen. V. 1555 maa sai ensimmäisen piispansa, Pedro la Torre'n, joka Madridista toi mukanaan virkavahvistuksen uudisasukkaiden itsensä valitsemalle maaherralle Yrala'lle. Asuncion oli niinä aikoina espanjalaisen siirtokunnan pääpaikka. Kesäkuun 11 p:nä 1580 perusti navakka Juan de Garay Buenos-Ayres'in uudestaan. Mutta muutamia vuosia myöhemmin indiaanit murhasivat hänet erällä retkellä Santa Fé'hen.

Espanjalaisten ja alkuasukkaiden keskinäinen suhde ei ollut suotuisa. Elettiin täydellä sotakannalla toistensa kanssa, jolloin espanjalaiset eivät suinkaan osottaneet mitään säälliväisyyttä, vaan tekivät itsensä julmuudesta ja kovuudesta kuuluisiksi. On muistettava, että se oli yhtäaikaa ja saman kuninkaan hallitessa, kuin Alba tuli maailman kuuluisaksi verilöylyistään ja julmuuksistaan Alankomaissa. Myöskin täällä espanjalaiset kokivat käännyttää asukkaita ainoaan vanhurskaaksi tekevään uskontoon. Suojellakseen maamiehiään näitä julmuuksia vastaan kutsui Paraguay'n maaherra, itse maassa syntynyt mies, jesuitit maahan. V. 1591 saapuikin sinne kaksi jesuittia, isä Tuomas Field ja isä Ortega, jotka vaikuttivat semmoisella menestyksellä, että 37 vuotta myöhemmin jesuittilähetys luki maassa 110,000 uudesta kastettua. Jesuitit pääsivät vallitseviksi Paraguay'ssa, joka v. 1680 julistettiin itsenäiseksi siirtomaaksi, ja hallitsivat patriarkallisesti, mutta kuitenkin indiaanien hyväksi suuremmissa määrässä, kuin mitä ainakin muissa maakunnissa tapahtui.

Buenos-Ayres kuului tähän aikaan Perun sijaiskuninkaan hallitukseen. Sillä oli kuitenkin oma kuvernööri. Kaupungin kauppa ja varallisuus edistyi niin, että se herätti myöskin Sevillan porvariensa kateutta, ja heidän onnistui hankkia Buenos-Ayres'ille kielto maahan tuonnista muualta kuin Perun kautta; vienti samoin rajoitettiin 16,000 busheliin nisuja, 25 tonniin lihaa sekä samaan määrään talia. Nämä kiellot kuitenkin antoivat aihetta hyvin laajaan salakauppaan. Sitä edistääkseen portugalilaiset v. 1680 perustivat Colonia de San Sacramento'n Buenos-Ayres'ia vastapäätä virran toiselle puolelle. Mainittakoon tässä myöskin, että englantilaiset Utrecht'in rauhanteossa saivat monopooliksensa tuoda neekeriorjia La Plataan, jonka jälkeen pieni kukoistava kolonia nousi Buenos-Ayres'issa.

Kahdeksannellatoista vuosisadalla Buenos-Ayres'in monta kertaa täytyi suojella itseään portugalilaisten ja indiaanien hyökkäyksiä vastaan. V. 1724 esiintyi eräs portugalilainen laivasto Montevideon lahdekkeessa, mutta kenraali Bruno de Zabala pakoitti sen vetäytymään takaisin. Sama kenraali perusti v. 1726 Montevideo'n kaupungin. V. 1762 pakoitettiin portugalilaiset, jotka partiomatkoilla ja pienillä meriretkeilijällä jatkoivat levottomuuksiaan Buenos-Ayres'issa, jättämään virran varrella olevan varustetun asemansa, Colonia de San Sacramento'n. Pariisin rauhanteossa seuraavana vuonna heidän kuitenkin onnistui voittaa takaisin tämä asema, mutta he pakotettiin viimein lyhyen sodankäynnin jälkeen 1776 vuoden lopulla ja seuraavan vuoden alulla lopullisesti luopumaan siitä. Samaan aikaan julistettiin Buenos-Ayres sijaiskuningaskunnaksi. Ensimmäiseksi sijaiskuninkaaksi tuli kenraali Zaballos, joka oli johtanut päällikkyyttä riidoissa Portugalia vastaan. Buenos-Ayres'in sijaiskuningaskuntaan kuuluivat maaherrakunnat Paraguay, Tucuman, Cuyo ja Rio de la Plata. V. 1780 alettiin perustaa kolonioita myöskin Patagonian rannikoille. Samoin kuin Espanjasta, ajettiin jesuitit myöskin La Platasta v. 1767, joka tapahtui siten, että eräänä aamuna saarrettiin heidän luostarinsa ja vietiin heidät laivalle, joka viivyttelämättä vei ne Cadiz'iin. Joitakin henkisen edistyksen merkkiä, vaikka tosin heikkoja ja niukkoja, huomataan tällä aikakaudella. V. 1799 ilmestyi ensimmäinen sanomalehti maassa, kohta sen jälkeen perustettiin lääkeopillinen koulu, taideakatemia ja ranskankielen oppilaitos Buenos-Ayres'iin.

Sodan aikana Napoleonin vastaan tekivät englantilaiset v. 1806-7 kaksi yritystä nousta maalle ja rynnätä La Platan alueeseen, mutta heidät lyötiin, molemmilla kerroilla urhoollisesti takaisin. Maan sijaiskuninkaalla Sobre Montella ei kuitenkaan ollut mitään osaa tähän kunniaan; hän oli päinvastoin englantilaisten lähestyessä kiiruhtanut saattamaan kallista omaa personaansa turvaan pakenemalla sisämaahan. Kun hän sitte englantilaisten poistuttua tuli takaisin, piti urhoollinen kansa häpeänä häntä enää totella. Sijaiskuningas julistettiin eroitetuksi. Espanjasta lähetettiin uusi sijaiskuningas, joka kuitenkin kohta huomattiin hyvin huonosti valituksi. Hän oli ankara ja välinpitämätön mies, sotamarsalkka Cisneros, joka jyrkästi vastusti kaikkia heränneen vapaudentunnon ilmauksia. Hän tuli siis kansan vihatiksi. Asiain näin ollen, saapui tieto, että junta Sevillassa oli lakannut hallitsemasta. Oltiin epä tietoisina, ketä oikeastaan tulisi pitää herrana, kuningastako, joka oli erotettu, vaiko junttaa, joka oli kumottu. Päätettiin kutsua kansalliskokous. Se kokoontuikin Toukokuun 22:nä päivänä 1810 ja julisti sijaiskuninkaan urotyön loppuneeksi sekä päätti asettaa hallitusneuvoston, jonka tulisi valvoa hallintoa. Kohta pidetyissä vaaleissa pääsi espanjalais-ystävällinen puolue voitolle, ja Cisneros valittiin neuvoston presidentiksi. Asiain tällainen meno herätti etenkin yleistä tyytymättömyyttä ja Buenos-Ayres'in väestö pakotti valitsemaan uuden neuvoston, jonka jäseniksi valittiin pelkkiä itsenäisyyden ystäviä. Toukokuun 25:nä päivänä, jolloin vaali tapahtui, viettävät Argentinalaiset vapautensa

vuosijuhlaa — Espanjalais-ystävällinen puolue, joka siten joutui tappiolle Buenos-Ayres'issa, asetti pääkortteerinsa Montevideo'on ja taisteli innolla isänmaan ystäviä vastaan. Kuitenkin vallankumousliike lähetettyjen asiamiesten kautta voitti liittolaisia kaikkialla maassa ja vastustajien toimilla ei ollut kovinkaan suurta menestystä. Kapinaliike sai tehokasta apua myöskin Englannilta. Etelämaalainen vilkkaalla mielikuvituksella uskottiin nyt heti voitavan vapauttaa koko espanjalainen Etelä-Amerikka emämaan ylivallasta. V. 1811 lähetettiin joukko kenraali Manuel Belgranon johdolla Paraguay'hin voittamaan tätäkin maata vallankumoukseen osalliseksi. Mutta siellä kärsittiin pettymystä: Paraguay kyllä julisti itsensä vapaaksi Espanjasta, mutta ei tahtonut tietää mitään yhdistyksestä Buenos-Ayres'iin, vaan selitti olevansa itsenäinen valtio. Parempi onni oli Belgranolla seuraavana vuonna, milloin Tucumanin luona voitti Perusta tulevan espanjalaisen sotajoukon. V. 1813 hän hävitti ja vangitsi erään espanjalaisen sotajoukon Salton läheisyydessä ja meni juhlakulkua tähän kaupunkiin. Tammik. 31 päivänä 1813 kokoontui jokaisen maakunnan edustajat kongressiin Buenos-Ayres'iin. Tämä ei kuitenkaan toimittanut muuta mainittavaa, kuin hyväksyi Belgranon ja hänen armeijansa esittämät kansallisvärit: sininen, valkea, sininen: vahvasti maan vaakunan ja julisti kaikki sen jälkeen maassa syntyvät orjat vapaiksi. Seuraavina ensi vuosina taisteltiin vaihtelevalla onnella. Espanja lähetti laivaston ja apujoukkoja Montevideoon. Talvella 1813 isänmaanystävien amiraalin, Brown'in onnistui hävittää espanjalainen laivasto ja valloittaa Montevideo. V. 1816 kokoontui kansalliskongressi Tucumanissa ja Heinäkuun 9 päivänä juhlallisesti julisti näiden *yhdistyneiden maakuntien* itsenäisyyden.

Kun asiat näin olivat selvinneet, saatettiin menestyksellä alkaa tehdä veljiä Chilessä ja Perussa osallisiksi vapauden eduista. Kenraali San Martin, joka tuli ylipäälliköksi Belgrano'n jälestä, kulki v. 1818 sotajoukkoineen Andes-vuorien yli ja saavutti voitoillaan Chacabuco'n ja Maypú'n luona Chilelle vapauden. Heinäkuun 3 päivänä 1821 miehitti hän Perun pääkaupungin Liman, jolloin Espanjan valta Etelä-Amerikassa tuli kokonaan murretuksi. Pyhä allianssi, joka samaan aikaan melkein kaikkialla Euroopan mannermaalla menestyksellä puolusti perintölaillisuuden asiaa, kyllä aikoi sinne lähettää sotajoukon ja laivaston saadakseen myöskin täällä "oikeudenmukaisen" monarkillisen vallan entiseen kuntoon, mutta Englanti esti sen siitä.

Itsenäisyys oli nyt turvattu, vaan sisällä maan vallitsi anarkia, vallattomuus. Oltuaan vuosisatoja Espanjan täydellisessä politillisessa holhouksessa — kaikki virkamiehet olivat syntyperäisiä espanjalaisia — kansalla ei ollut minkäänlaista itsehallinnon kykyä. Päälliseksi oli pitkä sota-aika useissakin sotapäälliköissä kasvattanut tavan komentaa ja tulla totelluksi, tutustanut nämät jonkinmoiseen mahtavuuteen, josta luopuminen heistä tuntui vaikealta. Sitä paitsi Buenos-Ayres'illa ja maakunnilla oli eriävät harrastukset; kun edellinen tahtoi yhdistää kaikki maakunnat yhteisen hallituksen johdantoon, jolla tulisi olemaan istuimensa Buenos-Ayres'issa, suosivat maakunnat sitä vastoin enemmän liittovaltaista hallitusmuotoa, samanlaista kuin Schweitzin ja Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen. Siten syntyi kaksi toisiansa vastustavaa puoluetta, unitarinen (ykeyshallinnollinen) ja federalistinen (liittovaltainen). V 1814-1820 oli hallituksen päällikkönä yksi ja toinen — enimmäkseen johtajan nimellä — vaihtuen tiheään, eroamalla hallituksesta joko vapaaehtoisesti taikka vastustajain pakotuksesta. V. 1820 julistettiin yhdysvalta täydellisesti hajoitetuksi, ja kukin maakunta sai vapauden järjestää hallintonsa miten itse tahtoi. Tämä julkisesti ilmoitettu hallituksetta olo kesti vuoteen 1825, milloin Buenos-Ayres'iin kokoontui lähetystöjä joka maakunnasta kongressiin, joka valitsi Bernardino Rivadavian tämän uudestaan perustetun yhdysvallan presidentiksi. Hän oli ennen ollut ministerinä Buenos-Ayres'issa ja häntä kunnioitettiin Argentinan etevimpänä valtiomiehenä. Mutta hänkään ei saattanut pysyä kauan hallituksen johdannossa. Unitaristen periaatteittensa tähden tuli hän pian riitaan kongressin kanssa ja otti eron v. 1827. Brasilia oli sillä aikaa, v. 1825, alottanut sodan Argentiinaa vastaan, vaan sen voitti amiraali Brown 1827 merellä Juncalin luona ja kenraali Alvear maalla Ituzaingó'n luona sekä pakotettiin luopumaan vaatimuksestaan saada Montevideo (Banda Oriental), joka sen jälkeen julistettiin itsenäiseksi ja otti nimekseen Republica Oriental del Uruguay.

Kun sota Brasiliata vastaan oli päätynyt, puhkesivat sisälliset riitaisuudet uudelleen unitaristien ja federalistien välillä. Maa hajaantui viiteen toisistansa riippumattomaan eri alueeseen, joissa eri kenraalit kussakin anastivat hallinnon. V. 1829 tuli Juan Manuel Rosas Buenos-Ayres'in kuvernööriksi. Hänen onnistui voittaa monta kilpailijaansa, ja sen jälkeen hän teki suuren retken indiaaneja vastaan karkoittaen ne Rio Negrin toiselle puolelle. Jälkeenpäin erosi hän vallasta, mutta valittiin v. 1835 diktaattoriksi ja hallitsi sitte aivan kuin täydellinen tyranni. Alipäällikkönsä Quiroga'n hän lähetti kuvernööriä hallitsemaan sisämaata. Vaan kun tämä murhattiin matkalla, antoi Rosas ampua Santa Fé'n ja Corrientes'in kuvernöörit, vaikka ei ollut mitään todisteita heitä vastaan murhan osallisuudesta. Semmoinen hallintotapa luonnollisesti synnytti tyytymättömyyttä ja kapinaa. Corrientes nousi kapinaan v. 1839, mutta Rosas lannisti sen tappelussa Paso Largo'n luona. V. 1841 seurasi uusi kapina kenraali Lavalle'n johdolla, mutta Lavalle joutui vangiksi ja ammuttiin Lokakuussa samana vuonna. Ulkopolitiikassaan oli Rosas ankara mutta ajattelemattoman nativismin puoltaja. Julistaessaan Paraná'n ja Uruguay'n virrat suljetuiksi kaikilta vierailta lipuilta, hankki hän vihollisikseen Englannin ja Ranskan, joilla oli suurin laivaliike näillä kulkuväylillä. Montevideon puolustuksen sen unitariset asukkaat, Rosan viholliset, olivat uskoneet kenraali Paz'ille. Hän kesti päälinoituksessaan Cerron huipulla Montevideon luona kenraali Oribe'n piirityshyökkäyksiä, jotka kestivät kahdeksan vuotta, 1843-1851, antamatta tätä vähäpätöistä mutta luoksepääsemätöntä linnoitusta vihollisen valtoihin. Vihdoinkin saivat Rosan useat viholliset johtajakseen Entre Rios'in kuvernööriin, kenraali Urquiza'n, joka yhteydessä Corrientes'in maakunnan ja Brasilian kanssa ensin vapautti Montevideon linnoituksen piirityksestä ja voitti sitte Rosan sotajoukon Monte Caceros'in luona lähellä Buenos-Ayres'ia. Rosas pääsi eräällä englantilaisella sotalaivalla pakoon Englantiin. Vähää ennen olivat ranskalaiset ja englantilaiset sotalaivat murtaneet tuiman tappelun perästä

Obligado'n luona Uruguay-virran sulun. Laivakulku julistettiin vapaaksi kaikille kansoille.

Rosas'in kukistuksen jälestä syntyi uusia sisällisiä riitoja. V. 1854 julistettiin kenraali Uruquiza eräässä Paraná'n kaupungissa pidetyssä kansalliskokouksessa *Argentalaisen liittovallan* ensimmäiseksi presidentiksi. Buenos-Ayres oli sillä välin julistanut itsensä toisista maakunnista eli valtioista riippumattomaksi ja joutui eripuraisuuteen näiden kanssa. Siitä seuraavissa tappeluissa pääsi Buenos-Ayres lopulta voitolle. 1862 sai *Argentalainen tasavalta* liittovaltaisen hallitusmuodon, sen presidentiksi valittiin kenraali Mitre kuudeksi vuodeksi. Pääkaupungin valitsemiskysymys, joka silloin jätettiin sillensä ja vasta 1881 ratkaistiin Buenos-Ayres'in eduksi, tuotti kahdenkymmenen vuoden ajalla paljon epävarmuutta. Sitte kuin tämä kysymys oli ratkaistu, tulivat edistykset, jotka 1862 vuodesta saakka jo olivat ripeitä, vieläkin huomattavammiksi. Kansan sivistystä ja koululaitosta edistettiin, rakennettiin rautateitä ja sananlennättimiä. Kaupan hyväksi tehtiin paljon, muun muassa rakennettiin suurenmoinen laivavarvi Buenos-Ayres'in lähelle, Bocan luo. Maahan siirto on myötänsä ollut lisääntymässä ja on nyt lähinnä Pohjois-Amerikan yhdysvaltoja suurin maailmassa, ennustaen näille maille yhä suurempaa edistystä, jos vaan voidaan säilyttää sisällistä yksimielisyyttä, ja jos ilmanala ja valtiolaitos osoittautuvat sopiviksi kasvattamaan voimallista ja valistunutta väestöä, joka kykenee hyväkseen käyttämään maan hedelmällisyyttä ja yleensä rikkaita luonnon varoja.

[Lähteinä on käytetty: Napp, "Die Argentinische Republik". Buenos-Ayres 1876 ja M. G. and E. T. Mulhall, "Handbook of the River Plate". Buenos-Ayres 1885.]

Hallitusmuoto.

Argentina on tasavalta-yhdistys, johon kuuluu 14 yhdysvaltiota eli maakuntaa ja 4 yhdysaluskuntaa. Tämän yhdystasavallan päähenkilö on presidentti, jonka tulee olla syntyperäinen argentalainen, ja joka aina valitaan kuudeksi vuodeksi. Häntä ei saa näiden kuuden vuoden kuluttua valita jälleen, vaan vasta kuuden vuoden väliajan perästä. Nykyinen presidentti toht. Miguel Juarez Celman valittiin virkaansa Lokakuun 12 päivänä 1886. Argentinan perustuslaki on vapaamielisin koko maailmassa, ei edes Yhdysvaltoja pois lukematta, vaikka nämä ovat Argentinan hallintojärjestelmän esikuvana. Useita määräyksiä on täällä näet uudestaan sepitetty vieläkin vapaamielisempään suuntaan.

Hallitusneuvostossa on kuusi vastuunalaista ministeriä, nimittäin: sisä-, ulko-, finanssi-, opetus-, sota- ja maanviljelys-asiain ministeri. Vielä aivan äskettäin oli niitä ainoastaan viisi, mutta 1870-luvulla muodostettiin kuudes, maanviljelysministerin toimi, maanviljelyksen eduksi. Jokaisella näillä ministereillä on 9,000 doll. palkkaa. He eivät saa olla kongressin jäseninä, mutta ovat oikeutetut olemaan läsnä kongressin keskusteluissa ja ottamaan osaa niihin, vaan heillä ei ole äänestysoikeutta. Tämä on hyvä seikka, sillä siten kongressi saa itse hallituksen jäseniltä kuulla heidän mielipiteensä kaikista kysymyksessä olevista asioista, ja jälkimmäiset, siinä tapauksessa, että nurinaa syntyisi hallitusta vastaan, ovat heti tilaisuudessa puolustaa itseään sekä esittää perussyllisiä ehdotuksiaan kysymyksessä oleviin kohtiin. Siten voipi estyä mahdollisia väärin ymmärtämiä ja turhaa ajanhukkaa.

Ministereillä on toimenä huolentaa juoksevia asioita ja allekirjoituksellaan vahvistaa presidentin toimeenpanot. Ilman tätä allekirjoitusta ei presidentin päätöksillä ole laillista voimaansa. Jokainen ministeri on vastuunalainen toimenpiteistään, jotka hän allekirjoituksellaan vahvistaa, samoin kuin niistäkin, joita koko ministeriö yhteisesti päättää. Yhdellä ministerillä yksinäisenä on oikeus päättää ainoastaan silloin, kuin asia koskee hänen johdettavansa ministeriviraston sisällistä hallintoa. Kongressin alkaessa tulee ministerien joka vuosi antaa yhteisesti laeva selitys koko maan tilasta, ja jokaisen erityisesti siitä hallinnon osasta, jota hän hoitaa. Ministerit eivät saa tämän virkansa ohessa olla senaatin eikä edustajakammarin jäseninä.

Kongressissa, joka kokoontuu Buenos-Ayres'iin joka vuosi Toukokuun 1:stä Syyskuun 30 päivään, on kaksi kammaria, senaatti ja edustuskammari. Senaatissa on 30 jäsentä, jotka valitaan yhdeksäksi vuodeksi. Buenos-Ayres-maakunta ottaa tähän osaa neljällä senaattorilla, joista kaksi on maaseudulta ja kaksi pääkaupungista, ja muut maakunnat itsekukin kahdella. Näiden tulee olla vähintään 30 vuoden ikäisiä ja asuneet vähintään kuusi vuotta siinä maakunnassa, josta ovat valitut. Edustajakammarissa taas on 86 jäsentä, joista Buenos-Ayres lähettää 25, Córdoba 11, Santiago del Estero ja Entre Rios kumpikin 7, Corrientes 6, Tucuman 5, Santa Fé, Catamarca ja Salto kukin 4, San Luis, Mendoza ja San Juan kukin 3 sekä La Rioja ja Jujuy kumpikin 2 edustajaa. Nämät valitaan neljäksi vuodeksi. Heidän tulee olla viidenkolmatta vuoden ikäisiä ja asuneet maakunnassaan vähintään kaksi vuotta ennen vaalia. Sekä senaattorit että edusmiehet nauttivat valtiolta 4,000 dollarin vuotuista palkkaa. Ulkomaalaiset voivat, oltuaan yhtä mittaa kaksi vuotta Argentinassa, päästä tasavallan kansalaisiksi ja ovat silloin vaalikelpoiset kongressiin. Tämä kahden vuoden aika saattaa erityisissä tapauksissa tulla lyhennetyksi, jos kysymyksessä oleva henkilö nimittäin on tehnyt maalle jonkun hyvän työn tahi jos hänen arvellaan vastaisuudessa tulevan erityisesti hyödylliseksi. — Senaattoreja eroaa joka kolmantena vuotena kolmasosa arvalla, ja heidän paikkansa täytetään uusilla vaaleilla niistä maakunnista, joista eronneet jäsenet olivat. Edustajakammarin jäsenet taasen eroavat kahden vuoden kuluttua puoliksi, samoin arvalla, ja heidän paikkansa täytetään samalla tavalla kuin senaattorienkin. Tasavallan varapresidentti on myöskin senaatin puheenjohtaja, mutta hänellä on äänestysoikeus ainoastaan silloin, kuin kahta erilaista mielipidettä kannatetaan yhtä suurella äänimäärällä. Jos tasavallan

presidentti sairauden tahi muun oikeutetun syyn tähden on toimestansa estettynä ja varapresidentti hoitaa hänen tointansa, täytyy senaatin valita siksi aikaa väliaikainen puheenjohtaja.

Kumpaisellakin kammarilla on oikeus esittää uusia lakiehdotuksia. Vero- ja sota-asioissa on ainoastaan edustajakammarilla ehdottelu-oikeus. Jos se kammari, jossa uusi lakiehdotus on esitetty, sen hyväksyy, menee asia toisen kammarin keskusteltavaksi. Jos se myöskin siellä hyväksytään, asetetaan se presidentin vahvistettavaksi, ja tulee uusi ehdotus laiksi niin pian kun tämä vahvistus on saatu. Jokainen kumpaisenkin kammarin hyväksymä lakiehdotus on presidentin lähetettävä takaisin kammareille kymmenen työpäivän kuluessa siitä päivästä, jolloin se hänelle annettiin vahvistettavaksi, muuten se luetaan vahvistetuksi laiksi. Täten saadaan se etu, ett'ei presidentti, viivyttämällä hyväksymystänsä hänelle vastoinmieliseltä ehdotukselta, voi estää lakia saamasta asianmukaista voimaa, ja tekee mahdolliseksi kaiken viivyttelypolitiikin hänen puoleltansa. Ei mitään lakiehdotusta, joka on tullut jommankumman kammarin kumoamaksi, voida saman istuntoajan kuluessa ottaa uudestaan tarkasteltavaksi. Jos joku lakiehdotus kokonaisuudessaan tahi osaksi tulee presidentin kumoamaksi, s.o. ei saa hänen vahvistustansa sitte kuin kumpainenkin kammari on sen hyväksynyt, lähetetään se takaisin sille kammarille, josta se lähtikin. Tämä ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi, ja jos se tulee hyväksytyksi kahden kolmanneksen äänien enemmistöllä, lähetetään se toiseen kamhariin. Jos se ei saa molemmissa kammareissa tätä äänen enemmistöä, hyljätään ehdotus. Vaan jos se toisessakin kammarissa saa yhtä suuren äänien enemmistön, lähetetään ehdotus takaisin presidentille, joka silloin on *velvollinen* vahvistamaan sen.

Ei ketään kongressin jäsentä voida milloinkaan syyttää tahi oikeudessa kuulustaa siitä mielipiteestä, minkä hän on virkaansa toimittaessa lausunut, tahi puheesta, jonka hän on pitänyt. Ei myöskään voida senaattoria tahi edusmiestä vangita mistään rikoksesta, lukien siitä ajasta, jolloin hänet valittiin, siihen saakka, kuin hänen toimensa kongressin jäsenenä kestää, ennenkuin se kammari, johon hän kuuluu, on tutkinut häntä vastaan tehdyn syytöksen ja, siinä tapauksessa, jos se huomataan häpäiseväksi ja kuolemanrangaistuksen arvoiseksi, on hänet virasta erottanut.

Hallitus puoltaa roomalaiskatolilaista kirkkoa valtiokirkkona, mutta jokainen kansalainen on oikeutettu kuulumaan mihin muuhun kirkkoon hyvänsä ja vapaasti harjoittamaan sen kirkon tunnustusta. Valtio-kirkon piispat ja papit ovat vaalikelpoiset kongressiin, joka sitä vastoin on suljettu munkeilta.

Koko tasavallan valtiomenot maksaa liittohallitus niillä varoilla, joita se kantaa, valtion mautilojen ja Kansallispankin tuloilla, tuonti- ja vientitullin tuloilla j.m.s. Valtiovelka nousi vuoden 1888 lopussa tuohon tavattoman suureen summaan 555,205,228 dollaria eli yli 2 3/4 miljaardia Suomen markkaa, josta ulkomaalaisia lainoja on 336,807,355 dollaria ja kotimaisia 218,397,873. Naiden lainojen korko nousee yhteisesti yli 5 prosentin — niissä on lainoja 7:kin prosentin korolla — ja kaikki ovat tehdyt melkoisella pääoman alennuksella. Kun kaikkien lainain korko on luonnollisesti suoritettava kullassa, samoin kuin maksut kaikista maahan tuoduista tavaroista sekä niiden kuljetuksesta, niin lisääntyvät siitä menot ja samoin kasvaa vuosittain valtiokassan vailinkikin, jota vuosi vuodelta koetetaan peittää uusilla, sopimattomin ehdoin tehdyillä lainoilla. Viime vuosina neuvottelivat kaikki tasavallan maakunnat, paitsi Jujuy, uusista lainoista, yhteensä yli 100 milj. dollaria. Siitä otti Buenos-Ayres'in maakunta yksinään 17 milj. ja kaupunki Buenos-Ayres 10 milj. dollarin lainan. — Luonnollisesti ei tällainen rahapolitiikka pitkälti kannata, josta välttämättömästi seuraa valtion vararikko. Sanomalehdistössä on kyllä ollut varoittavia ääniä näitä alituisia uusia, suuria lainantekoa vastaan, ja tulevat varoitukset yhä useammiksi kuta vastahakoisempia eurooppalaiset lainanantajat ja pankkiirit ovat uusien lainojen antamiseen.

Mitään tullirajaa yksityisten yhdysvaltioiden välillä ei ole, ja muita tullihuoneita kuin liittohallituksen ei saa olla olemassa.

Yhdysvaltioilla on kullakin oma tasavaltaisessa hengessä laadittu hallitusmuotonsa ja hallitaan eduskuntaisen tasavallan alkuperusteiden mukaan, mutta ne eivät kuitenkaan voi tehdä poliittisia sopimuksia, eivätkä myöskään sisä- tahi ulkokauppaa koskevia sopimuksia, eivät saa lyödä rahaa eivätkä perustaa setelien antamiseen oikeutettuja pankkeja ilman liittohallituksen myöntymystä. Ne eivät myöskään saa asettaa sotajoukkoja eivätkä varustaa sotalaivoja, ellei ulkoapäin hyökkäävä vaara ole niin suuri, ett'ei mitään apua ennätä liittohallitukselta pyytää tahi saada. Eri yhdysvaltioiden korkein päällysmies on kuvernööri, jonka jokainen valtio itse valitsee. Hän ei saa olla kongressin jäsen. Liittohallituksella on oikeus sekaantua yksityisten valtioiden sisälliseen hallitukseen ainoastaan silloin, kuin on kysymyksessä suojella tasavaltaista hallitusmuotoa, varjella sitä loukkauksilta, ja siinä tapauksessa, että se kapinan tahi jonkin muun liittovaltion hyökkäyksen tähden tulisi hävitetyksi, palauttaa ne jälleen järjestykseen. Jos isänmaa tahi laki on vaarassa, on jokaisen argentalaisen porvarin velvollisuus tarttua aseihin niitä suojellaksensa. Kun ulkomaalaiselle annetaan kansalaisoikeudet, saa hän itse määrätä, tahtooko ensimmäisenä kymmenenä vuotena ottaa tämän velvoituksen tahi ei; mutta mainitun kymmenen vuoden ajan kuluttua on hän siihen pakotettu, niinkuin jokainen muukin kansalainen. — Mikään maakunta ei saa julistaa sotaa toistansa vastaan, vaan jos riitaisuuksia syntyy, ratkaisee ne liittohallitus.

Jokainen kansalainen nauttii myöskin kaikissa muissa maakunnissa samoja vapautuksia ja oikeuksia, kuin siinä maakunnassa, jonka varsinainen kansalainen hän on. Ulkomaalaiset, jotka asuvat maassa, vaan eivät ole varsinaisia kansalaisia, nauttivat samoja kansalaisoikeuksia, kuin maan omatkin asukkaat. He voivat harjoittaa mitä ammattia hyvänsä sekä pitää mitä kauppaa ja teollisuusliikettä vain haluavat. He voivat myöskin omistaa maatilaa sekä vapaasti ostaa ja myydä

sen, ilman erityistä lupaa siihen hankkimatta. On jo ennen mainittu, että he myöskin voivat, valtion asiaan sekaantumatta, harjoittaa mitä uskontoa tahtovat. He eivät myöskään ole pakoitettut määrättyjen vuosien kuluessa hankkimaan itselleen kansalaisoikeuksia, vaan voivat muukalaisina oleskella maassa määrättömän ajan, jos nimittäin katsovat sen paremmaksi kuin ruveta maan kansalaisiksi. Heidän ei myöskään muukalaisina tarvitse suorittaa suurempia veroja, kuin maan omien alammaistenkaan.

Laivakulku sisemmissä jo'issa on vapaa kaikille kansoille ja lipuille, kun vaan noudatetaan niitä säädöksiä, jotka tätä laivakulkua varten ovat käytännössä. Laivan, joka on määrätty menemään toisesta maakunnasta toiseen, ei tarvitse poiketa välillä oleviin satamiin suorittaakseen minkäänlaisia maksuja eikä mitään kauttakuluttullia niistä tavaroista, joita se kuljettaa jonkun maakunnan läpi. Tasavallassa ei saa ensinkään olla orjia. Jokainen sopimus ihmisten kaupasta pidetään rikoksena ja rangaistaan sen mukaan; siten ei ainoastaan orjan ostaja, vaan myöskin myyjä samoin kuin se notarius tai virkamies, joka kauppakontrahdin vahvistaa pidetään rikollisena. Orja, joka tavalla tahi toisella on maahan tullut, on vapaa heti kun vain on Argentiinaan astunut.

Aatelistaa ei ole, eikä myöskään ole olemassa mitään etuoikeutta syntyperän taikka arvonimen kannalta. Täydellinen yhdenarvoisuus vallitsee tässä suhteessa kaikkien kansalaisten välillä, ja ainoastaan persoonallinen kyky ja etevyys on määräävänä kaikkia valtion virkamiehiä asetettaessa. Kaikkien yhtäläisyys on myöskin veroituksen perusteena.

Jokainen tasavallan kansalainen saa vapaasti hoitaa omaisuuttaan, ja maan pakkoluovutus, missä se yleiseksi hyväksi katsotaan tarpeelliseksi, on luvallista ainoastaan kongressin nimenomaisella suostumuksella. Ainoastaan kongressi voipi kantaa veroja ja määrätä tullimaksut.

Jokainen kirjailija ja keksijä on yksinään teoksensa tahi keksintönsä omistaja, ja tämä hänen oikeutensa voidaan häneltä saada ainoastaan laillisella kaupalla. Omaisuuden takavarikkoon ottaminen rangaistusmääräyksenä on ainaiseksi poistettu.

Jos perustuslain muutoksia katsotaan tarpeellisiksi, niin voi kongressi niitä tehdä ainoastaan kahden kolmanneksen äänten enemmistöllä.

Toimeenpanevaa valtaa käyttää, kuten jo on mainittu, kuudeksi vuodeksi valittu presidentti. Häntä auttaa varapresidentti ja kammareille vastuunalaiset ministerit. Sekä presidentin että varapresidentin tulee olla syntyperäisiä argentalaisia tahi ainakin syntyperäisistä argentalaisista vanhemmista, jos ovat syntyneet Argentinan ulkopuolella ja muutoin täyttää samat ehdot, kuin mitä senaattorinkin vaaliin kelpaavalta vaaditaan. Presidentti samoin kuin varapresidenttikään ei saa tämän virkansa ohessa toimittaa mitään muuta virkaa. He eivät myöskään ole oikeutetut ottamaan minkäänlaisia palkintoja yksityisiltä maakunnilta enempää kuin koko kansaltakaan. Presidentin samoin kuin varapresidentinkin vaalissa menetellään siten, että pääkaupunki niinkuin maakunnatkin valitsevat kukin valitsijoita, kaksi kertaa niin monta kuin he lähettävät senaattoreja ja edustajia kongressiin. Valitsijat kirjoittavat joka maakunnassa vaaliluettelot sekä allekirjoittavat ne, vahvistavat sinetillään ja lähettävät senaatin puheenjohtajalle. Kun kaikki vaaliluettelot ovat saapuneet, avaa ne hän ja yksi senaattori sekä joku edustajakammarin jäsen, jotka molemmatkin kongressi arvalla valitsee tähän toimeen. Vaalin päätös ilmoitetaan välittömästi ja vasta valitut huudetaan heti sen jälkeen Argentinan tasavallan presidentiksi ja varapresidentiksi.

Sen lakisäännön, joka on Argentinan tasavallan perustuslakina ja sen vapauden ja itsenäisyyden takeena, vahvisti kansalliskonventti Santa Fé'ssä Syyskuun 25 p:nä 1860.

Jokainen asekuntonen tasavallan mies on 17 ja 45 ikävuotensa välillä velvollinen kuulumaan kansalliskaartiin, joka on niin hyvin sodan kuin rauhankin aikana jaettu jalka-, ratsu- ja tykkiväkeen, ja jossa v. 1876, majuri Melchert'in antamien tietojen mukaan, oli 236,000 miestä. 45-60 ikävuoteen kuuluu jokainen semmoinen asekuntonen mies kansalliskaartin reserviin, jota käytetään linnapalvelukseen ja jossa, saman majuri Melchertin ilmoituksen mukaan, v. 1876 oli 68,000 miestä.

Sitä paitsi on säännöllistä armeijaa lähes 7,000 miestä sekä noin 3,000 värvättyä indiaania, jotka palvelevat epäsäännöllisinä ratsujoukkoina eri rajapiireissä.

Sotalaivastossa on, Mr Mulhall'in Handbook of the River Plate'n mukaan, 30 laivaa, niissä yhteensä 55 kanuunaa ja 2,200 miehinen väestö. Niissä on 3 pansarilaivaa, 6 kanuuna- ja 7 torpedovenhettä.

Linnoituksia on ainoastaan yksi, nimittäin Martin Garcia-saarella, Paraná'n ja Uruguay'n yhtymäpaikan luona. Tämän linnoituksen tarkoituksena on vallita kulkureittiä molempiin virtoihin, mutta toistaiseksi on se eurooppalaisten mielestä hyvin vähäpätöinen.

Ilmanala.

Kun Argentina on niin avara maa, että sen pohjoisimmat osat ovat tropiikkien sisäpuolella ja sen

eteläiset osat ulottuvat aina lähes pohjanperäistä vastassa olevaan vyöhykkeeseen, niin on luonnollista, että ilmanalan täytyy olla hyvin erilainen maan eri osissa. Kun edelliset voivat iloita yhtämittäisestä kesästä, on jälkimmäisillä sitä vastaan suurin osa vuotta kylmää, ja, melkein saattaisi sanoa, alituista syksyä. Kesät tuovat muassaan täälläkin suuremman lämpimän, mutta myrskyt ja sateet ovat ympäri vuoden niin tavallisia ilmauksia, että sivunimeä "syksymäinen" voi näistä seuduista oikeudella käyttää. Suurin osa Argentiinaa on näiden molempien äärimmäisyyksien välillä. Siinä on ilmanala yleisesti lauhkeaa, vähän lämpimämpää pohjoisemmissä ja itäisemmissä osissa, vilppaampaa taas eteläisemmissä ja läntisemmissä seuduissa. Suuren korkeutensa vuoksi on ilmanala läntisissä osissa melkoista kylmempi kuin yleensä muissa samalla leveys-asteella olevissa maissa. Myöskin kauas itäänpäin sisämaahan tuntuu korkeiden, lumipeitteisten Andes-vuorien olemassa olo niistä vilppaista länsituulista, jotka sieltä aika ajoin puhaltavat. Jos ei ota lukuun Pampas-aluetta, Patagoniaa ja Tulimaata, joissa lämpö määrä yleensä on alhaisempi, ja joissa ei ole tehty täydellisiä meteorologisia havaintoja, sekä pohjoisimpia osia, etenkin vähän tunnettua, melkein trooppilista Gran Chacoa, jossa ei myöskään ole tarkkoja havaintoja tehty, vaihtelee vuoden keskilämpö +16:sta asteesta C. Bahia Blanca'ssa ja Córdoba'ssa +22:een asteeseen C. Corrientes'issä. Nämä ovat jotenkin korkeita numeroita ja vastaavat, edellinen vuoden keskilämpö määrää Genuassa, Roomassa ja Lissabonissa, jälkimmäinen Kairossa. Korkein tunnettu kuukauden keskilämpö on Pilcicao'lla Catamarcan maakunnassa +22,38° C. Joulu- ja Tammikuulla. Heinäkuun keskilämpö samalla paikalla on ainoastaan +8,52° C. Siis on lämpö määrän eroitus jotenkin suuri kesällä ja talvella. Korkein lämpö määrä, mistä v. 1874 havainto tehtiin Pilcicaossa, oli +43° C. ja alhaisin +5,5° Córdoba'ssa olevan meteorologisen Central Bureau'sen samana vuonna julkaisemain tietojen mukaan. Pääkaupungissa, Buenos-Ayres'issa, on vuoden keskilämmön määrä vähän yli +17° C., mutta kesät ovat jotenkin kuumia. Etenkin Tammikuulla on kuumuus suuri. Tämän kuukauden keskilämmön määrä on nimittäin +24,25° C. Terveiden suhteet Buenos-Ayres'issa eivät ole lainkaan hyvät. Kun kaupunki perustettiin, sai se nimensä Buenos-Ayres eli hyvä ilma erittäin raittiista ilmastansa. Ilman oma puhtaus on luonnollisesti vielä jälellä, ja paikka olisi epäilemättä koko maan raittiin ja terveellisin, ellei ilmaa olisi kurjalla siisteyden pidolla kokonaan saastutettu. Ainakin muukalaiselle, joka ei ole siihen tottunut, on kesän aikana melkein sietämätöntä löyhkä, mikä syntyy siitä, että huoneista nakataan lian paljouksia kaduille, jonne se saa jäädä mätänemään. Viime vuosina kuitenkin on alettu tehdä suuria muutoksia puhtauden pidossa — siitä syystä on vaikea kuvaila millainen se ennen on ollut — mutta varmaa on, että hirveän paljon on vielä siihen suuntaan tehtävä. Äskettäin kaupunki on Englannista ottanut suuren lainan hankkiakseen uuden katuvesityslaitoksen, ja Buenos-Ayres'issa on sen vaikutuksiin kiinnitetty suuria toiveita. Joulukuulla 1888 sanottiin kaupungin hospitaaleissa makaavan 15,000 sairasta, vaikkei silloin raivonnut mikään kulkutauti. Jos koleera tahi muu semmoinen tarttuva tauti olisi silloin yht'äkkiä puhennut, olisi kaikki hospitaalit pian olleet liiksi täynnä. Samaan aikaan kyllä liikkui huhuja, että koleera raivosi Bahia Blanca'ssa ja päivä päivältä lähenei pääkaupunkia, ja moni niitä uskoikin, vaikka sanomalehdet innokkaasti väittivät ne valheiksi. Onneksi huomattiin nämä huhut, monen päivän levottomuuden ja epätietoisuuden jälestä, perättömiksi, ja kaupunki välttyi sillä kertaa vaarasta. Silloin vallitsevassa suuressa kuumuudessa — lämpömittari näytti joka päivä monta astetta (C.) yli kolmenkymmenen varjossa — olisi rutto varmaan tehnyt hirveitä tuhoja, jos se olisi levinnyt Buenos-Ayres'essa. Siihen katsoen, että sairaloisuus todellakin on vähentynyt, on terveysuhteissa täytynyt tapahtua suuria muutoksia parempaan päin. Niin ei ole esim. keltakuumeita ollut täällä sitte vuoden 1871, jolloin se Buenos-Ayres'in maakunnassa ja kaupungissa yhteensä anasti 14,000 uhria. Koleera sitä vastoin liikkuu edelleen useimpana vuotena. Siunaukseksi ovat ne rajut pamperos eli kylmät kaakkoistuulet, jotka kaikkina vuodenaikoina silloin tällöin pampastangoilta puhaltavat, tuoden muassaan kaupunkiin puhtaampaa ja tarttumisaineista vapaampaa ilmaa. Pari vuosikymmentä sitte, kun Buenos-Ayres'in terveysolojen hyväksi oli tehty vähemmän kuin melkein kaikissa pienimmissäkin Euroopan kaupungeissa, olisi kaupunki ilman näitä puhdistavia tuulia ollut oikea ruton pesä.

Jos koko maan ilmanalasuhteita tuomittaisiin sen mukaan, mimmiset ne ovat pääkaupungissa, niin luonnollisesti tehtäisiin ikävä erehdys. Argentinassa on ilmanala ylimalkaan hyvä, muutamissa seuduissa oikein mainiokin, vaikkapa, paitsi pääkaupunkia, maassa onkin semmoisia osia, joissa se on huonompi. Siinä suhteessa on Buenos-Ayres kaikkein onnettomin. Bahia Blancassa, sen eteläosassa ja yleensä melkein koko maakunnassa ovat koleera ja rokkotauti hyvin tavallisia ja ilmaantuvat useampana vuotena Joulukuusta Helmikuuhun. Sisä- ja pohjoismaakunnissa sitä vastoin on, kuten jo sanottiin, hyvä, osaksi mainio ilmanala. Erittäin mainittava siinä suhteessa on Córdoba'n maakunta. Maakunnan läpi virtaavan Sierra de Córdoba'n äyräille voisi mihin paikkaan hyvänsä mainiolla menestyksellä perustaa sanatorioita sairaita varten. Semmoisia laitoksia onkin jo parissa paikassa ja pidetään auttavana, etenkin rintatautisille. Joului- ja Tammikuut kuitenkin täälläkin ovat kuumat, jonka vuoksi sanatoriot niinä kuukausina ovat melkein tyhjät.

Maan muodostus ja pääasiallisesti suojelevien vuorten puute sekä pohjoista että etelää vastaan tekee sen, että Argentina on hyvin altis pikaisille lämpö määrän vaihteluille. Kun lämmin, joskus kuumakin, pohjoistuuli äkkiä vaihtuu kylmäksi eteläiseksi tahi lounaiseksi, tapahtuu pikainen lämpö määrän alentuminen, mikä usein vaikuttaa vahingollisesti eurooppalaisiin siirtolaisiin ja matkustajiin, jos vaan eivät ole tienneet varustautua sopivilla pukineilla suojellaksensa itseään näiden äkkinäisten lämpö määrän vaihtelujen seurauksia vastaan. Paras keino täten syntyvää vilustusta ja muita ikäviä kohtauksia vastaan on kokonaisen villavaatetuksen käyttäminen ihoa vastaan. Samaa keinoa pitäisi noudattaa kaikissakin lämpimissä maissa, etupäässä kuitenkin kuumassa vyöhykkeessä, sillä se synnyttää samalla paljoa mieluisemman tunteen kuin puuvilla- ja liinavaatteiden käyttäminen. Toinen seikka, joka myöskin on terveydelle eduksi, ja jota

alkuasukkaat yleisesti noudattavatkin, on se, että varotaan, ainakin keskipäivällä, sekoittamattoman viinin juontia aterioidessa, se kun nostaa veren päähän, jolloin voisi helposti saada auringon pistoksia.

Sateen määrä on hyvin erilainen maan eri osissa; muutamilla seuduilla jotenkin suuri, esim. Tucuman'issa, jossa se on 42 tuumaa, Rosario'ssa 39,2 ja Buenos-Ayres'issa 34,6 tuumaa vuotta kohti, toisissa paikoissa taas jotenkin vähäinen, esim. Mendoza'ssa, jossa sade tekee 8 tuumaa, ja San Juanissa, jossa se on ainoastaan 5,5 tuumaa vuoteensa. Yleensä voi kuitenkin sanoa, että se on suurempi eteläisessä ja myöskin keskiosassa maata kuin pohjoisessa. Patagoniassa, josta määrättyjä numerotietoja kuitenkin puuttuu, on sade niin muodoin yleisesti jotenkin runsas: etupäässä koskee tämä aluskunnan eteläistä osaa samoin kuin myöskin Tulimaata, jossa sataa hyvin paljon kaikkina vuoden aikoina. Yleisesti sataa enemmän kesällä, keväällä ja syksyllä, jota vastoin talvikuukausina useimmissa paikoissa sataa tuskin ollenkaan. Poikkeuksena tästä ovat pampasseudut, joissa sade myöskin talvella on hyvin tavallista. — Vertailun vuoksi mainittakoon, että vuotuinen sateen määrä Helsingissä on 18-19 tuumaa, Tukholmassa 20, Lontoossa 25, Manchesterissa 36, Florensissa 41 ja Bergenissä 70 tuumaa.

Kasvi- ja eläinkunta.

Kasvikuntansa suhteen ovat Argentinan eri osat varsin paljon toisistaan eroavia. Tämä ei perustu ainoastaan ilmanalan eroavaisuuksiin, jonka vaikuttaa kunkin paikan etäisyys ekvaatorista tässä laajassa maassa, vaan myöskin itse maaperän laatuun. Onhan luonnollista, että pohjoisissa koko- ja puolitroopillisissa osissa, korkeilla lämpöasteilla, ei kasvikunta voi olla samanlainen kuin esim. eteläisissä lauhkeissa ja melkein kylmissä seuduissa, samoin kuin sen täytyy myöskin olla kokonaan toisenlainen mahdottoman suurten Andes-vuorien rinteillä kuin lakeilla tasangoilla ja pampaksella.

Usein on sanottu Argentinan olevan melkein kokonaan metsätön maa, mutta ne, jotka sitä väittävät, ovat nähtävästi tunteneet vaan Buenos-Ayres-maakunnan ja päätelleet tämän ainoan maakunnan olojen mukaan, vaikka se niin monessa suhteessa on asetettava maan neljäntoista maakunnan viimeisimmäksi. He ovat suuresti erehtyneet, sillä vaikka Argentinan keskiosat ovatkin puuttomia, niin sitä vastoin pohjoisemmissa on suuriakin metsiä. Niin on esim. koko suunnaton Gran Chaco-alue täynnä mahdottoman suuria, melkein läpipääsemättömiä trooppilisia aarniometsiä, joissa monin paikoin voi ainoastaan suurimmilla ponnistuksilla päästä kulkemaan. Aluskunta Misiones samoin kuin Corrientes-maakunta ja Entre Rios'in pohjoinen osa ovat myöskin täynnä metsiä. Nämä metsät, joita suurimmaksi osaksi täytyy pitää puolitrooppilisinä, saavat maan pohjoisemmissa osissa täydellisen trooppilisen luonteen. Siellä rehottaa koko trooppilisen vyöhykkeen rikas kasvimaailma ja suuri moninaisuus puita, pensaita, köynnöskasveja ja istutuksia, jotka peittävät maan sekä rehevyytensä ja tiheytensä vuoksi tekevät kulkemisen siellä melkein mahdottomaksi. Kuitenkin ainoastaan kaikkein pohjoisimmat osat Argentiinaa, etupäässä Gran Chaco'n ja Misiones'in pohjoisseudut, varsinaisesti kuuluvat tropiikkeihin. Näiden seutujen eteläpuolella olevilla maakunnilla, aina pampaskenttien rajaan saakka, on sitä vastoin puolitrooppillinen kasvimaailma. Rikas moninaisuus korkeita, muhkeita puita on myöskin täällä ihmeteltävä. Rungot nousevat usein suorina ja oksattomina 60-70 jalan korkeuteen, siten muodostaen ikäänkuin mahtavia pylväitä, jotka kannattavat paksua, viheriätä lehtikattoa, jonka läpi tuskin ainoakaan auringon säde voi tunkeutua. Reheviä köynnöskasveja ja pitkiä liaaneja on kietoutunut puiden runkojen ympäri ja välitse, samalla kuin suurilehtiset viidakot ja mahdottoman suuret saniaiset (sanajalat) muodostavat paksuja lehtiruhjoja, jotka melkein kaikkialla verhoavat maan näkymättömäksi. Keväällä, kun kaikki nämä köynnöskasvit ovat täynnä sateenkaaren jokaista väriä vastaavia kukkia, semmoinen rehevä puolitrooppillinen metsä näyttäneekin erinomaisen kauniilta ja miellyttävältä.

Maan pohjoisemmissa osissa on useita metsäpuita, jotka antavat arvokkaita, eri tarkoituksiin sopivia käytöllisiä aineita. Yleisimmät ovat: algarrobo, mimosa, akaasia, quebraolio, magnolia, saksanpähkinäpuu, labacho, poppeli ja yerbapuu. Eräs laji akaasiata, jota indiaanit nimittävät ñandubeyksi, on pieni puu, jonka hedelmistä saadaan erästä mustaa väriainetta, ja jonka kova ja raskas puu on erinomaista polttoainetta, kun se palaa hitaasti, mutta synnyttää samalla ankan kuumuuden. Taas eräs laji quebracho'a, jolla on erinomaisen kova puuaine, käytetään puupiirroksiin ja on vientitavarana tätä tarkoitusta varten. Máté, josta melkein koko Etelä-Amerikassa niin erinomaisen paljon pidetään, saadaan yerbapuun lehdistä pikaisella kuivaamisella eli paahtamisella.

Maan keskiosissa on chañarpensas hyvin yleinen. Sillä on imelä, hyvänmakuinen hedelmä ja kova puuaine sekä kasvaa etempänä pohjoisessa, Argentinan kuumimmassa osassa puuna, ei kuitenkaan koskaan korkeana ja suorana, vaan aina koukkuisena ja oksaisena. Etäämpänä etelässä on suuria puita niukemmin, kunnes ne kokonaan vaihtuvat pienemmiksi puiksi ja pensaskasveiksi. Sellaista kasvistoa tavataan Entre Rion keski- ja eteläosissa, Santiago del Estero'ssa, Santa Fé'ssä ja Córdoba'ssa. Kahden viimeksi mainitun maakunnan eteläosassa esiintyy kasvistossa vähitellen yhä täydellisempi pampaslunne. Pampastasangot, jotka pohjois- ja länsiosissa ovat vähän kupevia (epätasaisia), mutta etelä- ja itäosissa täydellisesti tasaisia, kasvavat etupäässä kuivakasta, karheaa, korkeata heinää, jossa kaikkialla on seassa kactus- ja aloepensaita sekä äärettömän paljon ohdakkeita. Kaikki nämä piikkiset kasvit eräinä vuodenaikoina vaikeuttavat liikenneyhteyttä laajojen tasangoiden yli vievillä teillä ja helpottavat

indiaanien piileskelyä enemmän kuin muulloin.

Keskisissä, samoin kuin pohjoismaakuntien niukempimetsäisissä osissa on persikkapuu-istutuksia hyvin yleisesti. Sitä kasvatetaan sekä hedelmien vuoksi, että vieläkin enemmän sen polttoaineen tähden, mitä asukkaat saavat sen rungosta ja oksista. Persikkapuut kasvavat nimittäin erinomaisen nopeasti ja tuottavat siten polttoainetta, joka näissä metsästä köyhissä seuduissa muuten on jotensakin harvinaista.

Etelässä, noin Rio Chubut'in kohdalla, pampas muuttuu Patagonian kiviperäiseksi, metsää ja pensaita kasvaviksi asumattomiksi tienoiksi. Virrat, jotka sen läpi kulkevat, ovat aikojen kuluessa kaivaneet itselleen syviä vakoja, joissa ne syvällä maan tasapinnasta pitävät tietänsä mereen. Näiden virtojen rannoilla, syvissä virtalaaksoissa ja virran suilla, joissa maa on kosteampaa, on kasvullisuuskin rehevämpää ja näyttää hyvin lauhkeain vyöhykkeiden kasvustolta maan muissa osissa, mutta kuivilla, kivisillä ylätasangoilla se on niukempi. Paitsi jotakuta määrää pensaskasvia on täällä myöskin heinää kasvavia tasangoita, mutta näiden keskellä on usein alastomia ja kuivia pilkkuja, joissa ei minkäänlainen kasvusto verhoa alastonta maata. Patagonian eteläosassa muuttuu maa vähitellen metsää kasvavaksi. Siellä alkaa olla havupuita suuremmassa määrässä. Kasvisto tässä osassa maata vastaa melkein lauhkean ja antarktisen (pohjanperäistä vastassa olevan) vyöhykkeen rajaseutuja. Sekä kuusi että mänty kasvaa täällä, vaikkapa lajit ovatkin toisia kuin meillä. Tämä maan luonne esiintyy aina Magellan salmen rannoille saakka. Salmen toisella puolella, s.o. Tulimaassa, on kasvullisuus lähes samanlaista kuin pohjoispuolella, vaikka vähän niukempaa. Monin paikoin alastomat kalliot kuitenkin ovat anastaneet alan, tehden melkein kaikkien kasvien menestyksen mahdottomaksi. Samoin ne ankarat tuulet ja rankat sateet, jotka kaikkina vuoden aikoma pieksävät Tulimaan autioita vuoriselkiä ja yksinäisiä kallionhuippuja, suuressa määrässä estävät rikkaamman kasvullisuuden versontoa näillä köyhillä seuduilla.

Argentinan eläinmaailma on jotenkin rikas eri suvuista ja lajeista, niin hyvin nelijalkaisista ja linnuista kuin kaloistakin. Varsinkin pohjoisissa suurissa metsissä, samoin kuin tasangoilla idässä ja vuoriseuduilla lännessä, on erinomaisen paljon kaikkia eläinlajeja. Metsästäjä saa täällä mainion tilaisuuden toimensa harjoittamiseen, joko tahtoo koettaa onneansa suurten villieläinten ajossa metsissä tahi pysyttelee vähemmän vaarallisilla, vaikka riistasta köyhemmillä tasangoilla. Petoeläimiä on niin hyvin kissan kuin koirankin sukuisia. Edellisiä on monta eri lajia panttereita, niinkuin jaguaari, kuguaari ja puniani. Indianit nimittävät niitä — ihan väärin — leijoniksi ja tiikereiksi. Leijonaa enempää kuin tiikeriäkään ei esiinny Argentinassa, eikä muuallakaan Etelä-Amerikassa. Nuo monet eri pantterilajit asuvat pääasiallisesti suurissa metsissä, vaikkapa niitä tavataan etempänä etelässäkin, missä metsät jo alkavat vähetä. Niinmuodoin eivät ne ole harvinaisia Córdoba'ssa ja sen läheisissä maakunnissa. Koiran sukuisia eläimiä on maan itäosassa suurien virtojen rannoilla n.k. argentalainen susi, meidän tavallisen suden sukuinen eläin, sekä myöskin eräs jonkunlainen kettu. Tätä viimeksi mainittua eläintä tavataan ainoastaan Entre Rio'ssa. Karhuja on kahta lajia, joista toinen on koko maassa yleinen, toinen sitä vastoin ainoastaan kauimpana idässä.

Apinoita, jotka täällä ylimalkaan ovat pieniä, tavataan ainoastaan Paraná- ja Uruguay-virtojen sekä niiden lisäjokien rannikoilla kuin myöskin maan koillis-osassa ja Bolivian rajaseuduissa.

Ne eläimet, jotka yleensä asustavat tasangoilla ja pampaskentillä, ollen siellä sekä indiaanien että valkoihoisten metsästyksen esineinä, ovat etupäässä hirvi ja strutsi. Gamania eli pampashirviä on vielä runsaasti tasangoilla, vaikka niitä on kiihkeästi metsästetty. Strutsia on myöskin paljon sekä villinä että alkuasukkaiden kesyttämänä. Niitä pidetään höyheniensä vuoksi. Etelä-amerikkalainen strutsi on vähän pienempi kuin afrikalainen, eivätkä sen höyhenetkään ole niin kauniita ja kalliita. Väriltään se on ruskeanharmaa. — Muita eläimiä on täällä pampaskaniini hyvin yleinen. Se kaivaa itselleen pitkiä maanalaisia käytäviä ja luo niiden päihin pieniä multakasoja aukon ympärille. Kuten Pohjois-Amerikan prairioilla, näkee pampastasangoillakin kaikkialla näitä pieniä multakasoja, jotka ilmaisevat pampaskaniinien olopaikat. Pampaskaniinin uskollinen seuralainen on eräs pöllölaji, lechuzá, kuten sitä Argentinassa nimitetään. Se tavallisesti laskeutuu kaniinien tekemille multakasoille ja pysytteleiksen alituisesti niiden läheisyydessä.

Maan luoteis-osassa, joka jo on enemmän vuorista, asustaa kaksi laamalajia (llama). Tavallinen laama, guanaco, kuten argentalaiset sitä nimittävät, on helppo kesyttää, ja asukkaat pitävät sitä villojen tähden. Toinen laji, vicuña, joka elää villinä pienissä laumoissa, on häviämässä, kun se kalliin villansa vuoksi on ollut asukkaiden innokkaan metsästyksen esineenä. Kesynä se sitä vastoin on Catamarca'n maakunnassa, jossa se nykyään on lain suojeluksessa. Sen hienosta, kauniista villasta tehdään noita kalliimpia ponchos- ja muita pukineita.

Paksunahkaisia Argentinassa tavataan ainoastaan eräs sikasuku, joka tavataan Sierra de Córdoba'n pohjois-osassa, ja tapiiri, joka on ainoastaan virtalaaksoissa ja sielläkin vaan harvoin.

Paitsi tässä lueteltuja nelijalkaisia selkärankaisia eläimiä, on vielä monta muuta vähemmän arvoista. Näitä erilaisia eläimiä ei kuitenkaan ole niin monta eri sukua ja lajia kuin lintuja. Lintuja Argentinassa on kaikenkokoisia ja muotoisia, aina jo mainitusta strutsista ja korkealla Andesvuorien huipuilla elustelevasta kondorikotkasta pieneen, sateenkaaren väriltä lintutavaan kolibriin saakka. Näiden etäisyyksien välillä on melkein määrätön paljous lintusukujen muunnoksia. Esim. kotkia ja haukkoja maassa on kaikkialla. Pöllöjä myöskin on suurilukuisesti. Ne oleskelevat pääasiallisesti pampaskentillä, missä niitä onkin jotenkin runsaasti. Tulimaan ja Patagonian rannikoilla on paljon penguinia, lokia ja muita merilintuja. Mahtava, majesteetillinen

albatrossi myöskin viehkuroitsee kallioilla ulkonameressä, eikä sitä ole missään niin runsaasti kuin myrskyisen Cap Hornin luona, jossa sillä on asuntonsa autioilla luodoilla.

Rannikkojen läheisyydessä, mutta etenkin La Plata-virran suulla, on paljon hylkeitä. Viimeksi mainitussa paikassa niitä voi nähdä sadottain makaavan kohoutuneina kallioille ja kivisille rannoille, siten saattaen eloisemmiksi noita muutoin ensi silmäyksellä autioilta näyttäviä La Platan maita.

Matelijoita Argentinassa on jotenkin monta eri lajia. Kilpikonna tavataan pampastasangoilla, maakilpikonna ja sisävesien kilpikonna muutamissa isommissa joissa sekä merikilpikonna meressä ulkorannikoilla. Kaikkien niiden lihaa pidetään herkkuna, kun sitä vastaan ainoastaan viimeksi mainitun lajin kuorella on vähän suurempi arvo.

Käärmeitä myöskin on, vaikka ne ylimalkaan ovat jotenkin pieniä. Isompia on vaan vähemmässä määrässä. Myöskin jättiläiskäärme, boa constrictor, on tavattu.

Lopuksi on mainittava se kalanpaljous, mikä on olemassa sekä ulkorannikoilla meressä että virroissa ja sisävesissä. Niitä on monta eri lajia, vaikka ne toistaiseksi ovat hyvin vähän tunnettuja, kun yksikään tiedemies ei vielä liene omistanut työtänsä niiden tutkimiseen. Eikä koko Argentinassa ole yhtään museota, mihin näiden eläinten eri lajit olisivat kootut.

Asukkaat.

Argentinan alkuasukkaat olivat indiaanit. He vallitsivat ennen koko maan, mutta ovat vähitellen tulleet tungetuksi yhä kauemmas erämaihin, aina sen mukaan kuin sivistyksen etuvartijat ja eurooppalaiset siirtolaiset ovat edentyneet sisämaahan päin, aivan uusille, viljelemättömille aloille, kunnes indiaanit nykyään asustelevat ainoastaan laajoilla pampastasangoilla eli n.s. Pampas-alueella ja Patagonian tutkimattomissa metsissä ja louhikoissa sekä Gran Chaco'n mahdollottoman suurissa troopillisissa metsissä, joita ei vielä kukaan sivistynyt ihminen ole täydellisesti vaeltanut läpi.

Indiaaneja on mahdoton sivistyttää, ja sen yhteyteen tultuaan he kuolevat ja häviävät pois, siinä vanha vakaantunut aksiomi. Kenties todellakin asianlaita lienee semmoinen, tahi kukaties, ja uskottavammin ovat eurooppalaiset heti alusta alkaen käsittäneet väärin näitä erämaan lapsia. Katsoen indiaania heti kohta luonnollisiksi vihollisiksi, ovat ne, jotka itseään nimittivät sivistyksen levittäjiksi, vainonneet ja ajaneet heitä takaa, ja ihmisen tavallisella taipumuksella oppia helpommin pahaa kuin hyvää, ovat he sivistyttäjiltänsä omistaneet ainoastaan edellisen. Niinpä oli ensimmäisiä opetuksia, mitä valkoihoiset indiaaneille antoivat, paloviinan käyttäminen, jota pidettiin vaihtotavarana. Pian huomattiinkin tämän hävittävän aineen vaikutukset luonnonlapsiin. He kuolivat tukuttain ylellisestä myrkyä käyttämisestä, ja tämä seikka pidettiin sitte heti luonnollisena todistuksena siitä, etteivät indiaanit kykene sivistystä omistamaan, vaan kuolevat niin pian kuin tulevat sen yhteyteen. Todellakin oivallista sivistyksen levittämistä, ja mainio todistus vanhan mielipiteen oikeellisuudesta! Miten lieneekin, tosiasia vaan on, ett'eivät indiaanit viihdy yksissä valkoihoisten kanssa, vaan pakenevat heitä yhä edelleen, kuta pitemmälle viljelys edistyy, tungettaviksi yhä kauemmaksi syrjään, kunnes he viimein kokonaan lakkaavat olemasta erityisenä kansana. Joitakuita yksilöitä voipi saada nähdä suurissa kaupungeissakin. He ovat sellaisia, jotka ovat puoliksi sulautuneet uusiin asukkaisiin ja jotka ovat voineet tottua maanviljelykseen ja elämään samalla tavalla kuin maahan muuttaneetkin. He tulevat joskus kaupunkeihin myödarkseen tuotteitansa ja palautuvat jälleen, hyvin toimitetun askareen perästä, ulkona kentillä oleviin majoihinsa. Vaikka nämä puolisivistyneet indiaanit eivät missään suhteessa eroa maakylien muista asukkaista puvussa tahi käytöksessään, niin voidaan heidät kuitenkin helposti tuntea kasvontyypistä, ruskeista, vähän villeistä silmistä, leveistä kasvoista terävine poskiluineen ja mustista, suorrukkeisista, melkein joushimaaisista hiuksistaan.

Pampas-indiaanit, kuten yhdellä sanalla voi nimittää kaikkia niitä indiaanisukuja, jotka Pampas-aluskunnassa asustelevat, ovat oikeastaan monta heimoa, joista suurin, Puel-ches, lukee noin 3,000 sotakuntoista miestä ja asuu aluskunnan keskiosassa. Yhteensä indiaanein lukumäärä tässä aluskunnassa nousee noin 24,000 henkilöön. Joku osa heitä on hyvässä sovussa Argentinan hallituksen kanssa ja pitää jonkunlaista sotilastointa Buenos-Ayres-maakunnan rajalla, suojellakseen sitä villimmiltä ja ryöstönhaluisemmilta veljiltään, jotka asuvat aluskunnan sisemmissä osissa. Yksi osa täällä asuvia indiaaneja on vieläkin valmis sopivassa tilaisuudessa karkaamaan kauimpana rajalla olevien uudisasutusten kimppuun, vaikka heidän hyökkäyksensä ovat viime aikoina harventuneet. Vaikka nämä indiaanit ovat niin vähälukuiset, eivät valkoihoiset kuitenkaan ole voineet kokonaan karkoittaa ja sortaa heitä, sillä ne äärettömät kentät, joissa heillä on tyyssijansa, ovat vielä niin vähän tunnetulta, etteivät takaa ajavat uutisasukkaat ole milloinkaan uskaltaneet seurata heitä kauemmas heidän asuinpaikoillensa. Semmoinen ajo ei paljoa hyödyttäisikään, kun indiaanit, jotka tarkoin tuntevat seudut, nopeilla hevosillaan aina pääsevät pakoon valkoihoisten aseellisen voiman edestä ja siten jättävät nämä kohtalonsa varaan, eksesyineä keskelle avaraa pampasta. Siitä seuraakin, että indiaanit vielä tänä päivänä elävät siellä kokonaan itsenäistä elämää, eivätkä tiedä muista hallitsijoista, kuin omista päälliköistään, eikä muista laista, kuin niistä, joita nämä heille säätävät.

Viljeltyjen ja asuttujen alojen suojelemiseksi indiaanein ryöstöiltä ja hävityksiltä, on pampaksen rajalle laitettu varsinainen suojeleusrivi. Siinä rivissä on pieniä varustettuja asemia, joilla kullakin

on vähäinen karnisooni. Aina vähän pitemmän välimatkan päässä on hieman suurempia varustuksia, liikuntojen tukikohtina. Näissä viimeksi mainituissa on suurempi miehistökin. Joka päivä tutkitaan koko matka eri asemien välillä, ja jos huomataan indiaanein ylimenon jälkiä jossakin paikassa linjalla, annetaan hätälaukauksella merkki lähimpään asemaan. Viipymättä silloin lähetetään aseellinen voima ajamaan indiaaneja, jotka silloin jo tavallisesti ovat ennättäneet hävittää jollekin estansialle eli karjafarmille kuuluvia laumoja. Usein heidät saavutetaan ja ajetaan jonkun matkaa jälestä pampakselle sekä otetaan takaisin mahdollisimman suuri osa ryöstösaaliista. Veriset taistelut semmoisissa tapauksissa eivät ole lainkaan harvinaisia. Jos ajajat ennättävät vasta niin myöhään, että indiaanit ovat kerinneet jo kauas ja päässeet itse aukeille kentille, niin on hyödytön koettaakaan saavuttaa heitä sillä kertaa. Mahdotonta on kuitenkin nykyään saada aikoihin täydellistä turvallisuutta indiaaneja vastaan rajaseudulla, kun rajalinja on niin äärettömän pitkä, mutta aina sen mukaan, kuin maan uudisasutus ja viljely edistyy, tulevat kesyttömät indiaaniheimot tungetuiksi yhä kauemmas länteen, kunnes he viimein tulevat aivan kokonaan karkoitetuiksi siitä maasta, jonka omistajia kerran olivat. Tulee kuitenkin kulumaan vielä monta vuotta, ennenkuin nämä laajat, hedelmälliset kentät kerkiävät tulla viljellyiksi ja indiaanit ainaiseksi kotiseudultaan karkoitetuiksi. Kerran kuitenkin on niin tapahtuva. Sen voi päättää siitä, että vuosi vuodelta on anastettu viljelykselle ja uudisasukkaiden rauhallisille karjalaumoille yhä uusia maanpaikkoja, joissa ennen on kaikunut ainoastaan indiaanein villit huudot.

Pampas-indiaanista eroavat paljon Patagonian ja Tulimaan indiaanisuvut sekä elämäntapojen että luonnonlaadunkin puolesta. Kun edelliset ovat sotaisia, ryöstönhimoisia ja elävät alituisessa riidassa läheisten valkoihoisten kanssa, ovat jälkimmäiset rauhallisia ja hyvässä sovussa niiden harvojen siirtolaisten kanssa, jotka heidän rannikoillansa asuvat. Ainoastaan omassa keskuudessaan heillä usein on riitaisuuksia. Patagonian ja Tulimaan indiaanit, joita nykyään lienee ainoastaan noin 30,000 henkilöä, ovat hajallaan, pieninä heimoina, joilla on ainoastaan vähäpätöisiä eroavaisuuksia toisistansa kielen ja elämäntapojen suhteen. Patagonian indiaanit elävät enimmäkseen metsästyksellä ja retkeilevät siitä syystä maan kaikille suunnille. Jos silloin tapaavat jonkin toisen suvun, joka tavalla tahi toisella näyttää olevan heidän tiellänsä, syntyy helposti riitoja. Niinmuodoin he elävät täydellistä paimentolaiselämää ja ovat sen vuoksi sivistyksen alimmalla asteella. Tulimaan indiaanit taas elävät melkein yksinomaan kalastuksella ja pitävät rauhallista vaihtokauppaa lähinnä Magellan-salmen takana olevien patagonialaisten indiaanisukujen kanssa, ja menevät tämän kaupan harjoittamiseen usein pienillä kanooteillaan salmen ylitse.

Rauhallisimman luonnonlaatunsa tähden voipi toivoa, että Patagonian indiaanit pikemmin, kuin villit pampas-indiaanit, tulevat korkeamman kehityksen osallisuuteen. Myöskin rauhallinen seurustelu valkoihoisten kanssa vaikuttanee vähitellen sen, että he luopuvat paimentolaiselämästään ja alkavat viljellä maata sekä siten yhä enemmän kohoutuvat alkuperäisestä tilastansa.

Tulimaan indiaaneja tunnetaan hyvin vähän, kun eurooppalaiset ovat ainoastaan pari kertaa siellä käyneet. Muinoin merenkulkijat valittivat, että he kulkeissaan Magellan-salmella usein tulivat levottomiksi, kun villit asukkaat kanooteissansa ollen saarsivat laivan, mutta viime aikoina ei ole kuultu semmoista tapahtuneen. Ainoastaan tuotteittensa, kalan ja hedelmien kaupittelua varten he usein tynnellä ilmalla tulevat ohi purjehtiviin laivoihin, saadakseen samalla vaihtokaupassa tupakkaa, veitsiä ja muita semmoisia tavaroita, joita haluavat.

Gran Chaco'n aluskunnassa asustelevat indiaanit ovat monessa suhteessa jotenkin erilaisia kuin sekä Pampaksen että Patagonian indiaanit. Eroavaisuuksia on jo ruumiinrakennuksessa. Kun viimeksi mainitut ovat kookkaita, vartaloltaan korkeakasvuisia — patagonialaisia pidetään maailman pisimpänä kansana — ovat Gran Chaco'n indiaanit pieniä ja heikkoja. He eivät myöskään muodosta mitään suurempia heimokuntia, jotka asuisivat yksissä, saman päällikön johdannossa, vaan jokainen perhe, tahi joskus moniaat perheet, muodostavat erityisen pienen heimon itsekseen. He elävät sekä metsästyksellä että kalastuksella sekä myöskin niillä hedelmillä, joita heidän kotimaansa suuret trooppiset metsät heille runsaasti lahjoittavat. He eivät myöskään ole sotaisia niinkuin pampas-indiaanit, vaan niin pian kuin tulevat huomanneiksi valkoihoisten suuren etevämyyden ja voiman, antautuvat he tavallisesti tehtyään ainoastaan vähän aikaa vastarintaa. Sen johdosta eläekin suuri osa Gran Chacon indiaaneja, jotka ovat Argentinan eri indiaanikansoista lukuisimmat, eli noin 45,000, rauhan kannalla valkoihoisten kanssa. He eivät kuitenkaan ole ollenkaan muuttuneet elämäntavoiltansa, vaan elävät edelleen samassa yksinkertaisessa luonnontilassa, kun milloin eurooppalaiset ensiksi alkoivat asettua heidän maansa rajoille. Valkoihoisten kanssa on näillä indiaaneilla usein paikoin jotenkin vilkkaita, mitä rauhallisimman laatuksia kauppayhdistyksiä. Vilkkain on liike indiaanien ja siirtolaisten kesken Corrientes'in luona, lähellä Paraguay-joen laskua Paraná'an. Indiaanit kuljettavat virran yli kanooteillaan vuotia, eläviä eläimiä, hedelmiä y.m., joita sitte myyvät tahi vaihtavat muihin tavaroihin. Myöskin työmiehinä päiväpalkalla käyttävät heitä siirtolaiset Corrientes'in seudussa sekä saladeros'issa (teurastuslaitoksissa) että myöskin hedelmäin poimimiseen puista. Aluskunnan itäosien indiaanit kuitenkin yleensä ovat laiskoja, likaisia, huolimattomia ja huonosti puettuja. Ahkerampia, hyödyllisempiä ja myöskin puhtaampia sitä vastoin ovat ne indiaanit, jotka asustelevat aluskunnan läntisissä ja luoteisissa osissa, Salto-maakunnan rajaa vasten. Siirtolaiset käyttävät heitä paljon maanviljelystöihin ja sokeriaineiden kasvattamiseen, ja ilman tätä huokeahintaista työvoimaa tuskin olisikaan sokerinviljely saavuttanut niin korkeata kehitystä, kuin mihin se nykyään vähässä ajassa on ehtinyt.

Lähiseudun viljeltyjen ympäristöjen suojelemiseksi indiaanein hyökkäyksiltä, jos he mahdollisesti

tahtoisivat häiritä maaseutulaisia rajamaakunnissa, on myöskin täällä, samoin kuin Pampaksen rajalla, tehty suojeluslinja pienine varustettuine asemineen ja joukkueineen. Kuten jo mainittiin, ovat indiaanit täällä yleensä rauhallisia ja hiljaisia. Siellä, missä voivat, he kyllä mielellään varastavat jonkun hevosen tahi muulin, saadakseen mukavamman kulkuneuvon, kuin mitä omat jalat tarjoavat, mutta suuria, järjestettyjä ryöstöretkiä ei tapahdu melkein koskaan.

Misiones-aluskunnassa on noin 3,000 indiaania, jotka tapojen ja luonnonlaadun puolesta ovat lähellä Gran Chaco'n indiaaneja. He elävät pääasiallisesti metsästyksellä ja metsien hedelmälahjoista sekä ovat ystävällisessä suhteessa siirtolaisasukkaiden kanssa. Tämän alueen indiaanit ovat kauan olleet jesuittien käännytyskokeiden esineinä. Käännytys alkoi jo menestyäkin, kunnes espanjalaiset karkoittivat jesuitit. Sittemmin he ovat eläneet itsekseen jotenkin häiritsemättömästi luonnon erinomaisen rikkaasti varustamassa maassa, sillä maahan muuttaneet siirtokunnat ovat ainoastaan vähäpätöisiä.

Yhteensä on siis Argentinan indiaaniasukkaiden luku ainoastaan vähän yli 100,000 henkilöä, jotka elävät hajallaan siellä ja täällä laajoilla aloilla ja suurimmaksi osaksi viettävät paimentolaiselämää. Tasavallan koko asukasluvun pitäisi nykyään nousta noin 3 1/2 miljoonaan, mutta oikeita tarkkoja tietoja on mahdoton saada, kun mitään yleistä väenlaskua ei ole toimitettu sitte vuoden 1883. Mainittuna vuonna oli koko tasavallan asukasmäärä 2,900,000, joten lisääntyminen sen mukaan olisi tehnyt lähes 3 % vuosittain. Suurin on lisääntyminen ollut rannikkomaakunnissa ja suurten virtojen luona. Poikkeuksena muusta sisämaasta on kuitenkin Tucuman-maakunta, jonka erinomaisen suuret luonnonrikkauudet mahtavana vetovoimana houkuttelevat siirtolaisia sinne, ja joka sen vuoksi on väkilukunsa puolesta edistynyt maan muihin osiin nähden melkein verrattoman pikaisesti.

Ensimmäiset Argentinan asuttuneet eurooppalaiset olivat espanjalaisia. Näiden jälkeläiset, sekoittuneina alkuperäisesti maassa asuneiden indiaanein ja niiden neekerien kanssa, jotka orjina noin miespolvi sitte tuotiin maahan, muodostavat varsinaisten syntyperäisten argentiinalaisten kantasuvun. Viimeksi kuluneina kolmena vuosikymmenenä, eli tarkemmin sanoen vuodesta 1857, on väkiluku alituisesti lisääntynyt useammista eurooppalaisista maista sinne muuttaneista siirtolaisista. Suurin määrä on italialaisia siirtolaisia, viime vuosina noin 60 %, heitä lähinnä espanjalaisia, 19 %, ranskalaisia noin 13 %. Vähemmässä määrässä on belgialaisia, schweitziläisiä, englantilaisia, saksalaisia, portugalilaisia, itävaltalaisia ja melkein kaikkia eurooppalaisia kansallisuuksia. Merkittävää on, että irlantilaisia, joita niin suuressa määrässä siirtää Yhdysvaltoihin, on aivan vähän La Plata-valtioissa. Todenmukaisesti ilmanala täällä on heistä liiaksi kuuma, kun sitä vastaan pohjoisvaltioiden ilmasto on paremmin sopusoinnussa heidän kotimaansa kanssa. Pohjolaisia on täällä hyvin vähän. Ne, mitä on, ovat enimmäkseen norjalaisia ja tanskalaisia. — Muuten on siirtolaisuus, kuten jo sanottiin, ollut alituisesti lisääntymässä. Kun se vuosien 1857 ja 1860 välillä teki ainoastaan 4-6,000 vuosittain, on se sittemmin noussut niin, että siirtolaisten määrä jo v. 1870 teki noin 40,000, v. 1883 63,000 ja viime vuonna (1888) tuon suunnattoman summan 154,297 henkilöä, Suurin oli maahan muuttajien tulva Marras- ja Joulukuulla. Edellisenä kuukautena nousi maalle 20-25,000 siirtolaista ja jälkimmäisenä 25,500, kaikki Euroopasta, Buenos-Ayres'iin. Näistä siirtolaisista oli noin 3/4 miespuolisia ja ainoastaan 1/4 naisia. — Kuten tästä näkee, on siirtolaistulva Argentinan mahdottoman suurin määrin lisääntynyt, ja paitsi Yhdysvaltoja ei sitä tässä katsannossa yksikään muu maa tätä nykyä voita. Ne suuret edut, joita eurooppalaisille siirtolaisille Argentinassa tarjotaan, ovat valtavasti vaikuttaneet siirtolaisten houkuttelemiseksi sinne. Matka Buenos-Ayres'iin, jonka kaupungin kautta kaikki siirtolaiset Euroopasta kulkevat, on tosin koko joukon pitempi, kuin New-Yorkiin, joten merimatkan kulujenkin täytyy nousta kappaleen matkaa suuremmiksi, vaan se tulee täydellisesti korvatuksi niin pian kuin siirtolainen on saapunut Buenos-Ayres'iin, kun hänelle näet maan hallituksen toimesta annetaan ensiksikin muutaman päivän maksuton elanto ja asunto sekä sitte myöskin vapaa kyyditys mihin maan paikkakuntaan hyvänsä, jonne siirtolainen aikoo asettua elustamaan; kun sitä vastoin New-Yorkiin saapunut siirtolainen heti jää yksikseen, oman onnensa nojaan, ja on silloin yhden tahi toisen, enemmän taikka vähemmän tunnettoman siirtolaisasioitsijan nylkemisten esineenä, kunnes tämä kalliilla hinnoilla keventää, ellei täydellisesti tyhjennäkin, jo muutoinkin pitkästä matkustuksesta kärsineen siirtolaisen kukkaroa, ennenkuin saattaa hänet määräpaikkaansa.

Vaikka siirtolaistulva näin jo useampia vuosia on ollut hyvin suuri, eivät maan työvoimat siitä kuitenkaan ole saaneet sitä etua, mitä täydellä syyllä odotettiin. Syynä siihen on ollut se, että liian suuri määrä Euroopasta muuttaneita siirtolaisia on ollut kaupungin asujamia, joilla ei ole alkuakaan käsitystä maanviljelyksestä. Sen vuoksi he myöskin ovat uudessa maassa asettuneet kaupunkeihin, etupäässä Buenos-Ayres'im, ja siellä elävät samalla tavalla kuin Euroopassakin, s.o. elävät päivittäin saadusta työstä tahi paremmassa tapauksessa ehkä harjoittavat jotakin ammattia. Enemmän maata hyödyttävät ne siirtolaiset, jotka ymmärtävät maanviljelystä ja asettuvat sisämaakuntiin. Siellä he voivat ahkeruudella ja toimeliaisuudella piankin saavuttaa tarpeenmukaisen toimeentulon, vieläpä taloudellisesti itsenäisen aseman ja siten, samalla kuin hankkivat itselleen huolettoman elämän, hyödyttävät myöskin maata.

Kaikki nämä Euroopan eri maista tulleet siirtolaiset eivät Argentinassa ole muodostuneet eri kansajoukoiksi, jotka itsekukin olisivat säilyttäneet kielensä ja tapansa, vaan ovat pian sulautuneet maan syntyperäisten asukkaiden kanssa yhteen ja siten muodostaneet Argentinan nykyisen kansan, jonka kieli on melkein kaikkialla espanja. Ainoastaan muutamissa paikoissa on alkuasukkaiden kieli säilynyt, kuten esim. Corrientes-maakunnassa, jossa vielä tänäkin päivänä puhutaan guaranikieltä. Argentinan väestö on muuten ruumiinrakennukseltaan eteläeurooppalaisen näköinen, ja heistähän se suurimmaksi osaksi onkin sukuisin. He ovat

yleensä pienikasvuisia, tummaihoisia ja heillä on sekä hiukset että silmät mustat. He ovat paljoa tummempi-ihoisia kuin sekä espanjalaiset että italialaiset, josta voi huomata indiaanien ja neekerien veren vaikutuksen. Rantamaakunnissa esiintyvät eurooppalaiset ainekset selvemmin, mutta sisemmissä maakunnissa, etenkin Santiago del Estero'ssa ja Catamarca'ssa, taas huomaa indiaaniveren suuremman vaikutuksen. Sivistyskanta on jotenkin alhainen. Suurin osa kansaa ei osaa lukea eikä kirjoittaa. Viime aikoina on kansan sivistys kuitenkin ollut nousemaan päin. Se on lisättyjen koulujen ansio, joita valtion sekä yksityisten kuntien kustannuksella on perustettu. Nykyään on noin 3,000 yleistä koululaitosta, joissa viime vuonna kävi noin 230,000 oppilasta. V. 1885 oli maan koulujen luku vaan noin 2,000 ja niissä oppilaita 130,000. — 1,000 koulua ja noin 100,000 oppilasta on siis lisääntynyt tuon lyhyen ajan, ainoastaan 4:n vuoden kuluessa.

Kuten kaikkialla lämpimissä maissa, ihmiset täälläkin kehittyvät aikaisin, mutta vanhentuvat myöskin nopeasti. Siten joutuvat miespuolet jo nuorella iällä julkisen elämän aloille, samoin kuin naisetkin jo varhain ottavat osaa seuraelämäänsä, missä semmoista tarjoutuu, nimittäin kaupungeissa. Kansallisena pukuna on valkea paita, sen yli heitetty poncho, mustat, leveät housut, vyötäisiltä sidotut pitkällä, leveällä vyöllä, joka kääritään monin kerroin vartalon ympäri, ja vihdoin sukat sekä kengät. Sitä käytetään yleisesti maaseudulla ja se on myöskin tavallinen Uruguay-tasavallassa, jonka asukkaat ovat samaa syntyperää kuin Argentinankin. — Leveälierinen olki- tahi huopahattu päättää vihdoin tuon enemmän omituisen kuin kauniin puvun. Poncho on kokonaan Etelä-amerikkalainen pukine, jota tuskin käytetään missään muualla maailmassa. Se on pienoinen saali, keskellä reikä, josta pää pistetään, ja riippuu suoraltaan, olkapäillä leväten, alas sekä edessä että takana. Tavallisesti se on vaaleanruskea väriltään, samanvärisillä tummemmilla juovilla sekä aina rimsut molemmissa päissä. Semmoinen on miesten puku. Naisten puku on enemmän tavallinen (eurooppalainen), eriskummallisempi on vaan päähineliina, jonka he kiertävät pään ympäri turbaanin tapaisesti. Usein heillä on saali olkapäillä eurooppalaiseen tapaan eikä niinkuin poncho.

Argentalaiset tuskin sanottavasti eroavat tavoiltaan ja käytökseltään eteläeurooppalaisista, paitsi mitä erilaisuuksia ilmanala ja maan laatu vaativat. Niin he esim. saavat lapsuudesta saakka harjaantua pitkiin ratsastuksiin, kun heidän usein täytyy matkustaa penikulmittain tullakseen toisesta maakartanosta toiseen taikka suurten kenttien yli läheisimpään kaupunkiin siellä tuotteitansa myydäkseen.

Kahvin ja teen käyttäminen maaseudulla on melkein vähäisempi kuin Euroopassa, kun kansallisjuoma maté ne syrjäyttää. Tämä juoma, jota keitetään äkkiä kuivatusta yerbapuum lehdistä — jota puuta kasvaa pohjoismaakunnissa, etenkin Misiones'issa, hyvin paljon. Se on indiaanien keksimä. Sitä alkuasukkaat käyttävät hyvin paljon, ja sitä juodaan atrioiden välillä pitkin päivää. Juoma, jonka sanotaan olevan kiihoittavaa, vaikka vähemmin kuin kahvi ja tee ja maistuu enemmän jälkimmäiseltä, imetään metallipillillä jonkunlaisesta ontosta hedelmäkuori-kupista, joka usein on hyvinkin taidokkaasti leikkaeltu.

Vaikka vieraat kansallisuudet nopeasti sulautuvat maan syntyperäisiin asukkaihin, niin on kuitenkin ulkomaalaisten vilkkaan maahan muuton vuoksi heitä joku määrä säilynyt sekoittumattomina. Jos pidämme jokaisen maassa syntyneen henkilön varsinaisena argentalaisena, vaikkapa hänen molemmat vanhempansa olisivatkin ulkomaalaisia, niin on kuitenkin noin 17 % puhtaita ulkomaalaisia. Se on hyvin korkea määrä. Vastaava numero Yhdysvalloissa on 13 %, Schweitz'issä 8 %, Ranskassa 2 % ja Englannissa ainoastaan 1 %. Koko väestöstä asui v. 1885 14 % kaupungeissa ja 86 % maalla. Suomessa on suhde 11 ja 89, Saksassa 16 ja 84, Ranskassa ja Yhdysvalloissa 18 ja 82, Australiassa 25 ja 75 sekä Englannissa 44 ja 56.

Elinkeinot.

Ensimmäiset elinkeinot Argentinassa, kuten kaikissakin maissa, olivat metsästys ja kalastus, ja näitä elinkeinoja harjoittavat vieläkin melkein yksinomaaisena alkuasukkaiden jälkeläiset, indiaanit. Ensiksi kun eurooppalaiset asettuivat maahan, he toivat muassaan sarvikarjaa, hevosia ja lampaita, siten aloittaen karjanhoidon. Siten tuli karjanhoito siirtolaisten ensimmäiseksi elinkeinoksi. Se on edelleenkin ollut Argentinan etevin elinkeino, ja sen harjoittamisessa vieläkin suurin osa asukkaita askaroitsee. Siihen maan suuret heinärikkaat kentät erinomaisen hyvin soveltuvatkin. Mutta asutuksen tihentyessä, väestön lisääntyessä, täytyy karjanhoidon kuitenkin yhä enemmän väistyä maanviljelyksen tieltä. Sillä vaikka maa kuinkakin hyvin soveltuisi karjanhoitoon, niin on suurten karjalaumojen vihdoin mahdoton saada tarpeeksi laidunta. Siitä syystä ei tiheämpi väkiluku voi koskaan missään maassa elää yksinomaan karjanhoidolla. Siksipä onkin aivan luonnollista, että maanviljelys väestön lisääntyessä on tullut yhä tärkeämmäksi. Aura on valloittanut yhä suurempia aloja, yhä uusia vainioita, joilla ennen ainoastaan karjalaumat maleksivat. Uudisasukas, yksi toisensa perästä, on perustanut asuinsijansa laajoille kentille, tunkien viljelyksillään karjanhoitoa syrjään, niin että nykyään jo useassa maakunnassa elää maanviljelyksellä suurempi osa asukkaita, kuin karjanhoidolla. Kuitenkin maa yhä hyvin soveltuu molemmillekin elinkeinoille; niin, ja harvoissa muissa maissa voipikaan maanviljelystä harjoittaa niin hyvällä menestyksellä kuin Argentinassa. Maan luonnollinen viljavuus on monin paikoin niin suuri, että ilman minkäänmoista lannoitusta voidaan samasta paikasta ottaa sato sadon perästä, maan tuottamisvoiman huomattavasti vähentymättä. Viljalajeista viljellään varsinaisimmasti maissia ja nisua, mutta myöskin muita. Vaan ei ainoastaan viljan kasvatusta yksinomaan harjoiteta. Viljava maa helposti antaa muitakin tuotteita. Niinpä on esim. pohjoisissa maakunnissa

pumpulin viljelys tullut viime vuosina yhä yleisemmäksi. Myöskin kahvin viljelyskokeita on parissa paikassa hyvällä menestyksellä tehty. Sokerinviljelys, joka vasta muutamia vuosia sitte sai yleisemmän merkityksen, on sittemmin synnyttänyt vilkkaan toiminnan ja harjoitetaan sitä nyt jotenkin yleisesti pohjois-osissa sekä saadaan hyviä tuloksia. Maanviljelyksen yhteydessä harjoitetaan myöskin hedelmänviljelystä, johon maa ja ilmanala mainiosti soveltuukin. Hedelmänviljelystä harjoitetaan melkein kaikkialla maassa, missä maanviljelystäkin. Appelsiineja, sitruuneja, persikoita, aprikoita, pääryniä, luumuja ja muita hedelmiä kasvaa kaikkialla. Ne ovat yleensä imelämpiä, etenkin appelsiinit, kuin samat pohjoisella pallonpuoliskolla kasvaneet hedelmät. Se ominaisuus kuitenkin ei ole omituista yksinomaan Argentinassa eli La Platan maissa, vaan lienee vähän yhteistä kaikille eteläisen pallonpuoliskon maille. — Pohjoisimmissa maakunnissa, esim. Tucuman'issa, joka viljavuudessa on etevin, viljellään myöskin useita tropiikkien hedelmiä, etenkin banaaneja ja ananaksia suurin määrin ja laadultaan varsin erinomaisia. — Hedelmänviljelys on vuosi vuodelta lisääntynyt ja on jo ottanut tärkeän sijan maalaisasujainten elinkeinoissa.

Hedelmänviljelyksen läheisessä yhteydessä on viininviljelys, joka on hyvin kehittynyt; ja etenkin pohjoisissa ja läntisissä osissa on se suurenmoinen. Muuten yleensä se viini, mitä täällä kasvaa, on ainoastaan yksinkertaista hapanta maalaisviiniä. Vaan parempiakin lajeja on jo paikoitellen alettu viljellä, etenkin Tucuman'issa.

Elinkeino, joka Argentinassa jo itsestään on luonnollinen, on vuoriviljelys. Läntisten maakuntien läpi menevät Andes-vuoret ovat nimittäin erinomaisen rikkaat jalometalleista. Etenkin ne sisältävät hopeata runsaasti. Vaan on niissä myöskin kuparia y.m. metalleja. Kivihiliä on myöskin löydetty, vaikka vielä ei tunneta varaston laajuutta. Kaikissa tapauksissa on varmaa, että vuorijonossa on tavaton metallirikkaus kätkettynä. Nykyään kuitenkin ainoastaan muutamassa paikassa harjoitetaan vuoriviljelystä täydellisesti, perusteellisella tavalla, joten se on vaan sivuammattina. Syynä on se, että maa Argentinassa on enimmäksi osaksi niin hedelmällistä. Sen voi verraten vähillä vaivoilla pakoittaa antamaan monenlaatuisia rikkaita satoja. Sitä vastaan työ kaivoksissa on vaivaloisempi eikä siis ole voinut viekoitella suurempaa määrää työntekijöitä käyttämään kaikkea työvoimaansa niihin. Asukkaiden lisääntyessä kuitenkin luonnollisesti elämän ehdotkin käyvät vaikeammiksi ja varsinkin runsaan toimeentulon hankinta ahtaammaksi, ja silloin todenmukaisesti kääntyy huomio yhä enemmän vuoriviljelykseen, joka kyllä vaatii ankaraa työtä, vaan antaa sitä runsaamman voitonkin.

Elinkeino, jolla on varma merkityksensä itäpohjaisissa maakunnissa ja osittain myöskin Gran Chaco'n aluskunnan rajaseuduissa, on metsänhakkaus. Joku määrä asukkaita askaroi siinä suurten virtojen rannoilla. He kaatavat puut ja uittavat ne sitte alas Paraná'a ja sen lisäjokia myöten rantaseuduille, enimmäkseen Buenos-Ayres'in ympäristöön, jossa ne sahataan ja käytetään rakennustarpeiksi. Mitään puutavarain vientiä ei kuitenkaan harjoiteta. Päinvastoin niitä tuodaan Yhdysvalloista sekä Skandinaviasta.

Mitä vihdoon tulee Argentinan kauppaan ja teollisuuteen, niin ne ovat noudattaneet maan muutenkin vilkasta edistystä. Etenkin kauppa on suuresti edistynyt. Suurimman osan Argentinan kauppaa, niin hyvin vientiä kuin tuontiakin, välittää pääkaupunki, vaikka tosin muutkin paikkakunnat, etupäässä Rosario, pitävät jotenkin huomattavaa kauppaliikettä. Teollisuus on luultavasti toistaiseksi maan vähimmin nopeasti kehittynyt elinkeino. Mitään varsinaisia tehtaita tuskin on olemassa, paitsi joku määrä sahoja puunpuhdistusta varten sekä siellä ja täällä muuan pienempi teollinen laitos.

Seuraavilla sivuilla tulee vähän laajemmin esitettäväksi ne eri elinkeinolajit, joita maassa harjoitetaan.

Karjanhoito. Kuten jo on mainittu, soveltuu Argentina erinomaisen hyvin karjanhoitoon. Se koskee enemmän maan muita osia kuin Buenos-Ayres-maakuntaa, jossa maa yleensä on vähemmän hedelmällistä kuin useissa muissa maakunnissa, ja jossa maanviljelyskään niinmuodoin ei edisty samaa vauhtia kuin viimeksi mainituissa. Sitä vastoin kaikkialla kentillä kasvaa rehevää ruohoa, antaen ilman vaivaa ja kustannuksia karjalle tarpeellisen määrän rehua. Kun karjanhoito siten rajoittuu vain paimentamiseen ja tuotteiden kokoamiseen, joten elatuksen hankinta tulee hyvin huokeaksi, kun luonnollisesti voidaan hoitaa suuret laumat hyvin vähällä väellä, niin laskeutuvat tämän elinkeinon kustannukset hyvin vähäisiksi ja voitto sen mukaan jää sitä suuremmaksi.

Enemmän pidetään lampaita. V. 1884 nousi niiden luku yli 90 miljoonan. Niistä oli lähes 60 miljoonaa yksistään Buenos-Ayres-maakunnassa. — Argentinalaisten lampaiden villa ei kuitenkaan ole niin hyvää kuin useammissa muissa maissa, joissa tätä elinkeinoa harjoitetaan suuremmassa määrässä. Sen tähden on sekä australialaisella että pohjois-amerikkalaisella villalla, eurooppalaisesta puhumattakaan, korkeampi arvo ja parempi hinta markkinoilla, kuin argentinalaisella. Mihin perustunee se seikka, että lammasrotu täällä on huonostunut, sitä on vaikea sanoa, huonovillaista se vaan on, se on kielämätöntä. Kenties voisi syyn hakea siitä, että liian suuret laumat jätetään yhden ainoan paimenen hoitoon, ja hänellä ei sentähden ole tilaisuutta pitää niistä kyllicki tarkkaa huolta. Mahdollisesti on vikaa myöskin itse keritsemisessä ja ajassa, jolloin sitä toimitetaan. Lampaiden syyhy, joka ennen oli aivan tuntematonta, esiintyi ensiksi 1840 luvulla ja on sittemmin tuottanut suurta vahinkoa tälle karjanhoidon haaralle.

Argentinassa hoidetaan villan tähden myöskin laamaeläintä. Se oli alkuperäisesti villinä Etelä-Amerikan etelä- ja keskiosissa, vaan on metsästetty niin sukupuuttoon, että sitä nykyään ani harvoin tavataan Argentinassa villissä tilassa. Kesyinä niitä sitä vastoin on noin 16,000 Jujuy'ssa, jossa niitä pidetään tasan lampaiden kanssa. — Vicuña, erinomaisen hieno- ja kallis villainen

eläin, oli ennen jotenkin yleinen Catamarca, mutta juuri kallisarvoisen villansa vuoksi sitä niin innokkaasti metsästettiin, että se melkein sukupuuttoon hävisi. Nyt vihdoin on julistettu kiello sen tappamisesta, joten voipi toivoa, että jällelle jääneet tämän hyödyllisen eläinsuvun edustajat saavat elää. Näiden eläinten villasta valmistetaan ne mahdottoman kallisarvoiset vicuña-kankaat, joista toisessa paikassa mainitaan.

Vuohien hoitoon Argentinassa pannaan jotenkin suuri huomio. Eri seutujen vuohilla on erilaisia ominaisuuksia, samoin kuin niiden villakin on laadultaan erilaista. Parhaimmat vuohet ovat Tucumanissa, n.s. Aconquijavuohi, jonka villa hienoudessa nousee melkein tuon ylistetyn Angoravuohen rinnalle ja värin kauneudessa voittaaakin sen. Lähinnä Tucumania on Corrientes'issa parhaat vuohet. Muissa maakunnissa esiintyvät lajit sitä vastaan ovat jotensakin tavallisia laatua. Yleensä vuohien määrä Argentinassa nousee noin 3:een miljoonaan.

Sarvikarjaa oli maassa vuonna 1884 noin 16 miljoonaa kappaletta, joista noin 5 miljoonaa yksistään Buenos-Ayres-maakunnassa. Vaikka jalorotuisia sarvikarjaa tuotiin Englannista, niin ei nykyistä kotimaista rotua kuitenkaan voi sanoa hyväksi. Myöskin tässä tapauksessa samoin kuin lampaidenkin suhteen lienee seikka semmoinen, että rotu on huonontunut. Ylimalkaan eläimet ovat pieniä ja laihoja. Tuotteet, joita ne antavat, ovat vuotia, talia, lihaa ja luita. Maito, voi ja juusto ovat melkein tuntemattomia. Hyvin suuretkaan karjafarmit, joissa on 10-20,000 lehmää, eivät voi antaa mitään voita tahi juustoa. Myöskin maitoa täällä on vaikea saada, kun eläimet eivät melkein koskaan sitä anna. Voita ja juustoa tuodaan Euroopasta — ja ollaan ilman maitoa.

Maassa semmoisessa kuin Argentina, jonka harvat asukkaat ovat hajallaan mahdottoman laajoilla maatienoilla, ja jossa uudisasukkaat usein asuvat kaukana toisistaan — etäällä kaupungeista ja tiheämmin asutuista seuduista, avaroita puuttomia lakeuksia välillä — hevonen luonnollisesti on paljon käytetty ja hyvin tärkeä eläin. Ensimmäiset hevoset toi maahan Don Pedro de Mendoza, kun v. 1536 saapui Buenos-Ayres'een. Silloin hän toi mukanaan 32 hevosta, luultavasti andalusialaista rotua, sekä myöskin 16 lehmää, 2 sonnia, 20 vuohta, 46 lammasta ja 18 koiraa. Nämä eläimet olivat laatuaan ensimmäiset La Platan maihin tuodut eläimet. Nuo 32 hevosta ovat lisääntyneet mahdottomiksi laumoiksi, niin että v. 1884 nousi hevosten luku yli 4 miljoonan. Vaikka nykyiset argentalaiset hevoset ovatkin menettäneet monta niitä erinomaisia ominaisuuksiansa, jotka ovat andalusialaisen hevosen tuntomerkinä, on niillä kuitenkin vielä useita etevyyksiä. Ylimalkaan ne ovat pieniä, mutta kestäviä, ylistettävä ominaisuus semmoisessa maassa kuin Argentina, hajallaan olevine uudisasutuksineen. Niitä suuria hevoslaumoja, jotka ympäröivät sisämaan karjafarmeja koko- ja puolivillissä tilassa, pidetään ainoastaan lihan ja nahan vuoksi. Ne saavat ylimalkaan kuljeksia vapaina lakeuksilla ja pyydystetään silloin, kun tulevat teurastettaviksi. Ratsastava paimen, joka suurella taidolla ymmärtää viskata suopungin eli lassin hevosen kaulan ympäri, tempaisee pikaisella nykäyksellä hevosen kumoon, jolloin eläin jo melkein kuristuukin.

Suuret hevoslaumat ovat pääasiallisesti rantamaakunnissa, etenkin Buenos-Ayres'issa ja Entre Riossa. Sisemmissä maakunnissa hevosten sijassa suureksi osaksi on muuliaaseja. Näitä viimeainittuja, joita on noin 150,000, käytetään niin hyvin veto- kuin ratsu- ja kuormaeläiminä, mutta myöskin kuljetukseen. Viimeksi mainitulta ominaisuudeltaan ovat ne paljoa käytännöllisemmät kuin hevoset vuorisissa länsimaakunnissa, kun niillä voipi ratsastaa jyrkkiä polkuja, äkkijyrkät kuulut kummallakin sivulla, paljoa suuremmalla varmuudella, kuin hevosella. Vaan muulia ei käytetä ainoastaan sisemmissä maakunnissa, mutta myöskin hyvin suuressa määrin rantamaakunnissa ja kaupungeissa. Esim. Buenos-Ayres'issa hevosiä harvoin käytetään kuormanvetäjinä, mutta sen tavallisemmin muuleja. Myöskin kiskotinvaunujen vetäjinä kaupungissa käytetään aina muulia, jolloin kolmen muulin pidetään vastaavan kahta hevosta.

Aaseja on Argentinassa lähes 300 tuhatta ja käytetään läntisissä ja pohjoisissa osissa, joissa ne parhaasta päästä ovat kuormaeläiminä, mutta käytetään niitä ratsastukseenkin.

Viime vuosina on alettu kiinnittää suurempaa huomiota sikojen hoitoon. Maan siat ovatkin jotenkin hyvää laatua, josta saa kunnian maahan tuotu englantilainen sikarotu. Niiden luku nousee vähän yli 1/4 miljoonan, mutta se määrä ei kuitenkaan riitä tyydyttämään maan tarvetta kinkkujen, silavan y.m. käyttämisen suhteen. Niiden tavarain tuonti onkin siitä syystä jotenkin suuri.

Edellä mainitut eläimet ovat karjanhoidon pääesineinä Argentinassa. Paitsi näitä pitävät asujamet siipikarjaakin paikotellen, enimmäkseen kanoja ja vähän strutseja. Mutta tämä sivuelinkeino ei toistaiseksi kuitenkaan ole saanut suurempaa arvoa.

Karjanhoidon läheisessä yhteydessä ovat teurastuslaitokset. Nämä teurastuslaitokset, saladeros, ovat tavallisesti mahdottoman suuria laitoksia, joissa päivittäin teurastetaan satoja eläimiä, enimmäkseen sarvikarjaa, ja myöskin paljon muita eläimiä, esim. hevosia, eikä aivan vähässä määrin niitäkään. Nahat nyljetään ja suolataan vientitavaraksi, ja liha, se osa, mikä ei heti tule tuoreena myydyksi, ripustetaan auringon paisteeseen kuivamaan. Kuivattuna myydään sitä sitte maan eri osiin ja viedään ulkomaille suurin määrin. Esim. Länsi-Indiassa, etenkin Cubassa, käytetään sitä mustaihoisten orjien ravintona. Myöskin Brasiliaan La Platasta viedään paljon kuivattua lihaa.

Kuten jo aikaisemmin sanottiin, on maanviljelys Argentinassa viime aikoina yhä enemmän alkanut tunkea karjanhoidon syrjään. Sitä ei kuitenkaan saa ymmärtää siten, että nykyään olisi maassa karjaa vähemmän kuin ennen, päinvastoin on lehmien luku viimeisinä 20:nä vuotena noussut 24 %, hevosten 8 % ja lampaiden luku 202 %. Se on ainoastaan verrannollisesti laskettu, kun vähennys on tapahtunut niin, että karja, joka v. 1857 oli 25 % koko kansallisomaisuutta, teki v.

1885 ainoastaan 18 %.

Maanviljelys. Aina noin vuosiin 1874 ja 75 oli maanviljelys Argentinassa jotenkin vähäisestä arvosta. Ne eurooppalaiset y.m., jotka uudisasukkaina muuttivat maahan ja asettuivat sisämaakuntiin, antautuivat etupäässä karjanhoitoon, joka kysyi vähemmin ahkeruutta ja työteliäisyyttä sekä pikemmin antoi odotetun voiton. Kehittymättömät työntekotavat ja kurjat työkalut, joita ensimmäiset maanviljelijät käyttivät, vaikuttivat myöskin paljon siihen, että tämä elinkeino siirtolaisista tuntui vähemmin viehättävältä ja voittoa tuottavalta, kuin karjanhoito, sillä luonnollisesti työn hedelmät silloisissa oloissa eivät voineet tulla läheskään niin rikkaiksi, kuin paremmilla aseilla ja enemmän täydennettyjen työjärjestysten mukaan tehden. Niin esim. käytettiin ainoastaan paljaita puisia auroja, jommoisia Euroopassa nykyään tuskin tapaa muualla kuin museoissa. Nämä puuaurat ovat saaneet poistua muodikkaiden rauta- ja teräs-aurojen tieltä. Tietysti noilla muinaisilla yksinkertaisilla aseilla olikin mahdollista vaan naarmia maata, jota vastoin mitään todellista muokkausta ei voinut tulla kysymykseenkään. Puiminen taasen kävi siten, että viljelyhteitä pantiin jalkaa paksulta sitä varten rakennetulle lavalle taivasalla, keskellä peltoa, ja sitte päästettiin joukko villedä hevosia juoksemaan koko kerroksen yli, siten puimaan viljaa, jonka puimisen helpottamiseksi tavallisesti annettiin kypsyä liiaksi ennen leikkaamista. Luonnollisesti meni paljon viljaa hukkaan ja puhtaus muuten jäi hyvinkin vajanaiseksi. Vaan kaikesta siitä huolimatta kuitenkin kannatti maanviljelys ja antoi runsaan sadon. Kuinka tuottavaksi silloin järjellinen, hyvin järjestetty maanviljelys täällä tuleekaan!

Vasta mainituista vuosista 1874 ja 75 on maanviljelys nopeasti kehittynyt sekä voittanut yhä suuremman merkityksen ja tulee todenmukaisesti jotenkin läheisessä tulevaisuudessa menemään karjanhoidon edelle, nähden siinä työskentelevien ja toimeentulonsa saavien henkilöiden lukumäärään ja sen tärkeyteen maalle kokonaisuudessaan, vaikkapa karjanhoitoa vielä toistaiseksi täytyykin pitää maan tärkeimpänä elinkeinona. Maanviljelyksen edistyksen näkee siitäkin seikasta, että aina vuoteen 1875 maahan alituisesti tuotiin viljaa, kun nyt sitä vastaan, vuodesta 1876 alkaen, on viljan maasta vienti vuosi vuodelta lisääntynyt. Poikkeuksena on vaan vuosi 1880, jolloin joku määrä viljaa jälleen tuotiin maahan. Syynä oli se seikka, että silloin liikkui äärettömiä heinäsiirkkaparvia maan kaikissa osissa, hävittäen melkein puolen kaikkea yleensä kasvavaa viljaa.

Enimmin viljeltyt viljalajit ovat nisu ja maissi. Nisun sato on melkein kaksi kertaa niin suuri kuin maissin, jota vastaan maissin vienti on enemmän kuin kaksi vertaa niin suuri kuin nisun. Se seuraa siitä, että melkoisesti suurempi määrä nisua kulutetaan omassa maassa, eli noin 4/5 satoa 1/5 maissin satoa vastaan.

Useimmat ja laajimmat maan viljelys-siirtokunnat ovat parhaasta päästä Santa Fé'ssä, San Luis'issa, Córdoba'ssa ja Tucuman'issa, vaan myöskin, vaikka vähemmässä määrin, Entre Rio'ssa ja Buenos-Ayres'issa. Ensimmäinen maanviljelyskolonia, mikä Argentinassa perustettiin, oli Santa Fé-maakunnassa, lähellä samannimistä kaupunkia. Se perustettiin 1856, nimellä Esperanza, ja on sittemmin alituisesti tullut yhä kukoistavammaksi, lukien nykyään koko joukon yli 3,000 asukasta.

Melkein yhtä paljon kuin maanviljelykseen on Argentinassa kiinnitetty huomiota hedelmä- ja viininviljelykseenkin, ja kaikkein pohjoisimmissa seuduissa myöskin sokurin ja pumpulin viljelykseen. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, kaikkialla maassa menestyy joukko erilaisia hedelmäpuita. Varsinaisena elinkeinona ei hedelmänviljelystä kuitenkaan ole harjoitettu ennenkuin vasta viime vuosina väestön lisääntyessä ja etenkin kaupunkien asukasmäärän suurentuessa. Muinoin kukin viljeli hedelmiä ainoastaan omiksi tarpeikseen. Nyt sitä vastoin ympärillä olevista maakylistä kaikkiin suurempiin kaupunkeihin tuodaan niitä hedelmiä, joita siellä viljellään. Esim. Buenos-Ayres'iin vuosittain tuodaan pitkin Paranáa summattomin määrin hedelmiä tähän virtaan rajoittuvista seuduista. Mitään hedelmien vientiä ei kuitenkaan harjoiteta, eikä se mieluisasti voi tulla kysymykseenkään, kun lähiseudun maat itse tuottavat tätä tavaraa, ainakin yhtä paljon kuin Argentina. Eurooppaan taasen on matka liian pitkä. Ainoastaan säilytettynä voisi niitä sinne viedä. Mutta toistaiseksi ei semmoista hedelmien säilytystä, vientiä varten, ainakaan huomattavammassa määrässä, maassa pantane toimeen.

Vaikka viiniä nyt jo viljellään monin paikoin, etenkin länsi- ja pohjoisosissa, tuodaan sitä kuitenkin vuosittain suuret määrät Italiasta ja Espanjasta. Todennäköisesti on syy siinä, että suurin osa omassa maassa kasvavaa viiniä on vaan yksinkertaista maalaistuotetta ja että vaatimukset kaupungeissa, etenkin Buenos-Ayres'issa, ovat korkeammat. Kokeita myöskin paremman viinilajin viljelyksessä kyllä on tehty, mutta vasta viime vuosina. Niinpä kasvaa nyt esim. Catamarcassa viiniä, joka ma'un puolesta hyvin lähenee burgundilaista. Myöskin Tucuman'issa on hyvällä menestyksellä alettu viljellä jalompia viinilajeja.

Sokurinviljelys on lämpimissä pohjoismaakunnissa yhä enemmän alkanut kiinnittää maanviljelijäin huomiota, ja on muutamissa seuduissa jo kehittynyt pääelinkeinoksi. Etenkin Salto'ssa ja Jujuy'ssa, joissa tähän viljelykseen pääasiallisesti käytetään indiaaneja, on tämä elinkeino saanut mitä suurimman merkityksen. Sitä sokuria, mitä täällä viljellään, pidetään laadultaan melkein yhtäläisenä kuin brasilialainen. Corrientes-sokuria, joka on parasta, pidetään parempanakin sitä.

Pumpulia viljellään Jujuy'ssa, La Rioja'ssa, San Juan'issa ja Corrientes'issa, kuitenkin vaan vähin määrin. Sato ei riitä edes täyttämään vuotuista tarvetta omissa maakunnissa, vielä vähemmin voisi mitään vientiä tapahtua.

Kahvin viljelyskokeita on tehty parissa paikassa, ja ne ovat muodostuneet tyydyttäväiksi. Mitään suurempaa tulevaisuutta kahvin viljelys muuten Argentinassa kuitenkaan tuskin saanee, kun

maan kahvia kasvavat seudut ovat niin kaukana tiheämmin asutuista paikkakunnista ja suuremmista yhdistysreitistä, että kuljetus käy kovin vaivaloiseksi ja kalliiksi, joten kilpailua Brasilian kanssa on melkein vaikea ajatellakaan.

Vuorityö. Melkein kaikissa Argentinan läpi menevissä vuorijaksoissa, etupäässä itse Andes-vuorissa, vaan myöskin niiden haarautumissa on tavattu niin hyvin puhdasta metallia kuin metallirikkaita malmejakin. Vaan missä metallia, etenkin jalometallia, kultaa ja hopeaa, on ollut puhtaassa tilassa, ovat maan alkuasukkaat, indiaanit, sen koonneet ja valmistaneet koristeiksi sekä tarvekaluiksi paljoa ennen kuin yksikään eurooppalainen oli Argentinan maata polkenut. Todellista vuorikaivantoa sitä vastaan on ainoastaan hyvin vähän aikaa ollut olemassakaan. V. 1824 muodostettiin Buenos-Ayres'issa yhtiö vuorityön järkipäristä harjoitusta varten Famátina-vuorissa La Rioja-maakunnassa. Niissä vuorissa ovatkin maan metallirikkaimmat paikat. Yhtiö kuitenkin sai ainoastaan lyhyeksi ajaksi antautua rauhassa harjoittamaan liikettensä, sillä levottomuudet sisällisen sodan alussa, kenraali Rosan diktaattoriviran aikana, saattoivat sen häviölle. Yhtiön teknillisen johtajan, erään saksalaisen, silloin ampui Rosan julma käskyläinen, Quiroza, jota aivan oikein on nimitetty tasankojen tiikeriksi, "tigre de los llanos". Yhtiön hajottua viipyi kauan ennenkuin mitään todellista vuorityötä, sanan varsinaisessa ymmärryksessä, jälleen tuli käyntiin. Vasta viime vuosikymmeninä tämä elinkeino on jälleen alkanut kukoistua. Maakunnat, joissa vuorityötä nykyään oikein elinkeinona harjoitetaan, ovat Córdoba, San Luis, Mendoza, La Rioja ja Catamarca. Löydetty metallit ovat: kultaa, hopeaa, kupari, lyijy ja nikkeli. Etenkin kuparia ja lyijyä on suurin määrin.

Kultaa on Famátina-vuorissa La Riojassa, Salta'ssa ja Jujuy'ssa puhtaassa tilassa ja tavataan enimmäkseen pienissä vuoripuroissa. Kahdessa viimeksi mainitussa maakunnassa toimittavat kullan huuhtomista ainoastaan indiaanit, jotka sinne tulevat läheisestä Gran Chaco'sta, saadakseen työnansiota. Vuorien sisällä sitä ilmaantuu ainoastaan San Juan'issa. Kultaa ei kuitenkaan ole löydetty suurempia määriä, ainoastaan jotenkin niukasti. Runsaammin sitä vastaan tavataan hopeata. Sitä on suurimmassa määrin puhtaassa tilassa Cerro Negro'ssa ja Chilecito'ssa La Riojassa sekä lyijyn yhteydessä Mendoza'ssa ja San Juan'issa.

Kuparia on sekä puhtaana että malmina kuin myöskin kullan ja hopean yhteydessä. Runsaimmin on kuparia Catamarca'ssa ja Famátina'ssa La Rioja'ssa, mutta myöskin, vaikka vähemmässä määrin, Sierra de Córdoba'ssa samannimisessä maakunnassa sekä vähän Salta'ssa.

Lyijyä saadaan enemmän kuin kuparia. Sitä on malmina Mendoza'ssa ja San Juan'issa.

Nikkeliä on ainoastaan La Riojassa ja jotenkin niukalta siinäkin.

Maan eri osissa esiintyvät malmit eivät ole läheskään samoissa vuorilajeissa. Päinvastoin on siinä suhteessa hyvinkin suuri eroavaisuus, Niinpä ovat ylimalkaan Catamarcassa olevat metallit graniitissa, Córdoba'ssa taas gneis'issä, La Rioja'ssa saviliuskassa, San Juan'issa gneis'issä ja kalkkikivessä sekä vihdoin Mendoza'ssa valkeassa ja punaisessa hiekkakivessä.

Kuten jo on sanottu, ovat Famátina-vuoret La Rioja-maakunnassa useammanlaisista malmeista rikkain seutu koko maassa. Nämä vuoret sisältävät suunnattoman määrän rikkaita malmisuonia, joissa on kaikkia maassa esiintyviä metalleja. Kuitenkaan ei ole vuorityö edes Famátina-vuorissakaan saavuttanut sitä laajaperäistä merkitystä, mitä siltä voi odottaa. Kehitystä etupäässä hidastuttavat ja vastustavat kehittymättömät kulkuneuvot. Lisätyt ja mukavammat yhdistyskeinot rantaseutujen kanssa sekä suurennetut työvoimat, etenkin kun uudet rautatiet Rioja'an ja Catamarca'an kerkiävät täysin valmistua, vaikuttavat sen, että vuorityötä tässä monenlaisista metalleista rikkaassa maassa tullaan harjoittamaan suuremmalla voitolla ja semmoisella laajuudella, että tämä ansionlähde läheisessä tulevaisuudessa voittaa maan eri elinkeinojen joukossa semmoisen aseman, mikä sille täydellä oikeudella kuuluu.

Metsästäys ja kalastus. Näitä maan alkuperäisten asukkaiden yksinomaisia elinkeinoja varsinaisena ammattina harjoittavat tuskin muut, kuin eri rajaseuduilla ja kaukaisemmissa osissa asuvat indiaanit. Eri paikoissa on metsästäys sekä kalastus elinkeinona, molemmat yhtä paljon, sen mukaan millainen maan luonto on ja kuinka runsaasti siinä on riistaa. Misiones'in ja Gran Chaco'n suurissa metsissä asuvat indiaanit elävät pääasiallisesti metsästäyksestä, johon heillä onkin mainio tilaisuus, kun metsät ovat täpösten täynnä kaikenlaisia nelijalkaisia eläimiä ja lintuja. Samoin on laita pampasseudun sotaisten asukkaiden, niinkuin suuremmaksi osaksi Patagonian indiaanienkin. Viimeksi mainitut sitä paitsi kalastelevat Patagonian läpi virtaavissa jokiloissa. Tulimaan indiaanit vihdoin elävät yksinomaan kalastuksella. Heidän maansa onkin kalarikas, mutta muista eläimistä jotenkin köyhä.

Vaikka Paraná-virta lisäjokineen on jotenkin rikas eri kalalajeista, niin eivät kalastusta kuitenkaan siellä harjoita muut, kuin kenties yksi ja toinen köyhä raukka, joka muutoin ei voi elatustansa hankkia. Niin hyvin säilytettyä kuin kuivattuakin kalaa tuodaan maahan suurin määrin Euroopasta, etenkin katolilaisen paaston ajaksi. Metsästäystä taasen harjoittavat valkoihoiset asukkaat enemmän hovin kuin hyödyn vuoksi.

Teollisuus. Paitsi jo kerrottua vuorityötä, joka tosiaan oikeastaan on luettava teollisuudeksi, Argentinassa tuskin on mitään mainittavan arvoista teollisuutta. Ne raaka-aineet, mitä maa tuottaa, viedään suurimmaksi osaksi muihin maihin valmisteltaviksi ja muodostettaviksi, saadakseen sen muodon, jossa ne kelpaavat ihmisiä hyödyttämään ja palvelemaan. Asia on aivan luonnollinen. Harvalukuinen väestö näet tarvitaan hyvinkin tarkoin irrottamaan niitä raaka-aineita, mitä maa luovuttaa, joten ei jää joutavia työvoimia tuotteiden jalostamista ja valmistamista varten. Väestön lisääntymisestä tulee vähitellen myöskin teollisuuden kehittyminen

olemaan luonnollisena seurauksena. — Teollisuuden edistämiseksi säädettiin v. 1876 suojelustulli muutamille esineille, joita luultiin voitavan maassa valmistaa. Mutta siitä ei ollut odotettua hyötyä. Vaan sillä tavoin koettaa keinollisesti herättää teollisuutta maassa, jossa se yhdestä tahi toisesta syystä on mahdoton, on vain turhaa vaivaa. Ellei ole olemassa teollisuuden kukoistuksen ehtoja, niin ei sitä myöskään voi keinollisesti esiin loihdita. Suojelustullit ovat oikeutetut ainoastaan siellä, missä teollisuutta jo on olemassa. Ainoastaan silloin voi tulla kysymykseen suojella sitä ulkomaalaisen kilpailun ylivaltaa vastaan. Mutta ne eivät voi herättää teollisuutta siinä, missä sitä ei ennen ole olemassa.

Se vähäinen teollisuus, mitä Argentinassa harjoitetaan, on etupäässä kääntynyt puutavarain jalostamiseen eli puhdistukseen. Buenos-Ayres'in läheisyydessä on koko joukko höyrusahtoja, joissa sahataan ne hirret, jotka lautataan suuria Paraná- ja Uruguay-virtoja pitkin niiden keski- ja yläjuoksulla olevista metsärikkaista seuduista. Buenos-Ayres'in seuduilla on myös suurin osa niitä muita teollisia laitoksia, mitä maassa on olemassa. Niistä erittäinkin huomattakoon pari rautatehdasta, muutamia nahka- ja suurempia ajokalutehtaita sekä iso suklaatehdas ynnä muutamia muita. Muita huomattavampia tehdasliikkeitä on eräs suuri olutpanimo, perustettu v. 1859. Siinä työskentelee nykyään noin 100 työmiestä, ja se valmistaa päivittäin noin 30,000 kannua olutta. Sitä paitsi on toinenkin suuri panimo olemassa. — Siinäpä melkein onkin koko Argentinan teollisuus, lukuun ottamatta vielä muutamia teollisia laitoksia. Mutta suojelustulleilla tahi ilman niitäkin se kyllä vähitellen tulee lisääntymään ja edistymään mikäli väestökin lisääntyy.

Kauppa. Teollisuuden vastakohtana on kauppa edistynyt hyvin nopeasti ja vuosi vuodelta voittanut yhä suurempaa merkitystä, niin että se nykyään on jotenkin korkealla kannalla. Ne maalais- ja maanviljelystuotteet, joita Argentinassa saadaan, viedään osaksi läheisiin maihin, osaksi Eurooppaan. Sitä vastaan täytyy maahan tuoda paljon tehdastuotteita, koneita ja työkaluja maanviljelyksen tarpeeksi. Siten on vienti ja tuonti ollut melkein yhtä suuri. Tuonnin arvo on kuitenkin nykyään noin 20 % suurempi kuin viennin. Se on selvä seuraus tullijärjestelmästä, joka maan etevimmille vientitavaroille, nimittäin villalle, lampaannahoille, vuodille, talille, luille, karvoille, höyhenille ja lihalle määrää vientitullia täyteensä koko 6 % tavararan arvosta, siten aivan luonnollisesti häiriten maan vientiä. Vaikka vientitullia pidettäisiinkin tarpeellisena, valtion debetin ja kreditin tasaamiseksi, niin ei sen kuitenkaan pitäisi koskea kaikkia etevimpiä vientitavaroita, sillä viennin heikentumisen vuoksi sen välttämättömästi täytyy enemmän vahingoittaa kuin hyödyttää maan etuja kokonaisuudessaan.

Kuten sanottu, ovat tärkeimmät vientitavarat villa, nahat, tali, maanviljelyksen tuotteet, niinkuin viljat, heinät y.m., lampaannahat ja liha. Näistä erilaisista tavaroista on villan ja maanviljelystuotteiden vienti ollut myötänsä nousemassa, kun sitä vastoin vuotien ja talin vienti on vähentynyt. Lammasnahkojen ja lihain vienti on toisiinsa verraten kauan ollut melkein yhtäläisellä kannalla. Paitsi jo lueteltuja tavaroita viedään vielä suuret määrät eläviä eläimiä; etenkin on vilkas muuliaasien vienti Peruun, Boliviaan ja Chileen.

Tuonti taasen on suurimmaksi osaksi kaikenlaisia tehdastavaroita, koneita, työkaluja y.m., kuin myöskin kivihiiliä. Kivihiiliä tuodaan suunnattomia määriä Buenos-Ayres'een polttoaineeksi niille monille laivoille, jotka välittävät säännöllistä kulkuyhdistystä Euroopan eri osien kanssa.

Suurin osa Argentinan kauppaa kulkee vielä toistaiseksi Buenos-Ayres'in kautta, vaikka viime aikoina muutkin paikat, enemmän kuin ennen, ovat alkaneet kiinnittää huomiotansa tähän elinkeinon. Buenos-Ayres'in kauppa on vuodesta 1870 vaihdellut 66 ja 82 % välillä maan koko kaupasta. Kuitenkin on erityisesti Rosario tässä suhteessa tehnyt suuria edistyksiä ja uhkaa vähitellen kukistaa pääkaupungin ylivalan tällä alalla.

Kunkin maan kaupan kehittymiselle on sen lainaustoimi suuresta arvosta. Sitä on vasta viimeisinä vuosina enemmän kehitetty Argentinassa ja saatettu sille kannalle, missä se nyt on. Kauan tuntui vakavien pankkilaitosten puute ennenkuin yleisempiä niitä saatiin kuntoon. Lyhyt-aikaisten lainojen saanti oli vaikea ja korko mahdottoman suuri. Niinpä maksettiin korkoa aina 24-30 % ja enemmänkin. Kaikenmoisen kaupan ja liikenteen suureksi hyödyksi perustettiin v. 1873 Argentinan Kansallispankki 20 miljoonan dollarin pääomalla; pääkonttori on Buenos-Ayres'issa ja alikonttoreja jokaisessa maakunnan valtakaupungissa. Paitsi tätä pankkia on nykyään myöskin joukko muita pankkilaitoksia pääasiallisesti Buenos-Ayres'issa ja muissakin kaupungeissa. Suurimmat näistä ovat Buenos-Ayres Provincial bank ja London and River Plate bank. Lainauskorko kaikissa näissä pankeissa on kuitenkin edelleen eurooppalaisiin verraten jotenkin korkea, tavallisesti 10-12 %, ainoastaan Buenos-Ayres Provincial bank lainaa rahoja 6 à 8 % vastaan. Seurauksena tästä on se, että melkein kaikkien sikäläisten pankkien voitto on jotenkin suuri. Esim. London and River Plate bank jakoi viime vuodelta (1888) 15 % osingon, jota paitsi vararahastoon lisättiin 150,000 dollaria.

Melkein kaikilla maan pankeilla on setelinanto-oikeus, mutta paitsi Buenos-Ayres Provincial pankkia täytyy kaikissa seteleissä olla Kansallispankin leima. Ilman sitä ne ovat arvottomia.

Kauppaolojen likeisessä yhteydessä aina ovat kunkin maan mynttisuhteet. Argentinassa on kulta rahakantana, mutta kultaa ei melkein koskaan tapaa liikkeessä. Samoin on hopean laita; ainoastaan kuparia ja paperia on liikkeessä. Rahayksikkö on peso eli argentalainen dollari, joka jaetaan 100 centavos'iin. Yksi hopea peso vastaa 4 mk 21 p:iä Suomen rahaa, ja peso paperissa oli Joulukuulla viime vuonna 3 mk 58 p:in arvoinen, vaan se on alinomaan mahdottoman suurten vaihtelujen alaisena. Paperirahan halvan kurssin synnyttää se seikka, että pankit ovat saaneet oikeuden antaa setelejä paljoa korkeamman määrän, kuin mitä niiden omistama arvoaine vastaa ja enemmän kuin yleinen liike välttämättömästi tarvitsisi. Vuoden 1888 lopulla nousi liikkeessä olevain setelien määrä 92,294,663 doll., josta summasta Kansallispankillä noin 37 miljoonan

dollarin paikoille. Vaikka tämä määrä jo oikeastaan on liian suuri, s.o. nousee yli pankkien luonnollisen setelinanto-oikeuden, niin on pankeille kuitenkin annettu oikeus laskea yhä enemmän setelejä liikkeesen eli yhteensä 214,546,100 doll. arvosta. Siten luonnollisesti paperirahan jo ennestäänkin alhainen kurssi tulee tuntuvasti alentumaan ja pankkien luottamus vähenemään.

Kulkuneuvojen parantuessa, kun uusia rautateitä yhä rakennetaan ja yhdistys meritse Euroopan kanssa tulee vilkkaammaksi, on Argentinan jo ennestäänkin suuri kauppa yhä kehittyvä ja siten vaurastuttava sekä yksilöllistä että maan yleistä varallisuutta ja hyvinvointia.

Kulkuneuvot.

Kunkin maan edistyspyrinnöissä on sen kulkuneuvojen kehittäminen ja täydellisentäminen suurimmasta arvosta. Vaan kiireisesti hankkia itselleen hyvin järjestetyn ja jotenkin täydellisen kulkuyhdistysverkon, on sentähden nuorelle valtakunnalle, semmoiselle kuin Argentina, aivan tärkeä seikka. Huomaten tämän, ei ole puuttunut toimeliaita henkilöitä, jotka ovat ottaneet mainitun tärkeän asian käsitelläkseen ja tehneet parastaan koettaessaan kohottaa tasavaltaa siinä suhteessa ajan vaatimusten tasalle.

Keskusliike Argentinan ja Euroopan, Yhdysvaltojen ja Brasilian välillä, monien komeiden höyrylaivojen välittämänä, tapahtuu yksinomaisesti Montevideon kautta ja tulee siitä syystä lähemmin kerrottavaksi Uruguay'n kulkuneuvojen yhteydessä.

Mitä tulee keskusliikkeeseen itse maan rajojen sisällä, niin sitä pääasiallisesti välitetään jo jotenkin tiheäksi haarautuneella rautatieverkolla. Verrattomasti tärkein linja on nykyään valmistunut transandilainen tyynenmeren rata, joka, lähtien Buenos-Ayres'ista, melkein suoraa läntistä suuntaa menee läpi koko maan, koskettaen San Luis'ta ja Mendoza'a, käy yli mahtavien Andes-vuorien Uspallata-solassa 12,870 jalan korkeudella meren pinnasta ja vihdoinkin laskeutuu alas vuorten toisella puolella, kunnes se pienellä Santa Rosan kentällä Chilessä yhtyy vanhaan Santa Rosa-Valparaiso-rataan. Siten tämä teräsnauha yhdistää Argentinan ja Chilen pääkaupungit sekä Atlantin ja Tyynenmeren keskenään. Muita tärkeitä linjoja ovat Ferro Carril del Sud-radat Buenos-Ayres-maakunnassa. Niistä on etevin Buenos-Ayres'ta ja Bahia Blanca'a yhdistävä rata; Ferro Carril Grande del Norte, jonka päälinja menee Córdoba'sta Tucuman'in yli Salte'en ja joka lähimmässä tulevaisuudessa tulee ulottumaan viimeksi mainitusta paikkakunnasta Jujuy'hin — ja monta muuta. Eri maakuntien yhteydessä tulee mainittaviksi tärkeimmät niiden läpi kulkevat radat, jonka vuoksi jätämme ne tässä luettelematta. Kuten transandilainen rata, ovat kaikki rautatieradat, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, niinkuin esim. tuo lyhyt rata Mendoza'n ja San Juan'in välillä, joka kuuluu valtiolle, yksityisten hankkeita. Useimpia ovat rakennuttaneet englantilaiset yhtiöt englantilaisilla insinööreillä joko argentalaisen hallituksen takuulla tahi ilman sitä. V. 1884 oli liikennettä 2,290 englannin penikulmalla rautatietä. Näiden ratojen rakennuskustannukset tekivät yhteensä 15,753,000 P.sterl. eli 6,860 P.sterl. penikulmalta, s.o. 114,390 Suomen markkaa virstalta. Tätä täytyy pitää verrannollisesti hyvin alhaisena, kun otetaan huomioon, että melkein kaikki aineet, niinkuin kiskot, työkalut y.m. täytyy tuoda kaukaa Euroopasta. Suuria virtoja, Paraná'a ja Uruguay'ta sekä niiden suurempia lisäjokia, kuljetaan enemmän tahi vähemmän syvässä käyville höyryaluksilla, jotka muutenkin ovat olojen mukaan sovitellut. Siten menee joka päivä komeita höyrylaivoja Buenos-Ayres'ista pitkin Paraná Rosario'on. Toiset jatkavat matkaansa yhä etemmäksi, Santa Fé'hen ja, Corrientes'iin. Viime mainitusta kaupungista menee eräs pieni höyryvene vieläkin ylemmäksi Paraná'a aina Ituzaingo'on asti Apipá-putousten alipuolella Ytapua'sta, näiden putousten yläpuolelta, myöskin menee pieni höyryvene silloin tällöin (epäsäännöllisesti) aina siihen, missä Yguazú laskee Paraná'an Misiones'in ja Brasilian rajalla. Vieläkin menee höyrylaivoja kolmesti viikkoon Buenos-Ayres'ista Uruguay'ta pitkin Salto'on, tiellä poiketen Fray Bento'on, Concepcion'iin, Paysandù'un y.m. — Ceibo'sta Monte Caseres'in luona, Corrientes'in eteläisimmässä osassa, välittää eräs pieni virtahöyrylaiva liikennettä kerran viikossa pitkin Uruguay'n yläjuoksua Santa Tomé'hen, suorastaan Misiones'in puolella rajaa.

Joskus menee Buenos-Ayres'ista suurempi höyrylaiva Patagonian rannikkoja pitkin, poiketen välillä muutamiin paikkoihin ja vieden postin kaukaisille uudisasukkaille koko pitkällä rannikkojaksolla aina Cabo de los Gallegos'iin, lähelle Magellan-salmen suuta, josta se kääntyy takaisin.

Maakuntia ja aluskuntia.

Kuten tunnettu, on Argentinassa neljätoista yhdysvaltiota eli maakuntaa, kullakin erityinen hallintonsa. Nämä sekä neljä aluskuntaa, joilla ei ole erityistä hallintoa, tekevät yhteensä yhdysvallan, jolla on yhteinen hallitus ja yhteinen perintövallaton esimies, tasavallan presidentti. Seuraavilla sivuilla ovat kaikki nämä maakunnat ja alueet kukin erikseen lyhyesti selitetyt.

Buenos-Ayres on vanhin, tiheimmin asuttu ja merkitykseltään ensimmäinen Argentinan neljästätoista maakunnasta. Idässä ja itäpohjassa sitä huuhtoo Atlantin ja La Platan aallot ja

länsietelässä se yhtyy äärettömiin pampaslakeuksiin. Niistä noin 980,000:sta ihmisestä, jotka tätä maakuntaa asustavat, on noin 650,000 eli lähes 67 % koko väestöstä, kaupungeissa asuvia. Muut ovat hajallaan maakylissä, tiheimmin maakunnan koillisessa osassa. Se ei kuitenkaan ole maan lihavuus, joka olisi vietelty verrannollisesti niin suuren väestömäärän Buenos-Ayres'iin, sillä siinä suhteessa ovat useat muut maakunnat etevämmät. Syytä siihen on kai ensinnäkin se, että tämä maakunta on vanhin ja aikaisimmin siirtolaisten asuma sekä että sillä on mukavampi yhdistys muun maailman, etenkin Euroopan kanssa, kuin toisilla, sisemmillä maakunnilla. Laajalle haarautunut rautatieverkko yhdistää maakunnan sisemmät osat pääkaupungin kanssa, jossa asukkailla on erinomaisen hyvä markkinapaikka tuotteilleen. Etenkin pohjoisen osan läpi risteilee joukko eri rautatielinjoja, samoin myöskin etelään päin on useita ratoja. Etevin ja merkitykseltään arvokkain näistä eteläradoista on se, mikä yhdistää Buenos-Ayres'ta Bahia Blanca'an. Buenos-Ayres'istä lähtee myöskin transandilainen, tyynenmeren rata. Tämän radan suuresta merkityksestä koko Argentinalle ja erittäinkin Buenos-Ayres'ille on jo ennenkin ollut puhetta.

Buenos-Ayres on melkein yhtenäistä tasankoa. Maakunnan etelä- ja keskiosan läpi ainoastaan käy kaksi jotenkin vähäpätöistä maanselännettä (suunta SE-NW). Eteläisempi, Sierra Ventana, on 3,800 jalkaa korkea, jota vastoin pohjoisempi, Sierra de Tandil, on ainoastaan 1,500 jalkaa korkea. Maa on enimmäkseen puutonta, paitsi kaupunkien lähimmät ympäristöt, joissa kasvaa joukko akaasioita ja muita muhkeampia puulajeja, ja virtalaaksoissa, joissa on sieviä persikkapuuja ja poppeli-istutuksia. Itäosassa, jossa maa vähitellen alkaa muuttua täydelliseksi pampakseksi, kasvaa pitani eli kukkiva aloe ja hyvin runsaasti ombú'a, erästä kaktuslajia.

Villieläinten määrä Buenos-Ayres'issa on innokkaalla metsästyksellä vähentynyt, niin että ainoastaan jokunen laji on jälellä, niinkuin strutsi, pampashirvi, hopeakettu, illeri, jaguaari ja nutria, eräs majavannäköinen eläin. Käärmeitä on ainoastaan vivora, eräs kyykäärme, jonka purema usein on kuolettava. Lintuja sitä vastaan on hyvin runsaasti, enimmäkseen ankoja ja kyyhkysiä sekä myöskin muita, niinkuin kurppia, brokkia, papukaijoja, kolibria, ibiksiä, flamingoja y.m. Heinäsirkat joskus hävittävät sekä kasvavan laihon että puut. Onneksi sitä ei tapahdu tiheään.

Elinkeinonaan Buenos-Ayres'in väestö vielä toistaiseksi pääasiallisesti harjoittaa karjanhoitoa ja sen yhteydessä olevia elinkeinoja, vaikkapa maanviljelys onkin viime aikoina voittanut yhä suuremman merkityksen. Karja on enimmäkseen lampaita, ja niiden luku maakunnassa nousee yli 70 miljoonan. Sarvikarjaa ja hevosia pidetään myös paljon. Edellisiä on noin 7 milj. ja jälkimmäisiä 3-4 milj. Nykyään maakunnassa on 25 saladerosta eli teurastuslaitosta. Niissä teurastettujen eläinten lukumäärä on kuitenkin alentunut samoin käin teurastuslaitostenkin luku on kutistunut, eikä vähemmän kuin niin, että 1880 vielä oli niitä 35 olemassa. Tämä on luonnollinen seuraus siitä, että väestö entistä enemmän on antautunut maanviljelykseen — siis askel eteenpäin.

Maissi ja nisu ovat ne viljalajit, joita melkein yksinomaan viljellään, kumpaistakin lähes yhtä paljon. Heiniä myöskin on alettu viljellä vientiä varten. Vihdoin on mainittava hedelmien ja viinin viljelys. Hedelmien viljely ei ole saanut mitään merkittävämpää laajuutta, kun Buenos-Ayres'issa kasvaneet hedelmät ovat laadultaan melkoista huonompia kuin pohjoisempain maakuntien. Enimmäkseen viljellyt hedelmät ovat persikat, pomeranssit (oransit), viikunat ja päärynät. Viiniä on tähän asti viljelty ainoastaan vähän, kunnes viime aikoina eteläosassa, etenkin Patagoniassa ja Bahia Blanca'n seuduilla on viinin viljelystä alettu suuremmalla tavalla harjoittaa.

Seuraava kertomus eräästä mallikarjafarmista, maakunnan itäosassa, on ote Buenos-Ayres'in sanomalehdestä "The Standard" Joulukuun 27 p:ltä v. 1888.

"Buenos-Ayres'istä 4 1/2 tunnissa — eteläisellä, Ferro Carril del Sud-radalla — matkustaa 127 miles'iä pitkän matkan pääkaupungista pieneen Dolores-kaupunkiin. Siinä on 5,500 asukasta. Siitä on 20 leguas'ta [10 Ruotsin penikulmaa] 'Los Inglés'iin', estancia, jota ei yksikään muu Argentinassa voita ja joka on englantilaisten Gibson veljesten oma. Se muistuttaa ulkomuodoltaan enemmän englantilaista maakartanoa kuin tavallista etelä-amerikkalaista estanciaa. Työ siinä käy erinomaisen järjestöllisesti ja asiatoimien tapaisesti. Sieltä lähtenyt puhdas Lincoln-lammasrotu on hyvin tunnettu yli koko maailman. Nykyään estancialla on 102,000 lammasta. Keritsemisen on juuri päättynyt ja 500,000 lb villaa on laivattu tänä vuonna. Ne ovat seikkoja, jotka todistavat tämän englantilais-eteläamerikkalaisen mallifarmin erinomaista hoitoa. Siinä asuu kaikkiaan 65 perhettä, yhteensä yli 400 henkilöä. Itse estanciarakennus on vähitellen saanut lisärakennuksia ja on nyt kummallisen näköinen vanhanaikainen rakennus, jossa on suuri ruokasali, nykyään rakennettu biljaardihuone ja useita muita huoneita. Paitsi tätä päärakennusta on vielä 10 muuta, joita käytetään taloushuoneina. Estancia on ollut Gibsonperheen omana jo 70 vuotta."

Tässä maakunnassa on maan pääkaupunki Buenos-Ayres, joka samalla on Argentinan suurin ja tärkein kaupunki.

Buenos-Ayres, jonka perusti espanjalainen Don Pedro de Mendoza vuonna 1536, on La Plata-virran oikealla rannalla heti lähellä vettä. Kaupungin alana oleva maa on hyvin alavaa, vaikka se tosin aivan rannassa vähän kohoaa, jälleen alentaakseen veteen, siten tehden veden laskemisen kaupungista perin vaikeaksi. Tämä seikka juuri pääasiallisimmasti on syytä seudulla vallitsevaan jotenkin huonoon terveydentilaan, josta jo ennenkin — ilmanalasta puhuessa — mainittiin.

Buenos-Ayres'in väkiluku oli v. 1869 ainoastaan 178,000, vaan on sittemmin kaikin puolin edistynyt erinomaisen reippaasti. V. 1885 teki väestö 315,000 asukasta ja viime vuonna, 1888, noin 450,000. Siten on kaupunki asukasmäärän suhteen loistavasti voittanut eteläisellä pallonpuoliskolla olevat vanhat kilpailijansa, Rio de Janeiron, Melbournen ja Sidneyyn ja on

nykyään suurin kaupunki ekvaattorin eteläpuolella.

Katu Buenos-Ayres'issa.

Montevideo'sta meidät toi eräs niitä komeita ja erinomaisen pönäkästi sisustettuja höyrylaivoja, jotka välittävät alituista liikennettä Uruguay'n ja Argentinan pääkaupunkien välillä. Oli loistavan kaunis aamu. Edessämme leveni Buenos-Ayres monine kupoolineen ja tornihuippuineen, kimallellen auringonpaisteessa, kylpien valtavassa valomeressä, jommoista ainoastaan etelän aurinko voi luoda. Vasemmalla on mastometsä todisteena nuoren jättiläiskaupungin kaupan suuruudesta (= laivat Boca'ssa, uudessa satamassa). Molemmilla sivuilla sekä edessämme ja takanamme välkkyvä La Plata-virta niin kauas kuin silmä kantaa — pintaa vaan hieno tuuli röyheltää. Kaupunki, kun sitä tällä tavoin lähestyy, näyttää jokseenkin hyvältä, vaikka se on alhaisella maaperällä eikä siinä ole mitään suurempia ylennyksiä. Sitä terävämmin piirtein kuvautuvat sitä vastaan tornit ja rakennukset selvää taivasta vasten, josta kaupunki saa puhtaan ja terveen ulkonäön, vaikk'ei se sitä lainkaan ansaitse. — Höyrylaiva on tuskin ennättänyt ankkuroida, ennenkuin joukko veneitä kirkuvine soutajineen on ympäröinyt sen. Kaikki tarjoavat innokkaasti apuaan maallenusussa. Sovittiin jonkun kanssa ja jättäydyimme vietäviksi johonkin niihin pitkiin piereihin eli aasikärryihin, jotka, helpottaakseen maallenusua, ovat ajaneet kappaleen matkaa veteen. Matalaa on nimittäin niin pitkältä, ettei edes veneilläkään voi päästä rantaan. Niin pian kuin on päässyt pikkusen matkaa kaupunkiin, täytyy heti mukaella sitä vaikutusta, minkä Buenos-Ayres ulkoapäin, sataman suusta katsoen teki, sillä melkein joka askeleella tapaa hirveästi likaa, ja lämpimänä vuoden aikana hajun, jota on melkein mahdoton sietää. Buenos-Ayres on varmaan likaisimpia suuria kaupunkeja. Kadut, jotka kaikkialla leikkaavat toisiansa suurin kulmin, ovat ylimalkaan hyvin huonosti kivitettyjä ja täynnä kaikenmoista likaa ja roskaa, jota etelämaalaisella tavalla sinne viskataan huoneista ja saa siellä mädätä. Siinä heti näkee hajun selityksen. Puistoja ja istutuksia täytyy Buenos-Ayres'issa kipeästi kaivata, kun ei ole paikkaa, missä voisi saada suojaa aurinkoa vastaan ja jonne saattaisi vetäytyä hetkeksi pois ahtailla kaduilla vallitsevasta helteestä ja kuumuudesta sekä virkistää itseään kukkien ja muun vihannan katselemisella. Koko kaupungissa on ainoastaan 12 avonaista paikkaa, ja se ei suinkaan ole paljon lähes puolen miljoonan väestölle. Nämä avonaiset paikat ovat sitä paitsi, jotakuta poikkeusta mainitsematta, hyvin pieniä. Etevin kaikista (myös poikkeuksiin kuuluva) on Plaza Victoria, jota reunustaa kaksinkertainen rivi taatelipalmuja. Koristeena on myös kaksi muistopatsasta, ensimmäinen, pronssinen ratsumies, vapaudensankari kenraali San Martin, toinen, suuri marmorinen obeliski, vapauden kuvapatsaalla kruunattuna. Samalla torilla on useita suuria yleisiä rakennuksia. Itäsivun täyttää kokonaan hallituksen palatsi. Se on hyvin suuri ja nähtävästi kallisarvoinen rakennus, vaikka vähän merkillinen, kun sen pääfasaadi on rakennettu kolmeen osastoon, kukin eri stiiliä, jokainen erikseen kyllin kaunis, vaikkeivät muodosta mitään kokonaista. Aate kyllä voinee olla itsenäinen, mutta rakennus ei ole mahtipontinen eikä miellyttävä. Palatsia vastapäätä toisella puolen toria on Cabildo eli kaupunginhuone, vanha rakennus, jossa on korkea kellotorni. Pohjoissivun täyttää tuomiokirkko, piispan palatsi ja ooperahuone. Niiden yhteen sovitus ei ole oikein onnistunut, ja vaikka nämä erilaiset rakennukset kukin ovat sekä merkilliset että kauniit, ne katsojaan tekevät huonon vaikutuksen, kun ovat sillä tavoin vieretysten ladotut, näyttävät joltakin valmistumattomalta, retuiselta — sanalla sanoen amerikkalaiselta! Katedraali on hyvin suuri kirkko, melkein samaa mallia kuin P. Pietarin kirkko Roomassa, vaikka suurempi. Sinne sanotaan mahtuvan 18,000 henkilöä. — Eteläsivun vihdoin täyttää se rakennus, jossa kongressi kokoontuu. Se on

vähäpätöinen, pitkä ja matala rakennus, joka tuskin eroaa tavallisesta yksityisen talosta. Ylimalkaan ovat huoneet vähäpätöisiä ja suurimmaksi osaksi rakennetut espanjalaiseen malliin: laakakatot ja sievät pienet rakennukset sisällä itse taloissa. Etenkin on niin laita vähän syrjemässä kaupungin keskikohdasta. Ne ovat enimmäkseen mataloita, ainoastaan yhden- ja kahdenkerroksisia. Viime aikoina kuitenkin on alettu rakentaa myöskin 3-4 kertaisia taloja. Siellä ja täällä kyllä voipi tavata yleisen tahi yksityisen rakennuksen, jolla on jonkinmoista taiteellista arvoa, mutta ne ovat silloin likistetyt toisten väliin ja siten kadottavat paljon, samalla todistaen hutiloimista, kiirutta ja huonoa aistia. Yliopisto on pieni, hyvin vähäpätöinen 3-kerroksinen rakennus, jossa ei suinkaan ole liikaa tilaa niille 800:lle ylioppilaalle, jotka siellä lueskelevat. Myöskin tämä on tavallisten yksityisten talojen rivissä, ja ainoastaan kirjoituksesta oven yläpuolella huomaa mikä rakennus se on. Pörssi on uhkea, kaunis rakennus, mutta sekin valitettavasti puristettu viereen rakennettujen yksityisten talojen väliin.

Victoria-esplanaadi Buenos-Ayres'issa.

Hallituksen palatsi Buenos-Ayres'issa.

Sanomalehtiä Buenos-Ayres'issa ilmestyy koko joukko, niistä 25 joka päivä. On luonnollista, että semmoisessa kaupungissa, kuin Buenos-Ayres, jonka väestö on melkein kaikista eurooppalaisista kansan aineksista, täytyy olla sanomalehtiä monella eri kielellä. Mainituista 25:stä jokapäiväisestä sanomalehdistä on 17 espanjalaista, 3 italialaista, 2 englantilaista, 2 ranskalaista ja 1 saksalainen. Sanotaan, että Buenos-Ayres on ainoa kaupunki maailmassa, jossa ilmestyy jokapäiväisiä sanomalehtiä viidellä eri kielellä.

Buenos-Ayres'issa, kuten useimmissa muissakaan amerikkalaisissa kaupungeissa, ei ole mitään arvokkaita museoita, ei mitään taidekeräyksiä eikä muistomerkkejä menneiltä ajoilta katsottavina. Kaikki on vaan nuorta ja uutta. Siellä täällä tosin näkee jonkun vanhemman rakennuksen, niinkuin esim. katedraali Plaza Victorian varrella, joka perustettiin 1580, ja muutamia muita rakennuksia. Mutta täältä puuttuu se viehättävä salaperäisyys, joka tavallisesti näyttää ympäröivän kaikkia vanhoja esineitä ja joka tietysti johtuu kauan aikaa sitte olleiden olojen muistoista, jotka niihin ovat liittyneet. Kenties on siihen synnä tuo levottomasti ja taukoamatta pauhaava elämä, joka Amerikassa esiintyy terävämmin kuin Euroopassa, tahi

kenties se tulee siitä, että semmoisten vanhusten luku meitä ennen olleilta ajoilta on niin äärettömän pieni, verrattuna kaikkeen niitä ympäröivään uuteen, että ne kokonaan katoavat siihen ja siten eivät saata tulla huomatuiksi ja pysyä kunnossa.

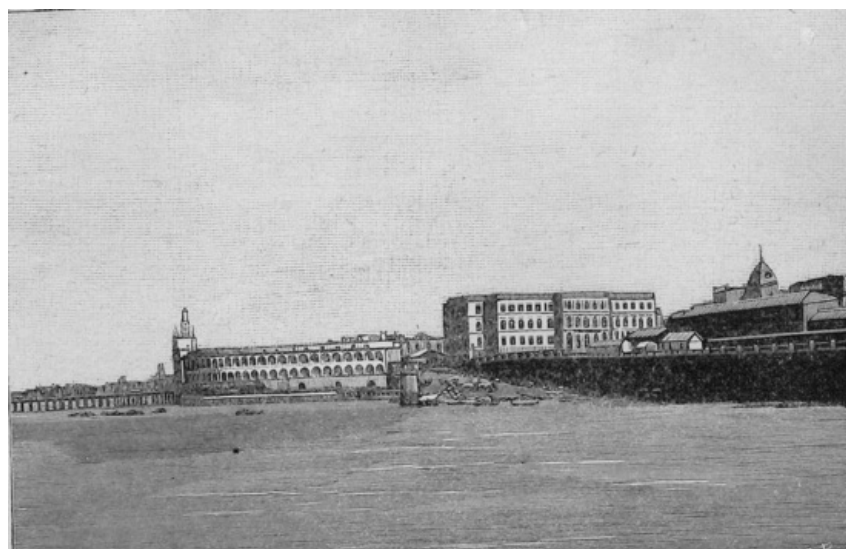

Katedraali.

Paitsi mainittua katedraalia on Buenos-Ayres'issa vielä 23 muuta katolista kirkkoa, useimmat jotenkin pieniä. Vihdoin on vielä 1 englantilainen ja 1 amerikkalainen methodistikirkko ja 1 saksalainen, lutherilainen.

Hospitaaleja ja muita hyväntekeväisyyslaitoksia on Buenos-Ayres'issa hyvä joukko. Paitsi kaupungin kustantamia on siellä myöskin 1 englantilainen, 1 ranskalainen, 1 italialainen, 1 saksalainen ja 1 espanjalainen hospitaali. Niitä kustantavat kaupungissa asuvat samojen kansojen jäsenet, saaden jossakin tapauksessa hallitukselta apua. Englantilainen hospitaali on suurin. Siinä on kaksi osastoa, toinen maksavia oppilaita varten, toinen vapaa. Sinne otetaan vuosittain vastaan noin 500 sairasta, ei ainoastaan englantilaisia, vaan myöskin muista kansallisuuksista. Paitsi mainittuja on vielä 1 irlantilainen hospitaali, jonne kuitenkin otetaan vaan harvoja sairaita. Sitä käytetään enimmäkseen turvakotina orpolapsia varten, ja on siinä yli 100:lle tilaa. Toinenkin orpolasten turvakoti on kaupungissa. Sitä kustantaa kaupunki, ja siinä on sijaa 200:lle pojalle ja 100:lle tytölle. Myöskin on olemassa koti vanhoja köyhiä varten, Asilo de Mendigos, semmoisille, jotka eivät itse voi elättää itseään. Se perustettiin jo v. 1823 ja on laupeussisarien hoidannossa. Siihen mahtuu noin 400 vanhusta ja köyhää.

Buenos-Ayres'in kauppa on hyvin arvokas, kun se näet hankkii sekä lähi seudulle, että myöskin osaksi Chilelle, Bolivialle ja Paraguay'lle niitä eurooppalaisia tavaroita, mitä kukin tarvitsee. Ennen täytyi kaikkien laivojen ankkuroida kauas sataman suulla, kun vesi rannikolta on pitkältä matalaa. Tämän hankaluuden korjaamiseksi alettiin vuonna 1876 perustaa Buenos-Ayres'in nykyistä suurta ja komeata satamaa, Boca de Biachuelo (tavallisesti nimitetään vaan Boca), 2 englannin virstaa kaupungista etelään. Se on suuri kaivanto maasta suorakulmaisesta rantaa vastaan. Kaupungin puoliselältä sivulta se on varustettu puusilloilla ja tarpeeksi tilava antaakseen sijaa niille monille laivoille, jotka siinä kaikkina vuoden aikoina oleskelevat. Tämän sataman rakennus on kaupungille maksanut yli 2 1/2 milj. dollaria. Suuret atlantintakaiset matkustaja- ja siirtolaislaivat eivät kuitenkaan mene Bocaan, vaan jäävät edelleen kauas sataman suulle siitä syystä, että kulkevat niin syvässä. Korkeintaan 21 1/2 jalkaa syvässä kulkevat laivat vaan voivat tulla Bocaan.

Tullihuone ja Hallituksen palatsi Buenos- Ayres'issa.

Hallituksen käskystä alettiin rakentaa *La Plata*-kaupunkia v. 1882. Se on aiottu läheisessä tulevaisuudessa maakunnan pääkaupungiksi. Virastojen muuttaminen Buenos-Ayres'ista sinne ei kuitenkaan vielä ole tapahtunut, mutta aikomus luultavasti on piankin se toimeen panna. *La Plata* on samannimisen virran varrella, noin 4 Ruots. penikulmaa kaakkoon päin Buenos-Ayres'ista. Asukkaita kaupungissa on 30 ja 40 tuhannen vaiheilla. Se on säännöllisesti rakennettu sekä omistaa jo monta komeatakin ja kallisarvoista rakennusta. Kaupungissa on myös astronominen observatorio.

Entre Rios. Uruguay-virta erottaa maakunnan samannimisestä tasavallasta ja Paraná-virta muista argentalaisista maakunnista sekä pikku virrat, Guaiquiraro ja Mocreto Corrientes'istä. Se on siis kokonaan virtojen ympäröimä. Virrat taasen ovat suurimmaksi osaksi purjehdittavia, joten ne ovat maakunnalle oivallisina kulkureittinä lähiseutuihin ja ulkomaailmaan. Nimensäkin on maakunta saanut asennostaan, *Entre Rios* = virtojen välillä, ja täyttää eteläisen osan tuota n.s. argentalaista Mesopotamiaa. Väestö, joka viime vuosisadan lopulla teki ainoastaan noin 12,000 henkilöä, on lisääntynyt hyvin nopeasti ja nousee nykyään noin 230,000. Suurin oli väen lisääntyminen diktaattori Rosas'in vallankumouksen jälkivuosina (1852), kun joukko valtiollisia pakolaisia tuli sinne Uruguay'sta, jonne heidän silloisina levottomina aikoina, mainitun miehen hallitessa oli täytynyt paeta.

Vaikka maa on hyvin hedelmällistä ja erinomaisesti soveltuu maanviljelykseen, on asukkaiden pääelinkeino kuitenkin toistaiseksi karjanhoito. Maanviljelys kuitenkin täällä, niinkuin kaikkialla Argentinassa, vuosi vuodelta voittaa yhä enemmän alaa.

Ilmanala on suopea ja erinomaisen terveellinen.

Maa on hedelmällistä sekä rikasta vedestä. Virrat, joet ja ojat virtaavat kaikkialla läpi maan. Vihdoin runsaat sateet tekevät maan sopivaksi kaikkien lauhkean ja puolitrooppillisen vyöhykkeen kasvien viljelemiselle.

Entre Rios on kauttaaltaan alankomaata. Ainoastaan siellä täällä on pienempiä mäenselännteitä ja kukkuloita. Siellä on jotenkin paljon metsiköitä ja myös suurempiakin metsiä. Etenkin maakunnan koillisosassa on jotenkin laveita ceibopuumetsiä ja suuria palmuviidakkoja. Tasangot ovat täynnä hirviä ja strutseja, metsästäjille rikkaita kenttiä.

Concepcion del Uruguay, maakunnan pääkaupunki, on nykyään varmistuneen, suoraan läpi koko maakunnan ulottuvan rautatien kautta pienen Paraná-kaupungin yhteydessä (kaupunki samannimisen virran varrella). Paitsi tätä uutta rataa, on vielä toinen, vanhempi, joka käy pitkin Uruguay'n rantoja Concordiasta Monte Caseros'iin, muutamia penikulmia Corrientes'in sisäpuolella, matkalla sivuuttaen Salto Grande-putoukset, jotka suurimman osan vuotta ovat mahdollomat kulkea.

Corrientes, *Entre Rios*'in pohjoispuolella, täyttää ylimalkaan matalan ja rämeisen pohjoispuoliskon n.s. argentalaista Mesopotamiaa.

Asukkaat, jotka polveutuvat maan alkuausukkaista, sekoittuneina espanjalaisten kanssa, ovat säilyttäneet edellisten kielen, guaranin. *Corrientes* on melkein ainoa osa Argentiinaa, missä valkoihoinen väestö on espanjan kielen sijaan omistanut maan vanhan kielen. Tosin sivistyneempi väestö puheessaan käyttää espanjaa, joka myöskin on maakunnan virallinen kieli, mutta alhaisempi kansa puhelee mieluummin guarania, melkein pä yksinomaan käyttää sitä.

Corrientes'in pohjoisessa osassa on Iberá-järvi, noin 50 Ruots. neliöpenikulmaa. Iberá-järvi, joka guaranista suomennettuna merkitsee loistavaa (helottavaa) vettä, ei kuitenkaan oikeastaan ole mikään järvi, vaan joukko pienempiä järviä ja laguneja, joita toisiinsa, yhdistävät avarat rämemaat, bambua ja muita pensaskasvia kasvavat. Rämeevät ovat täynnä jaguaareja ja alligaattoreja. Jesuitit ovat muinoin koettaneet kuivata Iberá-laguuneja kaivamalla vesiviemäreitä Paranáan Ituzaingon eli Caraguatayn luona. Homma ei kuitenkaan onnistunut, jota parhaiten todistaa se, että rämeevät vieläkin ovat olemassa.

Koko *Corrientes*-maakunta on alankoa ja suurimmaksi osaksi metsien peitossa. Tämä koskee etenkin eteläosaa sekä Paraná ja Uruguayn rantaseutuja. Väestö maakunnan viime mainituissa osissa elää suurimmaksi osaksi pölkköjen hakkuulla ja lauttaamisella pitkin virtoja. Pohjoisemmissa osissa on kasvusto korkean lämpimän ja runsaan sademäärän vuoksi täydellisesti trooppillinen, vaikka maakunta kokonaisuudessaan on tropiikkien ulkopuolella. Metsät ovat täynnä palmuja ja muita trooppillisia puita. Useissa niissä kasvaa syötäviä, hyvälle maistuvia hedelmiä, joten asukkaat vaivatta voivat poimia niitä elatukseksensa. Metsästäys on myöskin tuottavaa, kun metsissä on sangen paljon viljejä eläimiä.

Ilmanala, vaikka kuuma, on hyvä ja terveellinen, varsinkin sen takia, ehkä lämpöäärä eri vuodenaikoina hyvin vähän vaihtelee.

Maa on laadultaan erinomaisen hedelmällistä. Karjanhoito on kuitenkin täällä myöskin toistaiseksi pääelinkeinona ja maanviljelys siihen verraten vähäisestä merkityksestä. Enimmin viljellään maissia, mutta myöskin mandiceaa, tupakkia ja imeliä perunoita. Fres Bocas'in luona lähellä pääkaupunkia Corrientesta, maakunnan luoteisessa osassa, on hyvällä menestyksellä tehty puuvillan viljelyskokeita. Kuitenkin on vielä aikaista päättää tuleeko sen viljelys saamaan suurempaa merkitystä maakunnan talouteen nähden. Kulkuyhdistykset näiden syrjäisten seutujen ja kuluttavan maailman välillä ovat kuitenkin niin vaivaloisia, että ne tuskin voisivat ollakaan minään todellisina kilpailijoina maailman markkinoilla. Hyvin matalassa kulkeva höyrylaiva — ainoastaan 3 jalkaa syvässä — menee kerran viikkoonsa Ceibosta (Monte Caserosin luona) pitkin

Uruguayta Santa Toméhen, lähellä Misiones'in rajaa. Paranalla välittää myöskin yksi matalassa kulkeva höyrylaiva liikennettä Corrientes'in ja Ituzaingon välillä. Heti tämän paikan ylipuolella tekevät Apipá-putoukset Paranán täydellisesti kelpaamattomaksi kulkea.

Hedelmäin viljelystä harjoitetaan nykyään jo maakunnassa jotenkin suuressa määrässä. Enimmin viljellään appelsiineja, ja niitä viedään vuosittain äärettömiä määriä virtoja myöten Buenos-Ayres'iin ja Montevideoon. Kenties tuleekin hedelmäin viljelys aikaa myöten maakunnan pääelinkeinoksi.

Väestön lisääntyminen Corrientes'issakin on ollut hyvin suuri. V. 1857 oli ainoastaan 90,000 asukasta, mutta nykyään nousee asukasluku jo noin 255,000:een.

Santa Fé, suorastaan Paranán toisella puolella, länteen Entre Rios'ista, on hyvin edullisella asemalla, kun se lähes 50 Ruots. penik. pituudelta on Paranán varrella ja virta on niin syvä, että siinä voivat purjehtia aina 18:kin jalkaa syvässä käyvät laivat. Maakunnan pinta-ala on lähes sama kuin koko Portugalin kuningaskunnan, jota maata se myös maanmuodostuksen puolesta jotenkin paljon muistuttaa.

Väestön lisääntyminen on ollut melkein verrattoman ripeätä, erittäinkin viimeisinä 30 vuonna. Edellisen vuosisadan viime vuosina oli Santa Fé:ssä ainoastaan 12-13,000 asukasta. V. 1857 oli niiden luku jo noussut hiukan yli 40,000. 1868 teki se lähes 90,000. Nykyään on asukasluku 300,000. Merkitykseltään koko maan suhteen voittaa Santa Fé'n ainoastaan Buenos-Ayres ja Córdoba. Ne nopeat edistykset, joita tämä maakunta on tehnyt, voidaan pitää alkaneen ensimmäisen maanviljelyssiirtokunnan perustamisesta v. 1856. Tätä ensimmäistä seurasi pian useampia muita, niin että maanviljelys täälläkin nykyään riitelee etusijaa karjanhoidolta, joka ennen on ollut pääelinkeinona. Uusia maanviljelyskolonioita perustetaan joka vuosi seutuihin, joissa asukkaat ennen ainoastaan karjanhoitoa harjoittivat. Karjanhoidon harjoittajat tungetaan yhä etemmäksi asumattomiin seutuihin, jonne he vievät ensimmäisen elinkeinonsa mukanaan. Useimmat maanviljelyskoloniat ovat Paranán rannikoilla sekä pääkaupungin ja Rosarion ympäristöillä.

Maakunnan eteläosassa huomaa jo pampaksen läheisyyden maan ja kasviston luonteesta. Puut loppuvat, ja niiden asemasta kasvaa piikkisiä pensaskasveja sekä pitkää, karheata ja kovaa heinää. Kuta etemmäksi sitä vastoin tullaan pohjoiseenpäin, sitä avarammiksi ja tiheämmiksi käyvät metsät. Lähes kolmannes koko maakuntaa on metsäistä. Siellä kasvaa paljon arvokkaita rakennus-puulajeja. Keski- ja pohjoisosissa on eläin- sekä kasvikuunta paljoa rikkaampi kuin Buenos-Ayres'issa.

Pääkaupunki, samanniminen kuin itse maakuntakin, sijaitsee Paranán rannalla ja perustettiin jo v. 1527, mutta on muuten vähäinen, merkitykseltään melkein mitätön. Sitä vastoin on Rosario, vähän etäämpänä, alempana virran varrella, Argentinan toinen kaupunki kaupan ja liikenteen puolesta. Rosario perustettiin v. 1730, mutta v. 1854 oli siellä vasta ainoastaan 4,300 asukasta. V. 1870 asukasten luku jo oli noussut 21,000. Nykyään siinä on yli 50,000. Kun suuret höyry- ja purjelaivat voivat mennä Paranáa pitkin aina Rosarioon asti, niin on kaupunki sisempien maakuntien tuontipaikkana suuren arvoinen. Transandilaisen rautatien valmistumisen jälkeen on se ollut myös naapurimaan Chilen tuontipaikkana. Vaikka Rosario asukaslukunsa puolesta on kehittynyt nopeammin kuin sekä Buenos-Ayres että Liverpool, niin on tämä kehityksen laji tuskin voinut kilpailla kaupan suunnattoman lisääntymisen kanssa. Kolmenakymmenenä vuotena on Rosarion kauppa tullut kymmenen kertaa suuremmaksi, edistys, jolla ei ole vertaistansa muualla kuin Californiassa ja Australiassa.

Rosario on rakennustavan puolesta jokseenkin samanlainen kuin Buenos-Ayres. Kaupungissa on useampia kirkkoja — niiden joukossa 1 englantilainen ja 1 amerikkalainen protestanttinen — hospitaaleja, hyväntekeväisyyslaitoksia ja alaikäisten lasten turvakotia. Joku määrä tehtaita on myös olemassa, mutta ne eivät ole juuri minkään arvoisia verrattuina kaupungissa harjoitetun kaupan suuruuteen. Jokapäiväisiä sanomalehtiä ilmestyy kaupungissa viisi. Vanhin, englantilainen "Capital", perustettiin jo vuonna 1866. Rautatielinjojen kautta on Rosario yhteydessä Buenos-Ayres'in, Tucuman'in ja Mendozan kanssa. Lisäksi on sieltä vielä jokapäiväinen höyrylaivaliikenne Buenos-Ayres'iin.

Rosariossa kenraali Belgrano, vapaussodan aikana v. 1813, hyväksyi ja julisti Argentinan tasavallan lipun värit: sininen, valkoinen, sininen.

Córdoba, joka etelässä koskettaa pampakseen, on Argentinan sydämessä ja likinnä Buenos-Ayrestä väkirikkein maan kaikista maakunnista. Asukasluku nykyään on 390,000. Koko länsi osa Córdobaa on ylänköä, jonka läpi mahtavan Andes-vuorijonon itäisimmät haarat, Sierra de Córdoba, Sierra del Campo ja Sierra de Ischilia, menevät pohjoisesta etelään. Korkein, Sierra de Córdoba, on 7,700 jalkaa korkea. Kuta enemmän tullaan itäänpäin, sitä enemmän alentuu maan korkeus. Kun maakunnan keskiosa vielä on ylänköä, ovat itäosat melkoisesti matalampia ja muuttuvat kaakossa vähitellen alatasangoksi sekä saavat pampaksen luonteen niin hyvin maanlaadun kuin kasvistonkin puolesta. Niin hyvin länsiosan vuoriseudut ja ylängöt keskiosassa kuin tasankomaat idässä ovat metsärikkaita. Poikkeuksen tekee kaakkoisosaa, jossa pampas alkaa. Hyödyllisiä ja käytännöllisiä puulajeja ei täällä muuten yleensä ole niin paljon kuin pohjoisemmissa maakunnissa. Enimmin kasvaa chañia, algarroboa ja qvebrachoa, mutta myöskin muita puita. Maanlaadun vaihtelevaisuus tekee useampien eri elinkeinojen harjoittamisen mahdolliseksi. Paitsi karjanhoitoa ja maanviljelystä, joka viime mainittu elinkeino jo on saanut jotenkin suuren merkityksen, harjoitetaan vielä hedelmäin viljelystä ja vuorityötä. Hedelmäin viljelys ei vielä kuitenkaan ole läheskään niin edistynyt, kuin mitä se tulevaisuudessa tulee

olemaan. Omenat, päärynät, persikat, kirsikat, luumut, viikunat, qvittenit, saksanpähkinät ja viinirypäleet menestyvät erittäin hyvin. Vuorityötä harjoitetaan Sierra de Córdobassa ja saadaan kuparia sekä hopeata. Reheviä laitumia on pääasiallisesti pampaksen rajaseuduilla, joissa karjanhoitokin parhaiten kukoistaa. Näissä rajaseuduissa, jotka muuten tuskin ovat asuttuja, on runsaasti kameelikurkia ja hirviä. Villiä ankoja ja hanhia on suunnattomasti niissä useissa siellä olevissa laguuneissa ja mataloissa järvisä. Sierra de Córdobaan rinteet soveltuvat hyvin viinitarhojen perustamiseen, mutta toistaiseksi tämä elinkeino kai lepää kapalossaan.

Ilmanala on ylimalkaan hyvin kuivaa ja terveellistä, joka riippuu korkeussuhteista ja myös siitä kuinka kaukana kukin paikkakunta on merestä. Etenkin Sierra de Córdobaan itäisillä rinteillä on ilmanala terveellistä. Pääkaupunkia Córdobaa käytetäänkin sen vuoksi sanatooriona ja rintatautisten turvapaikkana. Euroopasta saakka tulee sinne joskus sairaita. Joulun ja Tammikuulla on kuumuus Córdobassa kuitenkin hyvin suuri, jonka vuoksi sinä vuodenaikana on ilmasto kaupungissa vähemmän terveellistä eikä matkustus sinne silloin ole sairaille sopivaa.

Córdoba, jonka läpi Rio Primero virtaa, on Buenos-Ayres'in perästä Argentinan suurin kaupunki. Siinä on 50-60,000 asukasta. Kaupunkia pidetään tasavallan oppineena kaupunkina, ja kylläpä se niin onkin, sillä siellä on kansallis-yliopisto, astronoominen observatorio ja maan meteorologinen päälaitos (centralbureau). Yliopiston perusti jo vuonna 1613 ensimmäinen Etelä-Amerikan kreooli-piispa Don Fernando Trejo de Sanabria omalla kustannuksellaan. Muinoin sillä oli kallisarvoinen kirjasto, suurimmaksi osaksi jesuiittien 16:lla vuosisadalla kokoama. Se sisälsi m.m. useita teoksia quichuan, guaranin, lúlen, aymaran ja muilla indiaanikielillä. Myöhemmin tämä kirjasto on hajoitettu ja teokset levitetyt eri paikkoihin. Suurin osa kuitenkin on jälleen koottu Buenos-Ayres'issa olevaan Kansalliskirjastoon. — Córdobaan yhdistää rautatie Rosario, San Luis'in ja Tucuman'in kanssa. Siinä paikassa, missä rautatie eroaa Córdoba-Rosario-linjasta, on pieni kylä, Villa Maria. Sinne oli yhteen aikaan aiottu muuttaa tasavallan pääkaupunki Buenos-Ayres. Vaan kaksi vuotta kestäneen kiihkeän väittelyn perästä kummassakin kammarissa esitys vihdoin kumoutui. Se oli suuri onni, sillä aivan tämän paikan läheisyydessä on umpivesisiä lampia ja laguuneja, joiden höyryt usein edistävät koleeran ja malaarian syntymistä. Kerran kuoli koko kylän väestö, silloin ainoastaan 25 henkilöä, verenmyrkytyksestä, joka oli syntynyt pilaantuneen veden käyttämisestä.

San Luis on pieni maakunta Córdobaan lounaispuolella. Se niinkuin Córdobaan rajoittuu pampakseen. Maakunta muodosti muinoin, yhteydessä Mendozan ja San Juan'in kanssa, espanjalaisen maakunnan Cuyo, joka 217 vuotta eli vuodesta 1559 vuoteen 1766 kuului Chileen. Viime mainittuna vuonna Cuyo muutettiin varakuningaskunnan Buenos-Ayres'in hallittavaksi maakunnaksi, ja vuonna 1820 se hajoitettiin mainituiksi kolmeksi nykyiseksi maakunnaksi. Ei mikään muu Argentinan osa ole pitkien aikojen kuluessa niin paljo kärsinyt kansallissotien ja indiaaniryöstöretkien vuoksi, kuin San Luis. Siksi juuri San Luis onkin, lähinnä Catamarca'a, harvimmin asuttu Argentinan 14 maakunnasta. Väkiluku, joka v. 1825 teki 25,000, oli v. 1864 45,000 ja on nykyään noin 90,000 — ainoastaan noin 105 henkilöä kutakin Ruots. neliöpenikulmaa kohti eli 1,05 virstalle. Väestö alkuperäisesti johtuu maan tässä osassa asuvista Comechingones- ja Michilengues-suvuista sekoittuneina maahan muuttaneihin espanjalaisiin. Kieli on espanja. Viime aikoina on hyvin vähän ollut maahan muuttavia, sitä vastoin hyvin monta miehistä asukasta on muuttanut muihin maakuntiin, väsyneinä alituisiin indiaanien kanssa syntyneihin riitoihin. Siitä seuraa, että naisia on paljon enemmän kuin miehiä. 100 miestä vastaan on nimittäin 113 naista.

Pääkaupungista San Luis'ista, joka on melkein maakunnan keskellä, ulottuu vuorijono Sierra de San Luis aina La Riojan rajaa vasten. Sen korkeimmat huiput ovat Tomalasta, San Fransisco, Pancanta ja Monigote. Tomalasta on 7,260 jalkaa korkea meren pinnasta. Koko pohjoinen osa on korkeaa, vuorista ja metallirikasta. Eteläinen osa on matalampi, muodostaen tien pampakselle. Korkeamman, asutun metsämaan alentumisen matalammaksi, s.o. pampakseksi muuttumisen, voi pitää tapahtuvan Rio Quintos'in eli Mercedes'in seuduilla. Keskikorkeus on — syystä, että vuorinen osa on voitolla — noin 2,500 jalkaa yli merenpinnan.

Ilmanala on suotuisaa ja hyvää, vaikka lämpö määrän vaihdokset ovatkin tuntuvasti suuria. Varsinkin kesän ja talven lämpö määrän eroitus on jokseenkin suuri. Se vaihtelee +38° C. kesällä -3° C. talvella. Vuoden keskilämpö on +16,7° C. Eroitus siis ei ole läheskään niin suuri kuin esim. meillä, mutta on kuitenkin tavatonta niin lähellä tropiikkia. Sateen määrä on jotenkin vähäinen, noin 22 tuumaa vuosittain, ja kun veden saanti muutenkin on vaikea, niin ei tämä maakunta oikein hyvin sovi maanviljelykseen. Karjanhoitoa sitä vastoin harjoitetaan yleisesti. Etenkin eteläosassa ovat karjalaumat suuria. Laumat kuitenkin lisääntyvät hitaasti, niin hyvin lehmät ja hevoset kuin lampaatkin, kun indiaanit yhä uudistelevat ryöstöretkiään niiden harvoja omistajia vastaan. Vuonna 1886 oli maakunnan kotieläinten lukumäärä 430,000. V. 1864 niitä oli 360,000. Maanviljelykseen parhaiten soveltuu San Luis'in lähin ympäristö, joka onkin hedelmällistä ja saa kosteutta erästä Rio Qvintos'in lisäjoesta. Enimmästä päästä viljellään maissia ja nisua sekä vähän viiniä. Vuorien jalometallit kuitenkin ovat maakunnan suurin rikkaus. Vuorityötä harjoitetaan Sierra de San Luis-vuoristossa, josta saadaan enimmäkseen hopeata, mutta myöskin kultaa, vaikka vähemmässä määrin. Paitsi jalometalleja saadaan myöskin kuparia. Käyttäen järjestelmäisiä työtapoja ja suurempia pääomia voisi vuorityötä San Luis'issa harjoittaa paljoa laajemmasti kuin nykyään.

Pääkaupungista pari kolme Ruots. penikulmaa lounaasen on suuri "Laguno Bebedeiro". Se on suolavesinen järvi, 8 Ruots. penikulmaa pitkä, joka oman ja sen ympärillä olevan maan suuren suolaisuuden tähden tekee kaiken kasvi- ja eläinkunnan menestyksen siinä mahdottomaksi. Läheisissä seuduissa ei ole yhtään puuta, ei yhtään pensasta eikä edes ruohoakaan. Ainoat

eläimet, jotka eivät kammo tätä paikkaa, ovat ne kalat, mitkä elävät itse järvenissä. Rannikot ovat paksun suolakerroksen peitossa, ja siellä täällä on kivettyneitä puunrunkoja, todistaen, että kasvullisuutta sielläkin on kerran kuitenkin ollut olemassa.

Vaikka, kuten jo mainittiin, pääkaupungin ympäristö on hedelmällinen, niin itse kaupunki San Luis on hyvin kurja. Huoneet ovat tehdyt auringonpaisteessa kuivatuista tiilistä, usein ilman akkunoita. Kadut ovat kapeat. Perustettu v. 1597, oli se kauan aikaa ainoastaan etuvahtina indiaaneja vastaan. Nykyään kaupungissa on noin 5,000 asukasta. Sitte kuin Andes-vuorien yli ja kaupungin läpi menevä rautatie valmistui, on San Luis alkanut paremmin kukoistaa. Mimmoinen itse kaupunki onkaan, niin sillä kuitenkin on viehättävä asema, korkealla ylängöllä, perällä Andes-vuorien lumipeitteiset huiput ja viheriöivä, Chorillos-virran kastelema laakso, jossa yltympäri kasvaa reheviä, vihantia hedelmäpuu-tarhoja.

Mendoza on aivan San Luis'in länsipuolella. Se on Chilen rajalla. Eroittajana on Andes-vuorien korkein harju. Maakunnan koko läntinen osa on hyvin korkeata, kun sen läpi juuri Andes-vuoret käyvät. Mendozassa ne monin paikoin saavuttavat lumirajan. Korkeimmat huiput ovat: Aconcagua 22,450 jalkaa korkea, Tupungato 22,140, San José 20,130, Juncal 19,610, Iglesia 18,000, Cruz de Piedra 17,230, San Fransisco 17,100 ja Planchon 16,260 jalkaa. Kaikki nämä 8 vuorihuippua ovat siis korkeammat kuin Mont Blanc, joka on ainoastaan 15,000 jalkaa korkea. Itäosa on matalampaa, vaikka sekin tosin on ylänkömaata. Seurauksena siitä, että maa on niin korkealla meren pinnasta, on se, että sateen määrä on hyvin vähäinen, keskimäärin ainoastaan 8 tuumaa vuotuisesti. Ilmanala on juuri siitä syystä erittäin terveellinen ja vuorien läheisyyden tähden kuiva sekä puhdas.

Mendoza on tiheämmin asuttu ja yleensä enemmän viljelty kuin San Luis. Väkiluku on nykyään noin 120,000. Erittäinkin pääkaupungin ympäristössä maa on tarkoin viljeltyä. Viinitarhat ja viljavainiot siinä vaihtelevat niittyjen ja puutarhojen kanssa. Kaakkoisessa osassa sitä vastoin, ja ulottuen aina lähelle maakunnan keskustaa, on suuri hedelmätön suola-erämää, Travesia Grande del Tunyan, jossa kasvaa kuivia, okaisia pensaita. Muita kasveja samoin kuin vettäkin siinä ei olekaan. Koko tämä osa on mahdotonta viljellä ja on sen vuoksi myöskin asumaton. Toinen pienempi "travesia" on maakunnan pohjois-osassa. Sen läpi kulkee Mendozan ja San Juan'in välinen rautatie melkein 7 Ruots. penikulman pituudelta. Lukuun ottamatta näitä hedelmättömiä seutuja, jotka ovat kokonaan arvottomia, ja vuorisimmat läntiset osat, maanlaatu on lihavaa, antava viljelijälle hyvän tuloksen. Siksi ei maanviljelys siellä olekaan huonolla kannalla. Enimmin viljellään nisua ja myöskin maissia ja vähän viiniä, joka näyttää burgundilaiselta, vaikka se ei laadultaan ole sen arvoista. Silkkiä myöskin viljellään. Ensimmäiset silkkimadot, joita oli ainoastaan muutamia satoja, tuotiin maahan vuonna 1839 ja lisäannettiin muutamana vuotena miljooniksi. Karjanhoitoa niinkään harjoitetaan, ei toki niinkuin muissa maakunnissa, ainoastaan omiksi tarpeiksi, vaan vientiä varten rajamaahan Chileen. Suuri määrä sekä sarvikarjaa ja hevosia että muuliaaseja viedään joka vuosi Uspallata-solan yli Chileen myytäväksi. Useana vuotena näitä eläviä eläimiä on Mendozasta viety Chileen yli 50,000 kappaletta. Muikin kauppaliike näiden molempien maiden välillä on vilkasta. Niinpä menee Chileen hyvä osa sitä viiniä, mikä vuosittain maasta lähetetään. Sen vienti on alituisesti ollut enenemässä ja teki vuonna 1881 noin 150,000 kannua, 1872 noin 270,000 ja 1883 lähes 350,000 kannua.

Vuoret joka paikassa maakunnan läntisessä osassa ja Chilen rajalla sisältävät runsaasti metalleja. Mineraalisten rikkauksien siellä luullaan olevan melkein tyhjentyttömiä, vaikkei mitään tarkkaa tutkimista vielä ole tapahtunut. Kuparia on erinomaisen paljon ja sitä kaivetaan useassa paikassa. Kummallisinta tässä kohdin on se, että malmi, sitte kuin se on murrettu, kuljetetaan rajan yli Chileen, siellä sulatettavaksi. Sen jälkeen se Chilen metallin nimellä menee kauppaan, vaikka on Argentinasta kaivettua. Etelä-osassa, pampaksen rajaa vasten, myöskin on kuparia monessa paikassa, mutta siellä ei sitä kaiveta, kun seudut ovat luoksepääsemättömiä ja indiaanit ovat sinne asettuneet, tehden seudun epävarmaksi. Suurin kaivos Mendozassa on Curamillo, Uspallata-solan läheisyydessä, 9,000 jalkaa korkealla. Se on hopeakaivos, ja siinä espanjalaiset paljon työskentelivät viime vuosisadalla.

Petroleumiakin on löydetty, m.m. eräs lähde, joka sisälsi 40 % puhdasta polttoöljyä. Kun niissä paikoissa, mistä petroleumia löydetään, tavallisesti myöskin on kivihiiliä, niin on ahkerasti etsitty tätä arvokasta tavaraa, vaan tähän asti kuitenkin menestyksettä. Sitä vastoin on jotenkin runsaasti saatu marmoria, agaattia, ametistia ja safiiria.

Pääkaupungilla Mendozalla on kaunis asema erään vuoren juurella. Se perustettiin ensin vuonna 1559 mutta sen hävitti ankara maanjäristys Maalisk. 20 p. 1861. Onnettomuuden tapahtuessa oli paljon väkeä kokoontunut kirkkoihin — se oli piinaviikon keskiviikkona auringon laskun jälkeen — kun raju töyhtäys kukisti kaikki huoneet ja kirkot. Huoneissa olevat ihmiset hautautuivat raunioihin. Onnettomuus suureni vielä senkin tähden, että töyhtäyksessä itse maakin vieri kuopalle. Kaupungin lähes 14,000 asukkaasta pelastui ainoastaan 1,600. Nykyinen kaupunki on rakennettu aivan lähelle sitä paikkaa, missä vanha seiso. Siinä on nyt lähes 20,000 asukasta, mutta ne myöskin asuvat aivan kuni tulivuorella, sillä nykyisenkin kaupungin alla on maa onttoa ja voipi kenties syntyvän väkevän järjestyksen johdosta koska hyvänsä syöksyä maan sisään. — Mendoza on rautateitten avulla yhteydessä San Juan'in, San Luis'in ja S:ta Rosa'n kanssa Chilessä, ja on, mainitun radan valmiiksi tultua, saanut suuremman arvon, kuten viime mainittu suurempi paikkakin, vuorien argentinalaisella puolella.

San Juan'ia melkein voi sanoa Argentinan Schweitziksi, niin täynnä vuoria se on melkein koko laajuudeltaan. Paitsi Andes-vuoria, jotka ulottuvat maakunnan koko läntisen osan läpi, on vielä kolme samansuuntaista vuoriselännettä, Jachal, Tontal ja Castaño, 7-13,000 jalkaa korkeat, ja

jakavat koko San Juan'in kolmeen suureen palstoon: Tulan, Jachal ja Fertil. — Maakunta, ollen aivan pohjoispuolella Mendozaa, rajoittuu lännessä Chileen, josta Andes-vuoret sen eroittavat. Chilen kanssa voipi kulkuyhdistystä välittää ainoastaan Patos-vuorisolan kautta lähellä etelärajaa (Patos on 13,000 jalkaa korkealla meren pinnasta). Riojan ja San Juan'in eroittaa toisistaan autio ja hedelmätön erämaa Llanos. Pääkaupungin San Juan'in lähellä, sen kaakkoispuolella, oli muinoin eräs kuiva erämaatasanko, Cancete, mutta vuonna 1858 johdettiin sinne San Juan-virran vesi, ja silloin se muuttui hedelmälliseksi, melkein puutarhanmoiseksi viljelymaaksi. Kenties Llanos-erämaan voipi käydä samoin, kun Vermejo-virran vesi sinne johdetaan. [Tätä pikku Vermejo'a ei saa sekoittaa Paraguay'n mahtavan lisäjoen Vermejo'n nimeen, joka virtaa Gran Chaco-maakunnan läpi eikä ole missään yhteydessä ensin mainitun kanssa.] Kustannukset tästä luultavasti kuitenkin nousisivat hyvin suuriksi. Kenties maanlaatu myöskin on semmoiseen kokeeseen vähemmän sovelias. Ainakaan ei toistaiseksi ole mitään tehty tämän suuren ja kuivan erämaan vesittämiseksi.

Pääkaupungin läheisin seutu ja sen eteläpuoli pitkin rautatietä Mendozaan on hyvin hedelmällistä. Siellä on tietysti maanviljelys pää-elinkeinona. Nisua ja viiniä viljellään enimmästi, sen jälkeen maissia ja hiukan pumpuliakin. Asukkailla on aina ollut suurempi taipumus maanviljelykseen kuin karjanhoitoon. Viime mainittua elinkeinoa harjoitetaan vain Chileen elävinä vietävien eläinten kasvatusta varten. Maakunnan kotieläinten lukumäärä (nautaeläimet, hevoset ja lampaat) ei ole enempää kuin 230-240,000. Niiden määrä ei ole viime vuosikymmeninä juuri sanottavasti lisääntynyt.

Kun suurin osa maata, paitsi vuoriseudut, on autioita erämailta, niin on luonnollista, että asukkaat kiinnittävät huomionsa niihin mineraalisiin rikkauksiin, mitä maa sisältää, ja niiden kaivamiseen. Kaivoksia maakunnassa on 30-40 vaiheilla. Niistä saadaan enimmäkseen kultaa, hopeata ja lyijyä. Kun kulkuneuvot ovat huonot ja metallirikkauskaan ei ole varsin suuri, eivät kaivokset ole tuottaneet sanottavaa voittoa, ja usein onkin sen vuoksi täytynyt lakkauttaa koko vuorityö, lyhemmän tahi pitemmän ajan kuluttua jälleen jatkettavaksi. Hyvinä vuosina on metalleja saatu yhteensä noin 200,000 dollarin eli 1 miljoonan markan arvosta, mutta useinkin on tulos ollut paljoa vähäisempi. Kivihiiliä on löydetty muutamissa maakunnan osissa, vaan vielä ei tiedetä kuinka suuret määrät niitä löytynee. Mitään työnalaisia kivihiilikaivoksia ei maakunnassa ole eikä muuallakaan Argentinassa. Rautaa on löydetty sekä marmorina, viime mainittua suurin määrin.

Väestö, nykyään noin 100,000 henkilöä, polveutuu Guarpes-indiaaneista. Jo heillä, esi-isillä, oli suuri taipumus maanviljelykseen, joten nykyisten San Juan'in asukkaiden maanviljelyshalu näyttää olevan oikein perinnöllistä laatua. Kun espanjalaiset vuonna 1561 valloittivat maakunnan, olivat guarpesit hyvin lukuisat, mutta tekivät ainoastaan vähäisen vastusta valloittajilleen. He kuitenkin pian vähentyivät espanjalaisten sortamina ja orjuudessa. Molemmat ihmisrodut, alkuperäiset indiaanit ja maahan muuttaneet espanjalaiset, ovat sittemmin vähitellen sulautuneet yhteen, muodostaen nykyisen San Juan'in väestön.

La Rioja, San Juan'in koillispuolella, on Andes-vuorien läpikäymä länsi-osassa. Itäistä rajaa vastaan ne vähitellen alenevat. Córdobasta eroittaa La Riojan suuri Salinas-erämaa. Samanlaisia kuivia suolatasankoja on myöskin San Luis'in ja San Juan'in rajaa vasten. Andes-vuorilla, jotka täällä levenevät ja täyttävät suuren osan maakunnan koko alaa, ei La Riojassa ole niin monta korkeata huippua, kuin esim. Mendozassa. Korkeimmat vuorihuiput ovat Famátina, 19,880 jalkaa korkea, ja Machaco, 14,350 jalkaa. Sitä vastoin on joukko huippuja 8-10,000 jalkaa korkeita.

Noin 3/4 koko maakuntaa on kuivaa ja hedelmätöntä maata, jossa kasvaa ainoastaan piikkisiä kasveja, mutta missä ikään keinotekoista kastelua on käytetty, siinä on saatu rikkaita satoja. Lihavin ja parhaiten viljelty on pääkaupungin Riojan ympäristö. Siellä maa todellakin on hyvin viljelty, ja harva seutu koko Argentinassa voi kilpailla maakunnan kauniiden ja hyvin hoidettujen viinitarhojen ja kasvihuoneiden kanssa. Viininviljelys siellä tuottaa toimeentulon suurimmalle osalle asukkaita. Paitsi viinirypäleitä ja monia muita hedelmiä, viljellään maissia, nisuja ja vähän pumpulia, kuitenkin ainoastaan omiksi tarpeiksi. Vuorityö tuottaa jotenkin suurta voittoa. Etenkin maakunnan läntisen osan vuoret ovat rikkaita, sisältäen metalleja useampaa eri lajia. Melkein kaikkialla vuorissa siellä onkin malmia, mutta usein on sen irrottaminen perin vaikeata, kun moneenkin paikkaan on melkein mahdoton päästä. Suurimmat, tärkeimmät ja rikkaimmat kaivokset ovat Famátina-vuorissa, jossa on noin 16 Ruots. neliöpenikulmaa laaja kaivantopiiri. Tässä piirissä on joukko kaivoksia, joista etevimmät ovat Mexicana, Aragonese, San Pedro ja Caldera. Mexicana-kaivoksen löysi äkkiarvaamatta pari mexikolaista viime vuosisadalla, ja heistä sillä nimensäkin on. He hämmästyivät veden väristä vuoripuroissa, tutkivat asiaa ja löysivät jotenkin puhdasta kuparimalmia. Mexicana-kaivos on korkeammalla kuin mikään muu kaivos maailmassa. Se on lumirajan ylipuolella, 16-17,000 jalkaa korkealla merenpinnasta. Kulku sinne on perin vaikea. Tie luikertelee pitkin kuilujen äyräitä ja jyrkäniteitä, jotka usein ovat niin kapeat, ettei millään ajoneuvolla voi siinä päästä kulkemaan. Tämä sekä Aragonese (jolla myöskin on nimensä löytäjistään, parista Aragon'in miehestä Espanjassa) ovat malmirikkaimmat kaivokset Famátina-piirissä ja sisältävät, paitsi kuparia, myöskin hopeata ja kultaa. — San Pedron malmi sisältää korkeimman prosentin puhdasta kuparia ei ainoastaan tässä niin malmirikkaassa piirissä, vaan myös koko maailmassa, kun ei oteta lukuun muutamia kaivoksia Yhdysvalloissa. Kun Englannin kuparikaivosten malmi keskimäärin sisältää ainoastaan noin 7 % puhdasta kuparia, niin mainittu suhdeprosentti San Pedron malmissa nousee 16:teen.

Samat aragonesilaiset, jotka löysivät Aragonese-kaivoksen, löysivät myöskin Caldera'n hopeakaivoksen. Se on hyvin rikas hopeasuonista, jotka ylettyen läpi vuoren risteilevät kaikkialla siinä.

Kaikkien näiden kaivosten suuren korkeuden ja perin vaikeiden kulkusuhteiden tähden ei kaivostyö niissä tuota niin suurta voittoa, kuin mitä näihin rikkaisin luonnon varoihin nähden saattaisi odottaa. Kaikki työkalut ja elatustarpeet täytyy muuliaaseilla vedättää ylös vuorien jyrkänteitä pitkin, samoin kuin murrettu malmikin täytyy samoja kurjia ja vaarallisia teitä myöten kuljettaa paljota alempana oleviin sulatuspaikkoihin. Elämä ja työ siellä ylhäällä ilmanalassa, joka aina on alempana jäätöpistettä, ja ilman kunnollisia asuntoja, ei ole helppoa, varsinkin kun muistaa, että nämä työmiehet eivät niinkuin me täällä pohjoisessa ole tottuneet kylmään, vaan kasvaneet etelän polttavan auringon alla.

Asukkaat polveutuvat Calchaquies-indiaaneista ja espanjalaisista siirtolaisista. Vuonna 1669 oli niiden lukumäärä tuskin 50,000, mutta sittemmin se on pikaisesti lisääntynyt — etupäässä chileläisten maahanmuuton takia — ja on nykyään noin 113,000 henkilöä.

Catamarca sijaitsee La Rioja'n koillispuolella, pitkin Cordilleras de los Andes-vuorien rinteitä. Kuivat erämaat, luoksepääsemättömät vuoret ja syvät metsät, joiden läpi tuskin kukaan ihminen on kulkenut, täyttävät lähes 2/3 koko maakunnan pinta-alaa. Maakunta muodostaa pitkäkkään, soikean alueen luoteesta kaakkoon, suuruudeltaan melkein yhtä laaja kuin Englanti, Skotlanti ja Irlanti yhteensä, mutta on hyvin harvaan asuttu. Luoteessa se rajoittuu Chileen ja Boliviaan. — Koko tämän suuren maakunnan väkiluku tekee nykyään ainoastaan noin 114,000 henkilöä. Muoin vuorien välissä olevat hedelmälliset laaksot olivat tiheimmin asutut kuin meidän päivinämmme. Silloin siellä asuivat ahkerat Calchaquies-indiaanit, jotka kastellen ja viljellen muuttivat kuivat maat hedelmällisiksi ja satoja antaviksi viljakentiksi, Näitä indiaaneja oli monta eri sukua, joista tärkeimmät olivat Andalgalá, Tinogasta, Gualfin ja Fiambalá. Heidät tunkivat tieltään ja sodissa murhasivat espanjalaiset siirtolaiset tahi sulautuivat he uusiin tulokkaihin, niin että alkuperäisten asukasten muistoja tuskin muuta enää on jälellä kuin kieli, quichua, jota vielä tänä päivänäkin puhutaan muutamissa Catamarca'n kaukaisimmissa osissa ja piilokkaimmissa vuoriseuduissa.

Andes-vuoret Catamarca'ssa ovat useita rinnakkain, yhtäsuuntaisesti kulkevia vuoriselänteitä. Korkeimmat ovat, paitsi kaukaisimpana lännessä olevaa pääjonoa, Aconquiya, Ambato ja Aito. Aconquiya päättyy samannimiseen 15,480 jalk. korkeaan huippuun joka on ikuisen lumen peitossa, vaikka on niin lähellä ekvaattoriseutua. Ambato'n korkein huippu on 11,000 jalkaa korkea. Aito on melkoisesti matalampi ja kokonaan metsien peittämä. Ambato-vuorien rinteillä piilotteli muinoin ryövärejä. Nämät elivät ryöväämällä niitä matkustajia, jotka kova onni ohjasi kulkemaan näitä vieraanvarattomia vuoria.

Maakunnan koko eteläisen osan täyttävät suuret "Las Salinas"-erämaat. Kuten nimestä jo voi päätätä, ovat Las Salinas kuivia, hedelmättömiä suolalakeuksia, vailla kaikkea niin hyvin animaalista kuin kasvillistakin elämää — todellista erämaata. Maa on suolansekaista ja auringon sanotaan siitä kovalla paisteella kimmeltelevän niin, että silmille pahaa tekee aivan kuin lumi keväisin meillä. Pohjoispuolella näitä seutuja on maa hietikkoja ja siellä kasvaa suuria metsiä seedripuuta, quebrachoa, saksan pähkinäpuuta, poppelia y.m. Metsät, jotka pohjoisessa ulottuvat aina pääkaupunkiin Catamarca'an, ovat usein paikoin melkein mahdottomat kulkea läpi ja siellä on runsaasti kolibria y.m. siivellisiä metsän asukkaita. Vielä korkeammalla pohjoisessa ovat vuoriseudut, jotka ylimalkaan ovat viljelemättömiä, metsäisiä ja aivan vähän asuttuja. Poikkeuksen tekevät ainoastaan laaksot, joissa maa on hyvää ja maksaa runsaasti viljelijänsä vaivat, missä vaan kosteutta on kyllyksi olemassa.

Eräissä seuduissa, etenkin vuorisimmissa, asukkaat enimmästi harjoittavat karjanhoitoa, mutta laaksoissa on maanviljelys yhä enemmän varttunut, niin että sitä maakunnassa nykyään harjoitetaan jotenkin suuressa määrässä. Viljelyksen pääesineinä ovat nisu ja maissi sekä viini, joka viime mainittu tuote ei suinkaan ole huonompaa kuin toisten maakuntien. Catamarca'ssa myöskin on vuorityöllä suuri taloudellinen arvonsa. Enimmästi sitä täällä, niinkuin useimmissa muissakin Argentinan kaivospiireissä, tehdään vanhan, alkuaikaisen työjärjestelmän mukaan ja käsin. On kuitenkin eräs kaivos, jossa työskennellään uudempien, järjellisten työmetoodien mukaan ja jossa koneita käytetään malmin murtamiseen. Se on Restauradora, kuparikaivos lähellä Andalgalá'n kylää erään Aconquiya-vuoren haaran luona. Kaivoksessa, jota nykyään omistaa eräs englantilainen, jo indiaanit työskentelivät, ennenkuin espanjalaiset maan valloittivat, vaan joutui sitte unhotuksiin, ja uudestaan alettiin siinä työskennellä vasta vuonna 1849, kun sen olemassa olo jälleen tuli tunnetuksi. Restauradora-kaivoksen malmi sisältää kuparia aina 14 % asti ja on siis metallirikkautensa puolesta lähes San Pedro'n kuparikaivoksen rinnalla. Vuosittain siinä murretaan yli 2,000 tonnia malmia, josta saadaan kuparia noin 160,000 dollarin eli 800,000 markan arvosta. Paitsi kuparia, tavataan Catamarca'n vuorissa myöskin joku määrä hopeata. Vaan kuten kaikkialla Argentinassa, on pääomain puute ja peräti huonot kulkuneuvot tämänkin kaivoksen vaurastumisen esteenä. Siksi ne eivät tahdo päästäkään siihen kukoistukseen, kuin mitä metallirikkaus oikeuttaisi. Pääomia kylläkin luulisi löytyvän, kun vaan ei noita jyrkkiä, korkeita vuoria olisi niin vaikea kulkea.

Emme saa unhottaa erästä elinkeinoa, jota erittäinkin Andalgalá-seudun naiset harjoittavat. Se on n.s. vicuña-kangasten valmistus, joita tehdään vicuñan hienosta ja pehmeästä villasta. Oikeat vicuñateokset, ponchos, saalit y.m. ovat hyvin haluttuja lujutensa ja hienoutensa vuoksi ja sentähden myöskin kalliita. Oikeasta vicuñasaalista maksetaan 100-250 pesoa = 500-1,250 markkaa, mutta se sitte kestääkin monien sukupolvien pitää.

Santiago del Estero on soikea, kapea ja jotenkin alava maakunta pitkin suuren ja metsäisen Gran Chaco-aluskunnan lounaista syrjää, josta sen eroittaa Salado-virta, muuan Paranán tärkeimpiä lisäjokia. Nimensä "del Estero" on maakunta saanut niistä liejumaista, espanjan kielellä "esteros",

joita Rio Dulce pääkaupungin läheisyyteen muodostaa. Muuten maakunta suureksi osaksi on kuivaa ja hedelmätöntä, olisi pahemminkin, ellei halki maakunnan, pohjoisesta etelään virtaava Rio Dulce kastelisi ja hedelmälliseksi saattaisi suuria aloja maata. Rio Dulce'lla ei olekaan mitään purkautumista mereen tahi johonkin muuhun virtaan, vaan katoaa rämeisin, Laguna de los Porongos ja Mar Chiquita, Córdoba-maakunnan sisällä. Länsi osassa, pitkin sitä rautatietä, joka yhdistää pääkaupungin Santiago'n ja Córdoba-Tucuman-radalla olevan Frias-aseman, on maa hedelmätöntä, kuivaa ja kasvaa tiheätä metsää. Etempänä etelässä on suuria suolaerämaita — osa mahtavia, koko Catamarca'n eteläosan täyttäviä "La Salinas"-erämaita — joista kastelemallakaan ei koskaan voisi saada viljelysmaata. Syynä on suolan paljous, joka tekee mahdottomaksi kaikenlaisen kasvullisuuden.

Maakunta on sentähden juuri kovaonnisempi kuin useimmat tasavallan muut maakunnat, kun maanviljelys siellä on perin vaivaloista. Siitäpä syystä ei ole ihmeellistä, että karjanhoito siellä on pääelinkeinona, sillä laumat saavat tarpeellisen elatuksensa, vaikka niiden täytyykin tyytyä laihaan heinään ja kuiviin pensaskasveihin. Rio Dulce'n kastelemassa pitkässä laaksossa asiat taasen ovat päinvastoin. Maanviljelys on siellä pääelinkeinona. Enimmin viljellään nisua ja maissia. Vaan melkoisissa määrin viljellään myöskin sokuria, joka antaa suurimman voiton ja vaatii vähimmin alaa. Vuonna 1885 teki sokurisadon arvo Santiago del Estero'ssa 2,200,000 dollaria eli yli 11 milj. markkaa. Tulos ei suinkaan ole vähäpätöinen, kun muistaa, että maakunnassa on ainoastaan noin 175,000 asukasta. Riisin viljelys menestyisi mainiosti vesirikkaassa Rio Dulce'n laaksossa, vaan kun asukkaat toimeentulonsa kannalta ovat semmoisessa onnellisessa asemassa, että vähemmälläkin vaivalla voivat hankkia itselleen elatuksen, niin he eivät vielä tähän asti ole siihen ryhtyneet. Sitä vastoin viljelevät he paljon hedelmiä, pääasiallisesti pomeransseja ja viinirypäleitä. Paraiten viljeltyä ja tiheimmin asuttu osa maata on pääkaupungin Santiago'n ympärillä Rio Dulce'n varrella. Santiago on Argentinan vanhin kaupunki. Se perustettiin jo vuonna 1553, mutta muuten se nykyään tuskin on parempi kuin joku maakylä. Muinoin sillä oli suurempi merkitys. Se oli Tucumanin ja Santiagon piispan istuimena aina siihen saakka kun tuomiokirkko paloi vuonna 1615, jolloin piispa muutti Córdobaan. Vuonna 1633 tulvasi Rio Dulce äyräittänsä yli ja nieli aaltoihinsa puolen kaupunkia. Sen perästä on Santiagon merkitys ollut vähentymässä, etenkin kun joukko ihmisiä muutti pois seudulta, säikähtäen vedenpaisumista. Vaikka suuri osa maakunnan alaa on valtion omaisuutta ja maata myödään erittäin halvasta, niin että 1 neliökilometri maksaa keskimäärin ainoastaan noin 4 pesoa eli 20 markkaa, ei suurempaa siirtolaistulvaa sinne kuitenkaan ole syntynyt. Sentähden ei olekaan väkiluku, joka 1869 teki 135,000 henkilöä, noussut enempään kuin noin 176,000.

Tucuman-maakunta Catamarcan ja Santiago del Esteron välillä on pieni, mutta erinomaisen hedelmällinen, Argentinan puutarha, sen pääry. Se on pienempi kuin yksikään muu maakunta koko maassa, mutta merkitykseltään se voittaa useimmat muut maakunnat. Lähinnä Buenos-Ayres'ia on mitä tiheimmin asuttu osa tasavaltaa ja kai pian sivuuttaakin sen mitä asukasmäärään tulee, kun väestö Tucumanissa on lisääntynyt paljoa nopeammin kuin Buenos-Ayres'issa. Vuonna 1845 oli asukasluku 58,000, vuonna 1869 se oli 109,000 ja nykyään noin 225,000 eli 3,63 henkilöä kutakin neliökilometriä kohti. Vaan ettei tuon luonnon erinomaisen rikkaasti varustaman seudun tarvitse ainakaan lähimmässä tulevaisuudessa pelätä mitään liikakansoitusta, sen huomaa parhaiten kun asutussuhteita vertailee meidän köyhään ja huonosti asuttuun maahan. Kun melkein autio Lapinmaa lasketaan yhteen, niin tulee Suomessa sittenkin keskimäärin 6,6 asukasta kullekin neliökilometrille, Uudenmaan läänissä 19,3 ja tiheimmin asutuissa pitäjissä Etelä-Suomessa 20-30.

Kuten jo mainittiin, on Tucuman erinomaisen rikas ja hedelmällinen maa. Ihana ilmanala, kaunis ja rehevä kasvullisuus, kokonaiset rikkaudet arvokkaita puulajeja, niinkuin seedriä, saksanpähkinäpuuta y.m. ja maan suuri satoisuus, niin että on vallan helppoa pakoittaa sitä antamaan suuria satoja, tekee maakunnan asukasten elämän mukavaksi ja toimeentulon helpoksi. Eräs matkailija on Tucumanista lausunut: "Miltä kulmalta hyvänsä muukalainen lähestyneekin tätä maakuntaa, hän heti huomaa sen edut, ennenkuin kukaan niistä on hänelle puhunut. Taivas, ilmakehä, maa, kasvisto, kaikki on uutta ja erilaista, kuin mitä hän ennen on nähnyt".

Sokurinviljelys on maakunnan ensimmäinen ja arvokkain elinkeino. Sokurisadon arvo nousi vuonna 1884 lähes 6 milj. dollariin eli 30 milj. markkaan. Paitsi sokuria, viljellään maissia, nisua, riisiä, pumpulia ja tupakkaa. Karjanhoidolla on myöskin suuri merkitys. Hyviä luonnollisia laitumia ja nurmikoita on runsaasti. Hedelmäpuita viljellään suurin määrin. Erittäin sopivan ilmanalan ja hyvän maanlaadun tähden antavat ne rikkaita satoja. Lulés nimisestä pienestä kaupungista, noin 1 1/2 Ruots. penik. pääkaupungin Tucumanin eteläpuolella, viedään vuosittain yli 300 tonnia pomeransseja Tucumaniin. Viljelläänpä vähän viiniäkin. Sitä vastaan ei mitään vuorityötä harjoiteta, vaikkapa vuoret — Aconquija-jonon haaroja — metalleja sisältävätkin. Syynä on se, että tämän luonnon eduista rikkaan maakunnan asukkaat saavat mukavammillakin ja helpommilla keinoilla runsaan toimeentulon.

Sitte kuin valmistui rautatie Córdobasta Tucumanin kautta Salta'an, on argentinalaisten tavarain vienti Boliviaan tätä tietä kehittynyt jotenkin vilkkaaksi.

Salta. Argentinan pohjoisimmassa osassa ja osaksi tropiikkien sisällä on laaja, mutta jotenkin harvaan asuttu Salta'n maakunta. Syynä väestön vähyyteen ei suinkaan ole maan köyhyys — päinvastoin maakunta kuuluu maan hedelmällisimpiin seutuihin — vaan asukkaiden ja siirtolaisten haluttomuus mennä loitommalle tiheään asutuista paikoista ja isommista kaupungeista, kun lähempänäkin on saatavissa yhtä lihavia viljelysmaita. Vuonna 1869 nousi Saltan asukasluku 109,000 henkilöön. Nykyään se lienee 188,000, siihen luettuna noin 22,000 indiaania Matabaco Chiriguano- y.m. suvuista. Indiaanit asuvat Salta'ssa kuitenkin vaan muutamana

vuoden aikana. Välillä he aina asuvat Gran Chaco'ssa, missä itseään pääasiallisesti elättävät metsästyksellä.

Lukuun ottamatta muutamia hedelmättömiä, autioita ja melkein erämaantapaisia paikkoja, on Salta yleensä luonnon rikasta maata. Niinpä on useita paikkoja, jotka herttaisen ilmanalan ja maan satoisuuden puolesta kestävät kilpailun erinomaisen rikkaan Tucumaninkin kanssa. Esimerkkinä voisi m.m. mainita Oran'in seudun, maakunnan pohjoisimmassa osassa, tropiikissa. Siellä on kasvisto kuten ilmanalakin täydellisesti trooppillinen ja sen vuoksi maa hyvin soveltuu kaikkien trooppilisten tuotteiden viljelykselle. Tämä koskee etupäässä useita kuumien vyöhykkeiden kasveja. Niinpä ovat Oran'in banaanit milt'ei parempia kuin brasilialaiset. Samaa sanotaan myös Oran'in kahvista. Muuten onkin Oran'in ympäristö muutamalla poikkeuksella lähes ainoa argentinalainen seutu, missä kahvia viljellään.

Etevin elinkeino on sokurin viljelys, josta saadun vuotuisen sadon arvo on melkein yhtä suuri kuin maissista ja nisusta yhteensä. Sokurin sato vastaa melkein maakunnan tarpeen, niin ettei mitään sen vientiä tule kysymykseen, mutta ei myöskään tuontia tarvitse tapahtua. Salta'ssa viljellään myös jokseenkin paljon viiniä. Niistä Cafayate pidetään parhaimpana. Joku vähä pumpuliakin saadaan sekä viljelyistä että villinä kasvavista pensaista. Indigo kasvaa villinä.

Vaikka maakunnan halki kulkevat Andes-vuorien haarat ovat rikkaammat kivennäisistä aarteista, kuin moni muu osa maata, niin ei varsinaista vuorityötä kuitenkaan ole olemassa, osaksi samasta syystä kuin Tucumanissakin, s.o. asukkaat voivat helpomminkin saada toimeentulonsa ehdot, osaksi pääomien puutteesta, ja vihdoinkin kulkuneuvojen hankaluuden vuoksi. Ajoittain kylläkin oli joissakin pikku kaivoksissa työskennelty, mutta pian taas jälleen lakattu. Samoin myöskin Acavirran kullin huuhtomapaikoissa on ollut asian laita.

Bolivian kanssa käy Salta jotenkin vilkasta kauppaa, joka viime vuosina on suuresti lisääntynyt äskettäin valmistuneen rautatieyhdistyksen kautta Tucumanin ja pääkaupungin Saltan välillä.

Jujuy on tasavallan pohjoisin maakunta. Se sijaitsee Bolivian rajaa vastaan ja on muuten joka puolelta Saltan ympäröimä. Lisäksi Jujuy on pienin maakunta niin hyvin pinta-alan kuin väkiluvunkin puolesta. Vuonna 1869 oli väkiluku ainoastaan vähän yli 40,000, vaan on myöhemmin melkoisesti lisääntynyt ja nousee nykyään noin 73,000. Niistä on 10 % bolivialaisia, jotka viime vuosikymmenien rauhattomina aikoina kotimaastaan tänne siirtyivät. Muuten on väestö jotenkin sekoittumattomia Humahuacos-indiaanien jälkeläisiä. Ainoastaan pääkaupungissa Jujuyssä väestö on enemmän espanjalaista alkuperää.

Ollen puoleksi tropiikeissa ja omistaen ilmanalan ja kasvimaailman, joita kokonaisuudessaan täytyy pitää trooppillisina, on Jujuy erittäin sopiva kuumien ilmanalan tärkeimpien tuotteiden viljelykselle. Etevin tuote on sokuri, mitä sadon arvoon tulee. Sitä lähinnä seuraa nisu, maissi, riisi ja vähissä määrin pumpuli sekä kahvi. Hedelmiä viedään yli 2,000 tonnia vuosittain pääasiallisesti Boliviaan. Tärkeimmät ovat banaanit, pomeranssit, anaanit, öljymarjat, persikat, päärynät ja omenat. Elävää karjaa myöskin viedään kymmen-tuhansittain joka vuosi naapurimaahan. Muuten ei karjanhoitoa harjoiteta muissa tarkoituksissa, kuin elävien eläinten vientiä ja omaa tarvetta varten. Vuorityötä ei harjoiteta mainittavassa määrässä, vaikka vuoret sisältävät hopeaa, kuparia, rautaa ja lyijyä. Myöskin marmorin, vuorikristallin ja jaspista on runsaasti. Petroleumiakin on löydetty Sierra Santa Barbaran juurella.

Suuret trooppilliset metsät peittävät suurimman osan maakunnan alaa. Läntisessä osassa kuitenkin on jotenkin laajoja kuivia ja suolaisia maa-aloja. Tavallisimmat metsäpuut ovat seedri, ceibo, quebracho, algarroba, timbo, lapacho, tarto ja molle, jotka suorilla, korkeilla rungoillaan, usein ilman ainoatakaan oksaa, kannattavat mahtavaa lehtikattoa, monesti aina 200 jalan korkeudella maasta. Liaanit ja muut trooppilliset köynnöskasvit hiipivät puusta toiseen, ja jättiläissuuruiset sanajalat täyttävät aukkopaidat puitten juurella, joten käypi melkein mahdottomaksi kulkea metsän läpi.

Ferro Carril Grande del Norte eli suuri pohjoinen rautatierata on paraikaa jatkettavana Saltasta pääkaupunkiin Jujuyhin. Valmistuneena se varmaan tulee suuressa määrin vaikuttamaan maakunnan edistykseen, kun ahkera väestö siten saa huokeammin tuotteensa kaupan.

Ne neljä aluskuntaa, jotka, ynnä edellä kerrotut neljätoista maakuntaa, muodostavat Argentinan tasavallan, ovat seuraavat.

Gran Chaco on suunnaton aluskunta tasavallan koillisosassa, varsinaisen Argentinan ja Paraguayn välillä. Gran Chacolla, enempää kuin toisillakaan kolmella aluskunnalla, ei ole erityistä hallintoa eikä sitä edusteta kongressissa, vaan sitä hallitsee liittovallan asettama kuvernööri, joka asuu Villa Occidentalissa, lähellä Pilcomayon yhtymäpaikkaa Paraguayhin — paikka muuten ei ole mistään suuresta arvosta.

Gran Chacolla on hyvä, vaikka kuuma ja trooppillinen ilmanala. Maa on hyvin hedelmällistä. Sentähden se erittäin hyvin soveltuu maanviljelykseen, karjanhoitoon ja niiden yhteydessä olevien elinkeinojen harjoitukseen, varsinkin kun trooppillinen kuumuus ja kosteus nopeasti jouduttaa kaikkea kasvullisuutta. Erinomaisella menestyksellä voi perustaa pumpulipuistikkoja — pumpulia kasvaa villinä — kuin myöskin panna toimeen riisin, kahvin, tupakin ja trooppilisten hedelmien, samoin kuin viininkin viljelystä. Suurin ala Gran Chacoa on täynnä tiheitä, läpipääsemättömiä ja ainoastaan osiksi tutkittuja metsiä. Rakennuspuita ja muita hyödyllisiä

puulajeja on monta eri laatua ja sangen paljon metsissä, jotka riittäisivät antamaan rakennusaineita koko Argentinan tarpeeksi, ellei lauttaaminen virroissa, koskien tähden, olisi niin vaikea, että Buenos-Ayres'in ja sen ympäristön nykyään kannattaa paremmin hankkia puutarpeensa Yhdysvalloista ja Skandinavian maista. Kuten jo mainittiin, on suurin osa aluskunnan alaa täynnä tiheitä aarniometsiä, joissa kasvullisuuden runsauden tähden on mahdoton kulkea. Ne ovat tavallisesti vedettömiä, osaksi täynnä palmukasveja ja suurimman osan vuotta tulvillaan seisovaa vettä, joka sekin seikka vaikeuttaa siellä kulkemista. Niin on varsinkin laita maan läpi virtaavien jokien Vermejon ja Pilcomayon läheisimmässä ympäristössä. Gran Chacon läpi virtaava Vermejo jakaa sen kahteen melkein yhtä suureen osaan: Chaco Boreal ja Chaco Austral, pohjoinen ja eteläinen Chaco. Edellinen on hyvin matalaa, usein tulvien vallassa olevaa maata, osaksi metsäistä, osaksi luonnollisia niittymaita. Chaco Austral myöskin on alankoa, satoisaa ja viljelykselle sopivaa niinkuin Chaco Borealkin. Paitsi aarniometsiä siellä myöskin on luonnollisia niittymaita, vaikka ei yhtä suuria kuin Chacon pohjoisemmassa osassa.

Tämän suuren aluskunnan väestö on suurimmaksi osaksi indiaaneja, jotka kuuluvat moniin eri heimokuntiin. Niiden lukumäärä nousee noin 45,000 henkilöön. Paitsi niitä on noin 3,000 maahan muuttanutta kristittyä, jotka asuvat hallituskaupungissa Villa Occidentalissa ja sen ympäristöllä. Indiaaneista on noin 30,000 pohjoisessa ja 15,000 eteläisessä osassa. He elävät kalastuksella ja metsästyksellä sekä niistä hedelmistä, mitä metsäpuut heille antavat. Chunipies-, Tobas- ja Vilelas-heimot, jotka asuvat Corrientes'in rajaseuduilla, pitävät jotenkin vilkasta ja täydellisesti rauhallista kauppaliikettä, tuoden mainitun maakunnan asukkaille karjaa, villien eläinten nahkoja ja rehua sekä heiltä saaden veitsiä y.m. tarvekaluja, vaatteita ja muita tavaroita. Luoteessa, Saltan rajalla, asuvat Matacos- ja Chiriguano-indiaanit, joista viimeainitut, vastakohtana useimmille muille sen seudun heimoille, ovat työteliästä ja hyödyllistä kansaa, ja etenkin tekevät jyrkän vastakohtan laiskoihin, likaisiin ja huolimattomiin Matacos-indiaaneihin verraten. Molempien näiden heimojen — vaan erittäinkin Chiriguano'en — jäseniä on eräinä vuoden aikoina päiväläisinä Saltassa ja Jujuy'ssa sokerin viljelystöissä. Aluskunnan sisemmissä osissa asustelevat Mocovies- ja Tobas-heimojen villit ja sotaiset laumat, jotka ajoittain samoavat yksinäisistä metsistään hyökätäkseen ryöstämään jotakin farmia tahi uudisasuntoa läheisissä maakunnissa. Vuonna 1882 nämät tappoivat tohtori Crevaux'in ja kaikki hänen seuralaisensa, kun he matkustivat tutkimaan aluskunnan sisällä olevia asumattomia seutuja. Samanlaisen kohtalon uhriksi ovat joutuneet useat muutkin retkikunnat, josta on luonnollisena seurauksena se, että näitä seutuja tunnetaan aivan vähän tahi ei ollenkaan. Kaikki aluskunnan indiaanit puhuvat guaranikielen eri murteita.

Misiones on Corrientes'in koillispuolella, Uruguay- ja Paraná-virtojen välillä, ikäänkuin argentilaisen Mesopotamian jatkona. Se on pienin neljästä aluskunnasta ja melkein saman kokoinen kuin Tucuman.

Misiones sai nimensä siitä, että jesuiitit 1600 luvun alkupuolella sieltä alottivat lähetystoimensa indiaanien kesken nykyisen Argentinan pohjoisessa osassa ja Paraguay'ssa. Noin 10 vuotta ennen jesuiittien tuloa, vuonna 1633, oli väestön lukumäärä 90,000 mutta oli, kun nämät sinne asettuivat, vähentynyt ainoastaan 12,000:teen. Joku osa oli tapettu, ja 60,000 orjina viety San Pablo'on. Voittajina ja viejinä olivat Mameluco-indiaanit. Jesuiittien maassa olon aikana indiaaniväestö vähitellen lisääntyi ja sulautui valkoihoisten siirtolaisten kanssa, niin että se jesuiittien karkoituksen aikoina, v. 1767, oli noin 30,000 henkilöä. Sitten aluskunnasta pakeni paljon ihmisiä, päästäksensä espanjalaisten, uusien herrojensa, julmuuksista. Nykyään tässä viehättävässä ja hedelmällisessä maassa tuskin on 3,000 asukasta. Jesuiittien toiminta Misiones'issa on kauniimpia lehtiä heidän veljeskuntansa historiassa.

Misiones on runsaasti vesitettyä, mäkistä, osaksi vuoristakin ja kaikkein suurimmaksi osaksi metsäistä maata, missä vielä on kauniita, erinomaisen hedelmällisiä laaksoja. Hedelmällisyydessä se kestää kilpailun kaikkien maiden rinnalla Etelä-Amerikassa, melkeinpä koko maailmassakin. Ilmanala on lämpöinen, vaan ei kuuma, joten eurooppalaisetkin voivat sitä kestää.

Luonnollista on, että semmoisen maan täytyy erinomaisesti soveltua kaikkien trooppillisen ja puolitrooppillisen vyöhykkeen tuotteiden viljelykselle. Niinmuodoin kahvi, sokeri, pumpuli, riisi, maissi, nisu, mandioca ja kaikenlaiset hedelmät antaisi erinomaisen rikkaita satoja, jos väestöä vaan olisi senkään verran, että se edes joihinkin määrin vastaisi pinta-alaa. Metsät, jotka eteläosissa ovat melkein läpipääsemättömiä ja täynnä apinoita, pumaita, tapiireja, jaguaareja ja kaikenlaisia lintuja, ovat rikkaita hyödyllisistä puulajeista. Seedriä on paljon, samoin kuin yerbapuita, joista kansallisjuoma maté valmistetaan, on kokonaisia metsiä Uruguay-virran rantaseuduilla.

Misiones'in ja muun Argentinan kesken välittää liikennettä höyryvenhe, joka kulkee pitkin Paranáa Ytapuan, Corrientes'issa, ja Yguazu-virran suun välillä, joka virta Misiones'in pohjoisrajalla laskee Paranáan.

Pampas, tuo mahtava, niin paljon kerrottu, mutta yleensä kuitenkin niin vähän tunnettu alue, täyttää melkein koko keski Argentinan Andes-vuorien länsipuolella, itäpuolella Buenos-Ayres'ia ja etelässä ulottuen aina Rio Chubut'iin. Kenpä ei olisi jo lapsuudessa lukenut pampas-indiaanien teoista ja heidän jäykästä taistelustaan uudisasukkaita ja sivistystä vastaan? Kuinka he yhtäkkiään ovat karanneet yksinäisten uudisasukkaiden kimppuun, ryöstäneet, polttaneet ja vihdoin nopeilla hevosillaan paenneet suunnattomien lakeusten yli, vieden muassaan ryöstetyn karjan, vieläpä toisinaan jonkun valkoihoisen vanginkin, ennenkuin apua muista uudisasutuksista on kerinnyt saapua.

Niitä seutuja, joissa uudisasutus on saanut pysyvän aseman, ei enää luetakaan Pampakseen

kuuluviksi, vaan osaksi Buenos-Ayres'iin, osaksi muihin läheisiin maakuntiin. Sentähden Pampas-aluskuntain väestö onkin pelkkiä indiaaneja, kun ei oteta lukuun valkoihoisten vähäpätöisiä siirtokuntia virtojen, etenkin Rio Negron ja Rio Chubut'in laskusuilla Atlantin rannalla.

Koko aluskunnassa asuvien indiaanien lukumäärä on ainoastaan noin 24,000, hajaantuneina maan eri osiin ja pirstautuneina moniin eri heimoihin. Suurin heimo on Puel-ches, jolla on asuinpaikkansa aluskunnan keskiosassa ja Rio Coloradon ympärillä. Heidän pohjoispuolella asuvat Ranquel-ches-indiaanit ja koillisimmassa osassa, Mendozan rajaa vasten, Pehuen-ches-heimo. Nämä ovat tärkeimmät ja tunnetuimmat eri heimoista, jotka muuten ovat suuressa määrin toistensa kaltaisia villiilytensä, itsepintaisuutensa, sota- ja ryöstöhimonsa sekä sivistyksen kammonsuhteen.

Pampas, joka eteläisissä ja itäisissä osissaan on täydellistä tasankoa, käy etempänä lännessä yhä enemmän mäkiseksi, kunnes vähitellen kohoaa Andes-vuoria vastaan kauimpana lännessä. Kun rakennettiin rautatietä Buenos-Ayres'ista Bahia Blanca'an, ei monen peninkulman pituudella ollut yhtään maan ylennystä, mikä olisi noussut yli 12 tuuman.

Keväisin pampas on viehättävän kaunis vihreydessään. Mutta kun kesä etenee, kasvaa ohdakkeita joukoittain ja nämä pian saavuttavat 10-12 jalan korkeuden. Silloin pampas käy läpipääsemättömäksi jungleksi. Joulun aikana, jolloin siellä on keskikesä, kukkivat ohdakkeet ja pian sen jälkeen lakastuvat ja kuoleentuvat, joten pampas jälleen vähitellen saa viheriöitsevän näkönsä. Pampaksen heinä on karkeaa ja kovaa ja kasvaa muhkeiksi mättäiksi, jotka saarien tavoin kohoavat ruskeankeltaisesta savimaasta. Joskus näkyy paljaita savipilkkuja heinämatosten ja joukottain kaikkialla kasvavien kaktus- ja alopensaiden välistä. Keväällä pampasruoho on vaaleansinisen viheriäistä, myöhemmin ruskean viheriäistä. Kukkimisen aikana koko lakeus näyttää aaltoavalta mereltä sulaa hopeata, kun hopeanvalkoiset kukat kasvavat niin tiheässä, että itse ruohoa tuskin näkyy. Myöhemmin syksyllä taasen, kun aurinko on polttanut ruohon, koko lakeus on sysimusta, kolkko, melkein kauhistava nähdä.

Näiden lakeusten yli ajoittain puhaltaa erinomaisen kovia n.s. pamperosmyrskyjä. Ne syntyvät Andes-vuorien juurella, myllertävät sitte pampaksen yli hirveällä voimalla ja tuntuvat myös kaukana merellä. Nuo äkkinäiset ja rajut myrskyt, joita seuraa mitä voimallisimmat ja tiheimmät salamot, ovat jotakin mahtavaa ja suurenmoista, niinkuin nuo äärettömät lakeudetkin, joilla ne syntyvät. Semmoisen myrskyn raivotessa olimme tilaisuudessa katsella salamoimista La Plata-virran suulla. Salama seurasi toistansa niin tiheään, ja niin monta niitä syttyi yhtäikää, että tuntikausia oli säkipimeä ilta voimallisessa sinervän päivän valossa (joskus tosin hämärtyi muutaman sekunnin ajaksi).

Patagonia, johon Tulimaa myöskin luetaan, on Pampaksen eteläpuolella ja täyttää koko eteläisimmän osan Etelä-Amerikkaa Andes-vuorien itäpuolella. Tämän laajan maan väestö on suurimmaksi osaksi indiaaneja, jotka kuuluen moneen suurempaan ja pienempään heimoon vaeltelevat ympäri maata. Sen mukaan kuin niiden lukumäärää tunnetaan ja jo on voitu laskea, tekee se yhteensä noin 30,000. Paitsi heitä asuu noin 4,000 kristittyä uudisasukasta muutamilla paikoin rannikolla ja virtojen suulla. Niillä seuduin on tärkein Tehuel-ches-heimo, jonka hallussa melkein kokonaan on tuo suuri alue Chubut- ja Santa Cruz-virran välillä, s.o. koko pohjois- ja keski Patagonia. Maan pohjoisosassa asuvat sitä paitsi Che-he-ches- ja Molu-ches-indiaanit; ja luoteisimmassa nurkassa, Andes-vuorien juurella, Payn-ches- ja Tami-ches-indiaanit. Rio Santa Cruz'in eteläpuolella asuvat heimot Pilma-ches, Yakanah-ches ja Che-huel-ches. Ne ovat suurimmat ja tärkeimmät Patagoniassa asuvista monista indiaaniheimosta. Muuten ei voi lainkaan määrätä monenkaan heimon asuma-alaa, sillä kun metsän riista jossakin paikassa vähentyy, muutetaan heti toiseen; jos siellä taas kohtaa jokin vastarinta, ovat indiaanit heti valmiina ase kädessä anastamaan halutut oikeudet ja asuttumaan mihin mieli tekee.

Tulimaasta ja sen asukkaista tiedetään ylimalkaan hyvin vähän. Sen verran kuitenkin tiedetään, että siellä asuvat indiaanit yleensä ovat rauhallista kansaa. Heidän elinkeinonsa on melkein yksinomaan kalastus ja kaupankäynti Magellan-salmen toisella puolella olevien sukulaishaimojen kanssa, joista he niin hyvin puheensa kuin tapojensakin puolesta paljon muistuttavat.

Patagonia on ylätasankoa, johon useat virrat, mereen juostessaan, ovat kaivaneet syviä uria. Viljelykselle soveltuvat ainoastaan nämä virtalaaksot. Muuten maa on kivistä ja laihaa sekä kasvaa pensaita ja pikku puita. Yleisimmin kasvaa chañarpensas, jossa on teräviä, pitkiä piikkejä. Kauempana lännessä, missä maa alkaa kohoutua Andes-vuoria vastaan, on kasvisto hieman rikkaampi. Siellä on myöskin suurempia metsiä, pääasiallisesti havupuita.

URUGUAY.

Republica Oriental del Uruguay on Etelä-Amerikan pienimmän valtion virallisena nimenä. Kartalla se näyttää vaan pieneltä pilkulta Brasilian ja Argentinan laajojen alueitten rinnalla. Kenties on tarpeen tämän pienen valtion etsimistä helpoittaaksemme tarkemmin mainita sen asema. Se on 30 ja 35° välillä eteläistä leveyttä sekä 53 ja 58° 30' välillä läntistä pituutta (Greenwichistä). Rajat muodostavat melkein suunnikkaan näköisen kuvion, alaltaan 7,056 neliöleaguesia eli 1,764 Suom. neliöpen., s.o. pinnan, joka on melkein yhtä suuri kuin puolet Suomen pinta-alasta, kun Lapinmaakin siihen luetaan. Idässä rajoittaa valtiota Mini-järvi ja Atlantin meri, etelässä La Plata-virta, lännessä Uruguay-virta, jonka vastaisella rannalla on

argentinaalinen maakunta Entre Rios, ja pohjoisessa, Brasiliasta vastaan, virtat Cuareim, Cuchilla Sant' Ana ja Yaguaron, jotka eivät kuitenkaan tee mitään täydellisesti säännöllistä luonnon rajaa. La Plata-virran toisella puolella olevien pampaksien vastakohtana on Uruguayn mäkinen maa, ylimalkaan tosin matalaa, mutta täynnä kukkuloita ja alankoja, joissa viime mainituissa kiemuroipi lukemattomia puroja, viimein yhdistyen jo'iksi ja virroiksi, jotka muodostavat yli koko maan ulottuvan verkon. Keskimäärin liike tulee siten helpoksi, samoin kuin maa, runsaan vesimäärän vuoksi, on viljelyksellekin mukavaa. Rio Negro on Uruguayn suurin virta. Se virtaa maan halki koillisesta lounaaseen, lisäjo'illaan täyttäen 3/4 siitä sekä vihdoin purkautuen Uruguayvirtaan. Se on virta suuri kuin Ganges ja purjehduskelpoisuutensa vuoksi nykyään jo suurenarvoinen maan taloudelle; vaan tulevaisuudessa, kun asukkaita lisääntyy, tulee se arvoltaan olemaan vieläkin suuremoinen. Uruguayvirta saa alkunsa Brasiliassa. Se on yli 1,000 engl. penik. pitkä ja vyöryttelee keskimäärin 11 miljoonaa kuutiojalkaa vettä minuutissa. Uruguayn yhdyttyä kolme kertaa vesirikkaampaan Paranaan, on yhtyneitten jokien nimenä La Plata. Se levenee ja virtaa yhä hitaammin. Tämä jättiläisvirta on kolmeakymmentä Suom. penikulmaa pitkä ja keskimäärin kymmentä penik. leveä. Se onkin katsottava enemmän meren lahdelmaksi kuin virraksi. Uruguay- ja La Plata-virta sekä Atlantti antavat maalle pitkän, yhtäjaksoisen rannikon, yli 600 meripenikulmaa (100 Suom. pen.).

Etevin maanselänne on Cuchilla Grande, joka Brasiliasta jatkuu eteläistä suuntaa Montevideota ja rannikkoa kohti. Maldonadon läheisyydessä se tekee muutamia hiukan tärkeämpiä ylänkeitä, niinkuin Sierra de los Animas, 1765 jalkaa korkea, ja Pau de Agucar, 1374 jalkaa. Molemmat näkyvät kauas merelle, ollen omituisen muotonsa vuoksi hyviä maan tuntomerkkejä.

Uruguayn ilmanala on lämmin kyllä, vaan lähempänä rantoja viileät, usein puhaltavat merituulet sitä lievittävät. Se vastaa melkein eteläisen Italian ja Sicilian ilmanalaa, mutta lämpö määrän vaihdokset kesän ja talven välillä ovat vähäisemmät, kuten kaikkialla eteläisellä pallonpuoliskolla. Pakkasta talvella on hyvin harvoin, ja lumi melkein tuntematonta. Joskus lounaasta puhaltavat tunnetut, erittäin rajut pamperostuulet, jotka alkavat Andes-vuorien lumipeitteisiltä vuoriharjanteilta ja hirmuisella raivolla vinkuvat laajojen pampas lakeuksien yli. Ne ovat kylmiä, kuivia tuulia, jotka kuumana vuoden aikana hyvin miellyttävästi viileyttävät ilmakehän. Niitä usein seuraa rajua ukonilma ja sade. Ne eivät tavallisesti kuitenkaan kestä kauan. Merimatkailijoille, jotka sattuvat lähelle rantaa, ne usein voivat käydä vaarallisiksi.

Uruguay on hyvin hedelmällinen maa, jossa hyvällä menestyksellä voi harjoittaa melkein kaikkien viljalajien ja hedelmien viljelystä, mitkä vaan menestyvät lauhkeassa ja trooppikalaisessa ilmanalassa. Mitään trooppilista kasvullisuuden runsautta ei kuitenkaan ole olemassa. Päinvastoin kasvullisuus muukalaisesta näyttää melkein niukalta, ainakin kesän aikana, kun polttava auringonpaiste pikaisesti hävittää harvoin lankeavien sateiden vaikutuksen. Maa on hiekkaperäistä, joten veden kuivuminen tapahtuu sitä pikemmin kohta sateen jälkeen. Puut ovat ylimalkaan matalakasvuisia ja harvalehtisiä. Mitään keski-Euroopan mahtavien tammien ja pyökkien vertaista ei näe, enempää kuin meidän omien korkeitten petäjien ja kuusien tahi tuuheain koivujenkaan vertaista. Enimmät puut ovat alituisesti viheriöitseviä lehtipuita, jotka nahkamaisine, kiiltävine lehtineen yhdessä aloe- ja kaktuskasvien kanssa tekevät maiseman melkein omituisesti ikävän näköiseksi. Ruohokasvitkin edistävät tätä vaikutusta, sillä ne ovat ylimalkaan kankeita ja karhealehtisiä sekä jotenkin samaa lajia. Ohdakkeita kasvaa hyvin runsaasti ja monta eri lajia. Maan mineraalivarastot ovat vähän tunnettuja. Maldonadon luona on marmorilouhoksia, joista on otettu rakennusaineita useihin Montevideon rakennuksiin. Alabasteriakin on muutamain paikoin. Saltassa harjoitetaan agatin, kristallin y.m. mineraalien vientiä Hamburgiin, vaikka vähäisessä määrässä. Kultaa on myöskin löydetty. Eläinkunta on pääasiallisesti samanlainen kuin Argentinassakin. Kameelikurkia eli struteja täällä on villinä harvalukuinen määrä. Rannikkokallioilla pyydystellään paljon hylkeitä. Etenkin Labos-saareissa, Maldonadon ulkopuolella, on erinomaisen paljon näitä eläimiä. Niitä näkee kiivenneinä kiville päivänpaisteeseen sekä myöskin loiskimassa vettä kivien ympärillä.

Uruguayn historia vanhemmilta ajoilta liittyy kiinteästi muihin La Platan valtioihin. Kun Solis sen löysi, oli sen asukkaina monta espanjalaisia vihaavaa, sotaisaa indiaaniheimoa. Solis'in murhasivat indiaanit kerta hänen maalle noustessa. Kun espanjalaiset koettivat rajoittaa La Platan koloniaalin kauppaa emämaahan, syntyi 17 vuosisadalla vilkas salakauppa Brasiliassa asuvien portugalilaisten uudisasukkaiden kanssa. Laittoman kauppansa edistämiseksi portugalilaiset v. 1679 perustivat Colonia de San Sacramenton kaupungin lounais Uruguayhin, Buenos-Ayres'ia vastapäätä. Tämä paikka oli kauan kiistan aiheena espanjalaisten ja portugalilaisten välillä, voitettiin ja menetettiin useampia kertoja, kunnes sen v. 1878 portugalilaiset ainiaksi kadottivat. Samoina aikoina kuin täällä riideltiin ylivallassa, oli Buenos-Ayres'in kuvernööri Bruno de Zabala vuonna 1726 perustanut Montevideon kaupungin, joka sitte pian tuli eurooppalaisen sivistyksen pesäpaikaksi ja levittäjäksi niillä tienoin. Hän antoi uudisasukkaille ilmaiseksi lampaita ja sarvikarjaa. Samoista eläimistä juurtavat alkunsa ne äärettömät laumat, jotka meidän päivinäme urugualaisilla ruohomailla syöskentelevät ja jotka satatuhattolukuisina viedään teurastuslaitoksiin, saladeroihin, ja sieltä kuivattuina (Liebigin mehun muodossa) maailman markkinoille. Portugalilaisten karkoitukseen perästä maa edistyi, vaikka lakkaamatta kävi sotaa, aina siksi, kunnes itsenäisyysota Espanjaa vastaan alkoi. Amiraali Brown, Argentinan merisankari, valloitti Montevideon vuonna 1813 ja hävitti espanjalaisen laivaston, joka oli virralla kaupungin edustalla. Sen jälkeen Montevideo ja Uruguay yhdistyivät argentinaalisten maakuntien kanssa itsenäisyytensä puolesta taistellessa. Täällä niinkuin virran toisellakin puolella kesti sen jälkeen kauan aikaa sisällisiä taisteluja ja anarkiaa. Vuonna 1815 erkani Banda Oriental, kuten maata silloin nimitettiin, Argentinaalaisesta liitosta ja julisti itsensä itsenäiseksi valtioksi. Mutta kuusi vuotta myöhemmin valloittivat sen brasilialaiset, jolloin se sai

nimen Provincia Cisplatina. Mutta kauan eivät brasilialaiset saaneet valloituksestaan iloita, sillä vuonna 1825 puhkesi kapina, jota Argentinasta voimallisesti autettiin. Kapina menestyi. Vuonna 1827 voitti argentalainen kenraali Alvear brasilialaiset täydellisesti Ituzaingo'n luona. Heidät pakoitettiin kokonaan luovuttamaan maakunta ja tunnustamaan sen itsenäisyys. Republica Oriental del Uruguay pantiin uuden tasavallan nimeksi. Ensimmäiseksi presidentiksi asetettiin v. 1830 kenraali Fructos Rivera. Vaan vieläkkään ei maa saanut nauttia rauhaa ja lepoa. Pian näet syntyi sisällisiä riitoja Riveran ja kenraali Oriben välillä, jota viime mainittua auttoi Buenos-Ayres'in diktaattori Juan Manuel Rosas. Tämä "guerra grande" kesti 16 vuotta ja vaikutti sen, että tasavallan taloudellinen tila melkoisesti rappeutui. Muuttuivatpa muutamat paikat oikein erämaiksikin. Kenraali Oribe piiritti v. 1843-1851 Montevideon linnoitusta Fort Artiga'sta Cerron huipulla, joka on 500 jalkaa korkealla, ja jota puolusti kenraali Paz ja hänen rohkea miehistönsä. Miksi hänen ei onnistunut sitä valloittaa, on vaikea selittää, sillä se on aivan vähäpätöinen linnoitus, jossa on kanuunat viime vuosisadalta. Se on sitä paitsi helppo sulkea kaikesta yhteydestä muun maailman kanssa. Mutta arvoituksen avaimen löytää, kun vaan ajattelee kuinka pienet ne armeijat olivat, mitä nämä "kenraalit" käyttivät. Ei saa käyttää eurooppalaista mittaa nykyiseltä vuosisadalta, vaan täytyy mielikuvituksessaan paremminkin siirtyä takaisin conquistadorien aikakauteen. Noissa tärkeissä taistelussa itsenäisyssodan aikana esim. oli armeijoissa muutamia satoja miehiä — usein ainoastaan sadan ja kahdensadan vaiheilla kumpaisellakin puolella, joskus vähemmänkin. — Vihdoin pakoitti kenraali Urquiza, maan vapauttaja Rosas'in tyranniudesta, Oriben lopettamaan Montevideon sitadellin piirityksen. Vuodesta 1852 vuoteen 1864 oli hallituksessa kahdeksan presidenttiä. Viime mainittuna vuonna brasilialaiset, suljettuaan Montevideon, asettivat kenraali Mores'in presidentiksi. Sen jälkeenkin on useita hallitusmuutoksia tapahtunut.

Kuinka mutkattomasti Uruguayssa presidenttiä eroitetaan, osoittaa seuraava tapaus. Entistä presidenttiä Maximo Santosta oli eräänä iltana yritetty murhata teatteriin mennessä. Hän sai revolverin luodin toiseen leukaluuhunsa, ja sen leikkauttamisen vuoksi täytyi hänen matkustaa Eurooppaan ja jättää hallitusohjat toistaiseksi hyvän ystävänsä kenraali Tajes'in käsiin. Leikkaus onnistui ja iloisena siitä vuokrasi hän mahtavan italialaisen höyrylaivan Matteo Bruzzo'n palausmatkaa varten. Jo kaukana kotivirran suulla huomasi hän kokonaisen laivaston pienempiä höyrylaivoja. Ne hän vihdoin tunsu kotoiseksi (Uruguay'n) sotalaivastoksi, joka oli lähetetty Matteo Bruzzo'a vastaan. Santos tuli tästä hyvälle ja ihastuneena luuli sitä alammaiseksi kunnioitukseksi. Mutta sitäpä enemmän hän hämmästy, kun selittämättömäksi ihmeeksensä sai vastaanottaa asiakirjan, jossa häntä kielletään lähestymästä Uruguay'n rannikoita. Ellei tahtonut totella, ilmoitettiin laivastolla olevan käsky alkaa ampua navakasti. Nolona täytyi presidentin tyytyä asemaansa ja palata takaisin Eurooppaan, jossa hän nyt elelee yksityisenä miehenä, samalla aikaa kuin tuo muka uskollinen Tajes edelleenkin hoitaa hallitusohjia ja näyttää aikovan pitää niitä käsissään enemmän aikaa, kuin mitä hänen edeltäjänsä onnistui. Muuten on Tajes indiaanilaista verta, ja joku osa hänen alammaisiaan halveksii häntä.

Uruguay'n alkuasukkaat olivat indiaaneja useammista eri suvuista, niinkuin Charrua, Chaná, Minua y.m. Heidän jälkeläisiensä elää varsinkin sisämaassa, mutta näkee niitä myös Montevideossakin. Heillä on ainoastaan vähäisen jäljellä viljejä tapojansa; käyvät eurooppalaisittain pukeutuneina ja tahtovat muka käydä gentlemanista. Heidät kuitenkin heti tuntee leveistä, vähän litteistä kasvoistansa, mustista siirohiuksistaan ja heidän silmistään, joilla on omituinen tummanruskea väri ja jotka ovat kauempana toisistaan kuin eurooppalaisilla. Pääasiallisesti indiaanit elänevät paimentolaisina, sillä kuljeksiva elämä ja olo hevosen selässä on edelleenkin heidän perittyjä riemujaan. Useita palvelee myös sotamiehinä ja upseereina armeijassa. Valloittavien espanjalaisen jälkeläisissä eli kreoleissa on suuri prosentti indiaaninaiseksia. He ovat kalpeaihoisia, mustatukkaisia, vähän saamattomia. Heidän joukossaan kuitenkin tapaa henkilöitä hyvin kauniitakin. Vaikka hidalgo eteläiselle pallonpuoliskolle muutettuaankin on säilyttänyt paljon laajalti tunnettua ylpeyttänsä ja kansallista pöyhkeyttään, ei hän kuitenkaan ole inhonnut mennä aviollisiin yhdistyksiin indiaanien kanssa, joten on syntynyt suuri väestö mestitsejä.

Viime vuosisadalla toivat englantilaiset maahan suuren määrän neekeriojia. Siten syntyi yhä useampia sekarotuja, kun neekerit, erittäinkin sitte kuin tämän vuosisadan alussa saivat vapauden, lukuisasti ovat menneet naimisiin valkoihoisten ja mestitsien kanssa. Kun lisäksi vielä luetaan siirtolaisia kaikkialta maailmasta, niin Uruguay'n väestö kansallisen syntyperänsä puolesta lienee sekalaisin koko maailmassa. Siirtolaisuus Euroopasta etelä-amerikkalaisiin vapaavaltioihin on kuitenkin vasta tällä vuosisadalla alkanut ja vasta viime vuosikymmeninä saavuttanut suurempaa vilkkautta. Melkein joka päivä ankkuroidsee Montevideon edustalle joku suuri siirtolaishöyrylaiva, usein aivan täpösten täynnä väkeä. Kolme suurta italialaista yhtiötä, kolme ranskalaista, kaksi saksalaista, yksi espanjalainen ja kolme tahi neljä englantilaista välittävät säännöllistä kulkua Euroopan ja La Plata-valtioiden välillä. Vaikka suurin osa siirtolaisia jatkaa matkaansa Buenos-Ayres'iin, niin kuitenkin on paljon Uruguayhinkin jääpiä. Meritse Montevideoon saapuneiden siirtolaisten lukumäärä on v. 1860-1885 ollut keskimäärin 6,000 vuosittain. Viime vuosina taas on maahan muuttaminen suurenmoisesti lisääntynyt, niin että esim. v. 1888 sinne tuli yli 20,000 siirtolaista. Kun Uruguay'n koko väkiluku tuskin on yli 500,000, niin siirtolaiset siis vuosittain tekevät noin 4 % suuruisen väestön lisäyksen. Muuten oli siirtolaisista 54 % italialaisia, 22 % espanjalaisia, 5 % ranskalaisia, 3 % englantilaisia ja yhteensä 16 % muita kansallisuksia sekaisin. Enemmän siirtolaisia siis on Italiasta ja muista Välimeren maista Uruguayssa samoin kuin Argentinassakin. Siihen on kai etevimpänä vaikuttimena ilmanalan, elintapojen ja kielen yhdenlaisuus, samoin kuin juuri samat seikat houkuttelevat liikaväestön Pohjois-Euroopasta, Englannista ja Saksasta suuntaamaan kulkunsa pääasiallisesti Pohjois-Amerikan Yhdysvaltoihin, Uuteen Seelantiin ja Canadaan. Ellei lukuun oteta Australiaa, ei

ole yhtäkään muuta maata, jossa olisi niin paljon siirtolaisia kuin Uruguayssa. Vuonna 1860 oli siellä 35 % koko väestöstä "muukalaisia", ja eräs kuolleitten luettelo vuosilta 1874-1878 osoittaa saman prosenttimäärän, kun sitä vastaan Buenos-Ayres'issa oli muukalaisia 25 %, koko Argentinan tasavallassa 17 % ja Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa ainoastaan 13 %. Tähän, maan laajuuden ja asukasmäärän suhteen erinomaiseen siirtolaistulvaan on luonnolliset syyt. Vaikka kaikissakin maissa luulisi vielä voitavan tietojen, ahkeruuden ja säästäväisyyden avulla hankkia itsenäinen asema, niin se kuitenkin näyttäisi käyvän päinsä helpommin Uruguayssa kuin monessa muussa paikassa. Tietojen ja taitojen vaatimukset eivät näytä olevan niin suuria, eivätkä ne puutteet, joita täytyy kärsiä, niin vaikeita kuin useimmissa muissa maissa. Varallisuustilasto osoittaa seuraavat suhteet dollareissa kutakin eri kansallisuuden henkilöä kohti Uruguayssa: maan syntyperäisillä asukkailla 505, espanjalaisilla 1,280, italialaisilla 1,310, brasilialaisilla 3,056, ranskalaisilla 1,620, englantilaisilla 4,660, sekalaiskansallisuuksien asukkailla 520 dollaria; toisin sanoen kullakin uruguaylaisella, kansallisuutta lukuun ottamatta, 852 dollaria. Vertailun vuoksi mainittakoon sama keskimäärä muissa maissa. Brittiläisessä valtakunnassa se on 1,540, Hollannissa 1,202, Ranskassa 1,190, Tanskassa 999, Australiassa 998, Yhdysvalloissa 905, Canadassa 743, Euroopassa (yleensä) 631. ["Handbook of the River Plate'sta", toimittaneet M. G. ja T. E. Mulhall, Buenos-Ayres'in "Standardin" omistaja ja ulosantaja.] Vertailu on siis hyvin etuissa Uruguaylle. Näitä numeroita ei kuitenkaan voi pitää kovinkaan suurena arvossa, etenkin mikäli ne koskevat eri maita, sillä jo ensinnäkin niiden hankkiminen on petteävää, toiseksi on useimmissa tapauksissa rahan arvo erilainen eri maissa, sitä paitsi ovat ne tarpeet, joita välttämättömästi täytyy tyydyttää, ilmanalan y.m. vuoksi vaihtelevia ja niiden täyttämisen huokeus tahi vaikeus perustuva maiden erilaisiin luonnollisiin apulähteisiin y.m.s. Vaan jotakin arvoa ne kuitenkin kaikissa tapauksissa ansaitsevat.

Uruguayn väkiluku oli vuonna 1885 476,000, eli 2,7 asukasta neliövirvalla, s.o. noin 2 1/2 kertaa harvemmassa kuin Suomessa, Lapin erämaat siihen laskettuina. Niistä asui Montevideon kaupungissa 120,000, niin että muulle osalle maata jäi vähän yli 350,000. Kun vielä ottaa huomioon Uruguayn monta vertaa suuremman rikkauden, meidän köyhään maahan verraten, niin on siellä siis vielä paljon tilaa suunnattomasti kasvavalle siirtolaistulvalle, eivätkä mitkään vaikeudet toimeentulon saannissa tee esteitä siirtolaisuuden vastaisellekaan edistymiselle samassa suhteessa kuin viime vuosikymmeninä. Tiheimmin asutut ovat lounaiset maakunnat Canelones, Colonia, Soriano ja San José, joissa myöskin viljelys on vanhin. Sitä vastoin maan koillis- ja itä-osissa on asukkaita vähemmän. Esim. Canelones'issa, jonka pinta-ala on 44 3/4 Suom. neliöpenik., on noin 44,000 asukasta, siis kutakin neliöpenikulmaa kohti 1,000 henkilöä eli jokaisella neliövirvalla 10. Koillisessa olevassa Tacuarembón suuressa maakunnassa, joka täyttää kuudenneksen koko tasavallan alaa eli 291 Suom. neliöp. — suuremman pinta-alan kuin Belgian kuningaskunta — on ainoastaan 24,000 asukasta eli 0,82 kullakin neliövirvalla. Tämä hedelmällinen seutu kultarikkaana vuoritienä on siis köyhempi asukkaista kuin Lapinmaan tunturit. [Suomessa on keskimäärin noin 7 asukasta neliövirvalla, tiheimmin asutuissa pitäjissä 20-30 ja Lapinmaassa noin 1 kullakin neliövirvalla.] Mutta annahan olla kun rautatieverkko kerran laajennetaan tänne saakka, eikö tuosta olot pian muutu, sillä väestö Uruguayssa kasvaa hirveän nopeasti, jos se varsinkin saa nauttia vähän enemmän rauhaa, kuin mitä sille ylimalkaan tällä vuosisadalla on suotu. Vuonna 1796 oli väkiluku ainoastaan 30,700, vuonna 1852 oli se noussut 131,900, ja kahdeksan vuotta myöhemmin, vuonna 1860, 221,300. Tämä erittäin suuri väestön lisääntyminen, 9 % vuosittain, näinä kahdeksana vuotena tuli epäilemättä niistä rauhallisista oloista, mitkä vallitsivat diktaattori Rosas'in vallan kumoamisen jälestä Montevideon piirityksen loputtua. V. 1860-1884 on väestö, sisällisistä rauhattomuuksista huolimatta, lisääntynyt enemmän kuin kahdenkertaiseksi, s.o. noin 5 % vuosittain. Paitsi suurta siirtolaistulvaa, josta jo on mainittu, on tuohon vilkkaaseen väkiluvun lisäykseen myös vaikuttanut tasavallassa vallitseva erittäin edullinen syntyneiden ja kuolleiden suhde. Syntyneiden lukumäärä nousee 41 kutakin tuhatta asukasta kohti (toisten mukaan aina 45), kun kuolemantapauksia on vaan 23 (korkeintaan 27) tuhannelle. Syntyneitä siis 18 tuhannelle enemmän kuin kuolleita. Se on suhde, jonka voittaa ainoastaan Australia, siellä kun sama luku on 21. Vastaavat numerot ovat Britanniassa ja Saksassa 13, Ruotsissa 12, *Suomessa* ja Ranskassa ainoastaan 2. — Uruguayn alkuperäiset asukkaat puhuvat espanjaa, jota myöskin eri maista tulleet siirtolaiset pian oppivat syystä, että ilman Espanjan kielen taitoa on vaikea tulla toimeen. — Vaikka väestö on niin monenlaisista kansallisuuksista koottu, niin kuitenkin ainoastaan hyvin harvassa tapaa henkilöitä jotka osaavat useampaa kieltä.

Karjanhoito on vanhin elinkeino ja tulee kai eteenkinpäin olemaan laajimmin harjoitettu maassa. Nautaeläin-, hevos- ja lammaslaumat ovat hyvin suuria ja vielä ylimalkaan yhä suurenevia. Vuonna 1860 tasavallassa oli 5,220,000 nautaeläintä, vuonna 1884 6,826,000, siis 31 % lisääntyminen. Hevosten lukumäärä sitä vastoin on hiukan vähentynyt, 740 tuhannesta 666 tuhanteen samoina vuosina. Lammaslaumain lisääntyminen on kuitenkin suurin, 2,590,000 kappaleesta vuonna 1860 lisääntyivät ne 10,536,000:een vuonna 1884. Siis 13 % vuotuinen lisääntyminen. Näiden suunnattomien karjalaumojen arvo laskettiin vuonna 1860 30,100,000 doll, ja v. 1884 85,500 000 d., joka viime mainittu luku Suomen rahassa vastaa noin 436,000,000 mk. Tämä summa kenties ei näytä tarpeeksi suurelta. Mutta tulee muistaa, että se on eläinten arvo itse syntymäpaikalla, jossa terveestä työkuuntoisesta ja täysin virheettömästä hevosesta maksetaan 5 doll. eli vähän yli 25 Suom. markkaa ja jossa virallisten arvioitten mukaa hevosen hinta on vaan 3 doll. Sitä hintaa ei voine juuri liian korkeaksi katsoa! Eläinten alhainen hinta tulee niiden paljoudesta sekä siitä tarpeesta, mihin niitä pääasiallisesti käytetään. Hevosia, lemmiä ja lampaita elätetään yksinomaan teurastuslaitoksia varten. Mitään varsinaista karjanhoitoa ei ole olemassakaan. Lehmät, jotka elävät ympäri vuoden vapaina suunnattomilla ruohokentillä, ovat laihoja ja antavat ainoastaan hiukkasen maitoa. Voin ja juuston valmistus on

maalaisväestölle aivan tuntematon asia — ainakin hyvin harvinainen taito. Minkä näitä tavaroita hiukan käytetään ja kysytään Montevideossa, se tuodaan Euroopasta. Pääkaupungin ravintoloissa voipi herkkuna saada lasin maitoa. Mutta se maksaa 25 centiä (1 mk. 25 penn.) Ja kuitenkin on Uruguayssa enemmän kuin 14 lehmää kutakin asukasta kohti! Myöskin lammas- ja hevoslaumat ovat jätetyt yksinomaan paimenten katsottaviksi. Mitään varsinaista hoitoa ja ruokkoamista ei voi tulla kysymykseenkään, kun laumat tavallisesti ovat hyvin suuria. Lampaista pidetään yhdessä laumassa tavallisesti 4-5,000. Tällaisen en masse harjoitetun karjanhoidon seurauksena on se, että Espanjasta tuodut hyvät rodut ovat vähitellen huonontuneet. Siitäpä syystä on Uruguayn samoin kuin Argentinankin lampaan villa kaupassa melkoisesti halvempiarvoista kuin australialainen ja pohjois-amerikkalainen, englantilaisesta puhumattakaan. Hevoset eivät myöskään suuresti muistuta mainioista andalusialaisista esi-istään. Viime vuosina kuitenkin jo on käännetty enemmän huomiota karjarodun parantamiseen.

Vuotuinen sarvikarjan käyttäminen nousee virallisen tilaston mukaan 1,145,000 kappaleeseen. Niistä käytetään 480,000 kotoisina tarpeina, 102,000 viedään ulos elävinä ja 563,000 teurastetaan saladeroissa vientiä varten, Viime mainittuun summaan on laskettu 150,000 raavasta Liebigin lihamehun valmistusta varten. Paysandussa ja Fray Bentos'issa Uruguay-virran varrella ovat ne suuret saladerot ja muut laitokset, mitkä tätä teollisuutta varten tarvitaan. Muuten saladeroissa teurastettujen eläinten liha tavallisesti kuivataan auringon paisteessa ja viedään parhaasta päästä Brasiliaan ja Länsi-Indiaan, joissa maissa lihaa, lämpimän ja kosteuden tähden, tuskin muussa muodossa voi saadakaan. Tätä vientiä varten teurastetaan myös hevosia. Nahat joko kuivataan taikka suolataan. Kuivatut viedään Englantiin, suolatut Välimeren maihin. Lampaista teurastetaan yksinomaan villan tähden. Nahat viedään villoinensa suurissa kääryissä Englantiin valmistettaviksi. Sieltä tuodaan samaa villaa takaisin valmistetussa muodossa, ponchona tahi muina villavaatteina, Uruguayhin ja myöhdään koko joukon huokeammalla kuin kotimaisia teoksia. Laadultaan ne tosin eivät ole niin kestäviä ja hienoja kuin kotimaiset, mutta kukapa meidän päivinä ajatelleekaan antaa lapsiensa ja lastenlastensa periä niitä pukineita, jotka heitä itseä ovat uskollisesti palvelleet ja suojelleet puolen ihmiselämän ikää. Niinpä kysytään hienoja, oikeita kotimaisia saali- ja ponchokutouksia paljoa vähemmin kuin ennen, niin että niiden kutomistaito on loppuun kuolemaisillaan. Samoin tekee myös vicuña, jonka erinomaisen hienosta ja kestävästä villasta kehrätään lanka näihin kutomateoksiin. Nykyään ainoastaan rikkaat voivat itselleen hankkia näitä n.s. oikeita ponchoja.

Cerron juurella, lähellä Montevideota, oli Joulukuulla v. 1888 kymmenen saladeroa toimessa. Saman kuun 22 päivään asti oli niissä sinä vuonna teurastettu 87,585 nautaeläintä. Yhtenä päivänä, Jouluk. 22, tapettiin seitsemässä yhteensä 2,027 nautaa ja eräässä saladerossa erikseen 512. Vuonna 1887 oli samaan päivään teurastettu ainoastaan 48,461 ja 1886 52,340 kappaletta nautoja. Paitsi lihaa ja nahkaa, käytetään myöskin sarvet, pääasiallisesti liiman valmistukseen, ja luut, jotka poltetaan superfosfatiksi tahi viedään luonnossa Englantiin luumylyihin. Myöskin tali otetaan käytettäväksi ja sisälmykset, joista valmistetaan guanoa.

Käynti saladeroissa on hyvin vastenmielistä hajuaistimille, samoin hermoille, milloin laitos on käynnissä. Laajoissa aitauksissa riippuu lihaläjiä seipäillä, kuivamassa auringon paisteessa. Kun päivittäin teurastetaan satoja eläimiä ja kuivaaminen kestää useita päiviä, on kuivamassa oleva lihan paljous jotenkin suuri. Eri seipäillä riippuvat hännät, korvat y.m. Sarvet ovat ladotut pinoihin, joiden sisäpuolella kohoaa mahtavia röykkiöitä poltettuja luita. Verta ja sisälmyksiä on säilyttimissä tahi virtailee torvia myöten mereen, joka on pitkältä peitetty juoksevilla öljyaineilla. Siinä viihtyvät hyvästi suuret kajava- ja korppikotkalaumat. Jokaisella askeleella saladerossa säikytät joukottain karpäsiä lentoon. Äkäisellä surinalla ne osoittavat vihaansa häiritsemisestä, vaan pian taas laskeutuvat alas paksuina mustina laumoina kaikkialle hajoitettuun lihatörkyyn. Kun tuuli käy saladeroista päin, tuntuu ilettävä poltetun löyhkä hyvin vastenmieliseltä monen virstan päähän.

Maanviljelystä Uruguayssa täytyy pitää vielä hyvin alkavana, nuorena elinkeinona. Luonnollisesti ovat asukkaat aina espanjalaisen siirtoasutuksen alusta viljelleet maata jossakin määrin, etenkin kun semmoinen työ aina on ollut hyvin kiitollista. Mutta maanviljelystä on katsottu kokonaan sivuasiaksi, ja viljellyt alat ovat olleet hyvin pieniä. Vielä parikymmentä vuotta sitte tuotiin Montevideoon paljon viljaa, enimmin nisua, etenkin Välimeren maista. Tuonti on nyt lakannut ja onpa viljan vientiäkin jo alettu harjoittaa, vaikka vienti toistaiseksi on supistunut vähäpätöiseksi. Maanviljelyksen edistykset voi pitää varsinaisesti alkaneina 1860 luvulla, kun hallitus suostui yksityisten tekemiin ehdotuksiin n.s. maanviljelyskoloniain perustamisesta. Ne muodostettiin eurooppalaisista ja Canaria-saarista tulleista siirtolaisista niin, että tavallisesti joukko perheitä samaa kansallisuutta aina teki kolonian. Neljä tärkeintä koloniaa ovat Colonia-maakunnassa. *Piemontissa*, schweitziläisten perustamassa koloniassa, oli v. 1885 2,200 asukasta ja 40,000 acraa viljelyksessä olevaa maata, josta saatiin 330,000 bushelia viljaa. Sitä seuraavassa suurimmassa koloniassa, *Sniza'ssa*, joka myöskin on schweitziläisten, oli samana vuonna 1,800 asukasta ja 26,000 acraa maata viljelyksessä sekä 220,000 bushelia satoa. *Canaria*, 500-henkinen, on canarialaisten perustama, ja *Berlin*, 180 asukasta, saksalaisten viljelemä. Kaikkiaan on nykyään kahdeksan maanviljelyskoloniaa, kaikki Uruguayn lounaisosassa, nimittäin neljä Colonian piirikunnassa, kolme Paysandussa ja yksi Sorianossa. Vuonna 1885 oli niissä yhteensä 6,240 asukasta, 107,000 acraa viljeltyä maata ja 920,000 bushelia satoa, puoleksi nisua ja maissia. Maanviljelyskoloniain menestys on ikäänkuin kehoittimena epäilemättä auttanut maanviljelyksen, kehittymistä. Varsinaisena syynä kuitenkin lienee se seikka, että Euroopasta on tänne siirtynyt maanviljelykseen perehtyneitä asukkaita, samoin kuin sekin, että väestön lisääntyessä viljan tarvekin on enentynyt, joten viljelijäin on ollut mukava vaihtaa rahaksi omista tarpeista liiaksi jääneet viljavaransa edullisiin hintoihin. Molempien tärkeimpäin viljalajien, nisun

ja maissin, sato on vuodesta 1855 vuoteen 1883 lisääntynyt enemmän kuin nelinkertaiseksi, siis nopeammin kuin väestö. Tarkemmin selittääkseni maanviljelyksen edistystä yllämainittuina 30 vuotena sekä suhteita tärkeimpien viljalajien viljelyksessä, otan tähän seuraavan taulun Mulhallin Handbook of the River Plate'sta.

Bushelia satoa.

	Nisua.	Maissia.	Yhteensä.	
1855.	700,000.	400,000.	1,100,000.	8 bush. jokaiselle asukk.
1860.	1,300,000.	600,000.	1,900,000.	9 "
1870.	2,100,000.	700,000.	2,800,000.	9 "
1878.	2,600,000.	1,600,000.	4,200,000.	9 1/2 "
1883.	3,500,000.	1,200,000.	4,700,000.	10 "

Tästä näkee, että nisun sato on lisääntynyt viisikertaiseksi ja maissin ainoastaan kolmin kerroin. Luonnollista onkin ollut antautuminen etupäässä nisun viljelykseen, kun siitä maksetaan melkein kaksi kertaa niin paljon kuin maissista bushelilta, kun yhden bush. nisun satoa varten vaaditaan peltoa ainoastaan 1 1/2 kertaa niin paljon kuin samaan määrään maissin satoa.

Maanviljelystä harjoitetaan ainoastaan kuudessa Uruguayn kolmestatoista piirikunnasta, ja kaikki ne ovat maan lounais- ja eteläosissa. Melkein puoli kaikkea viljeltyä maata on Montevideon luona olevan pienen maakunnan sisällä, joten siellä on kahdeksan acra viljeltyä maata kutakin asukasta kohti; siis jotenkin hyvin viljelty väkilukuun nähden. Kolmannes maanviljelykseen käytettyä maata on San José'n ja Colonian piirissä. Edellinen maakunta sijaitsee keskimäärin 20-30 engl. penik. päässä Montevideosta ja on rautatien kautta yhteydessä sen kanssa. Jälkimmäinen on ainoastaan hiukan kauempana La Plata-virran rannalla. Tässä näkee selvän esimerkin siitä, miten suurenmoisesti ison kaupungin läheisyys, varsinkin pääkaupungin, ja mukavat kulkuneuvot vaikuttavat maanviljelyksen edistymiseen. — Koko viljellyn maan ala Uruguayssa laskettiin vuonna 1885 olevan 740,000 acra ja vuotuinen tulo 5,470,000 doll. — nisusta 3,500,000 d. ja maisista 650,000 d. Jos tämän vertaa karjanhoidon tuloihin, jotka samaan aikaan nousivat 21,100,000 d., niin huomaa, että maanviljelyksen arvo maan taloudessa on kaukana takapajulla karjanhoitoon verraten.

Ulkomaan kauppa on Uruguayssa väkilukuun verraten ollut jotenkin vilkas aina sitte viime vuosisadan loppuosan, jolloin Montevideo oli Etelä-Amerikan etevin kauppakaupunki. Vaikkapa se ei olekaan laajentunut samassa määrässä kuin väkiluku, on tälläkin alalla tapahtunut joutuisa kehittyminen. Vuotuisen tavarain vaihdon arvo on sitte 1840-1850 luvun suurennut noin kolminkertaiseksi. Vuosina 1881-1883 oli viennin arvo vuosittain 19,700,000 d. ja tuonnin 18,100,000 d. eli yhteensä koko tavarain vaihdon arvo 37,800,000 dollaria, joka Suomen rahassa vastaa noin 189,000,000 markkaa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että tavarain vaihdon arvo ulkomaiden kanssa Suomessa oli vuonna 1882 vähän yli 289,000,000 mk., siis ainoastaan noin 1 1/2 kertaa niin suuri kuin Uruguaylaisen arvo. Uruguayn kauppa on siis verrannollisesti melkoista vilkkaampi kuin Suomen, sillä kun tavarain vaihdon arvo jaetaan väkiluvulla, tulee Uruguayssa 80 dollaria eli 400 mk. jokaista asukasta kohti, kun Suomessa sitä vastaan jokainen henkilö vaihtaa tavaroita ulkomaan kanssa ainoastaan 130 markan arvosta. Mutta myöskin muihin maihin verraten on Uruguayn ulkomainen kauppa hyvin korkealla kannalla. Vastaavat numerot ovat nimittäin Isobritanniassa 82 doll., Uruguayssa 80, Ranskassa ja Argentinan tasavallassa 45, Saksassa 35 ja Yhdysvalloissa 31 doll. Muuten on Uruguay kauppayhdistyksissä Englannin, Ranskan, Brasilian ja Yhdysvaltojen sekä monen muun maan kanssa. Vaan erittäinkin Saksa on viime aikoina myöskin alkanut kilpailla suurten kauppavaltojen kanssa. Etevimmat vientitavarat ovat karjanhoidon tuotteet. Villaa ja lihaa sekä lihomehua viedään kutakin lähes 6,000,000 dollarin arvosta ja raavaanvuotia lähes 3,500,000 d. Joku määrä viljaa myös viedään, melkein yksinomaan Brasiliaan. Kun maassa tuskin lainkaan harjoitetaan teollisuutta, täytyy useimmat tarve- ja ylellisyystavarat tuoda ulkomaalta. Ylimalkaan pitää Englanti huolen teollisuustavaroiden tuonnista ja Ranska korutavarain. Tärkeimmät tuontitavarat ovat villa- ja puuvillateokset Englannista ja korutavarat sekä viinit Ranskasta. Myöskin Espanjasta, Portugalista ja Italiasta tuodaan maahan paljon viiniä. Sitä paitsi tuodaan sokeria, kahvia, juustoa, voita y.m. Euroopasta, Brasiliasta, Pohjois-Amerikasta ja muista seuduista. Puutavaroita tuodaan Yhdysvalloista, brittiläisestä Pohjois-Amerikasta ja osaksi myöskin Skandinavian maista, sillä vaikka suuria metsiä on lähempänäkin, kuten esim. Argentinassa, on kulkuneuvojen mitättömyys ja itse puuaineen laatu syynä siihen, ettei ainakaan toistaiseksi ole katsottu kannattavan tarpeita sieltä tuottaa.

Kivihiilien tuonti on tärkeä. Se tapahtuu melkein yksinomaan Englannista. Suurin osa hiiliä käytetään höyrylaivoissa, joita, kuten jo on mainittu, paljon käy myös Montevideossa. Niitä tuovat eri kansojen purjelaivat, enimmin norjalaiset. Tuonti nousee 35,000 tonniin kuukaudessa eli 420,000 tonnia vuosittain. Montevideossa on monta suurta hiilen tuontifirmaa, joista etevin, A. F. Brazu, on sitoutunut hankkimaan 16,000 tonnia kuukausittain höyrylaivoihin. — Kuten luonnollista, käy Uruguay suurimman osan kauppaansa ulkomaiden kautta. Montevideossa ovat useimmat tuontitavarain käyttäjät ja tienoo sen ympäristössä on tiheimmin asuttu. Siellä ovat suuret teurastuslaitokset ja sieltä levenee maan rautatieverkko, vaikkapa toistaiseksi vielä vähäpätöinenkin. Koko maan tavarain vaihdon arvosta menee 74 % Montevideon sataman kautta. Likinnä enemmän on kauppa Paysandùn satamassa, 11 %, sitä lähinnä Fray Bentos'ssa 6 %. Näistä molemmista satamista lähetetään paljaastaan karjantuotteita, edellisestä 4,000,000 ja jälkimmäisestä 2,200,000 dollarin arvosta. Tuonti molempiinkin satamiin on hyvin vähäpätöinen. Muuten ulkomaiset laivat toimittavat koko Uruguayn kaupan ulkomaiden kanssa, kun maa ei

omista mitään kauppalaivastoa. Sitä vastaan kustantaa tasavalta useita majakoita merikulun helpoittamiseksi.

Kun tuontitavarain hinta pitkien kuljetusmatkojen tähden käy kalliiksi, niin ei tarvita mitään suojelustullijärjestelmää. Kuljetusmaksut, jotka tuontitavarain hintoja luonnollisesti lisäävät korkealla prosentilla, vaikuttavat saman mitä suojelustullit voisivat saada aikoihin. Uruguayssa ne eivät kuitenkaan, ainakaan toistaiseksi, ole nähtävästi vaikuttaneet teollisuuden syntyyn eikä kehittymiseen. Kuten jo on mainittu, ei ole, lampaan villan runsaudesta huolimatta, syntynyt mitään kotimaista villateollisuutta, vaan sekin käsin valmistus, mitä vanhastaan on ollut olemassa, on kuolemaisillaan. Villatavaroita, kuten muitakin vaatteita, tuodaan Englannista, Belgiasta ja Ranskasta. Nahkavarat ovat melkein tyhjentyneitä, mutta kuitenkin, korkeista kuljetusmaksuista huolimatta, tuodaan kenkiä suuria määriä Ranskasta ja Englannista. Olut — ottaakseni kolmannen esimerkin, tulee 500, jopa 1,000 % kalliimmaksi kuljetusmaksujen vuoksi, mutta kuitenkin sitä hyvin paljon tuodaan Saksasta ja Englannista. Erästä lajia olutta tosin valmistetaan kotimaassa, mutta laadultaan niin ala-arvoista, ettei se lainkaan kelpaa kilpailemaan ulkomaisen kanssa, jonka tähden sitä ei juuri kukaan ostakaan. Syinä teollisuuden näin kurjaan tilaan ovat kai osaksi pitkät sisälliset levottomuudet, osaksi vähäinen voitto ja polttoaineiden korkea hinta — kivihiihi kallistuu, kuten muutkin tuontitavarat, kalliin kuljetuksen tähden — osaksi myöskin se (kuten muuallakin lämpimässä ilmanalassa), että yksitoikkoinen työ suljetuissa huoneissa niin vähän sointuu kansan luonteeseen. Koetetaan tulla toimeen vähemmälläkin palkalla, kun vaan saadaan oleskella vapaassa ilmassa, ennenkuin tyydytään istumaan päivästä päivään samojen seinien sisälle suljettuna ja alituisesti samanlaisessa työssä vähän suuremman palkan tähden. Olkoot syyt nämä taikka muut, selvää vaan on, että uruguaylaisen teollisuuden kehittymätön tila ei perustu tuontitavarain halpahintaisuuteen. Tullisuojaus ei siis ole tarpeellinen eikä anteeksi suotavakaan. Tulojen vuoksi kuitenkin on säädetty muutamia pienempiä maksuja eräistä tuonnin lajeista, etenkin ylellisyystavaroista. Merkillistä vaan että viimeainittujen joukkoon luetaan myös ulkomaiset painotuotteet. Kirjain tuonti ristiquesiteissä on kokonaan kielletty. Tyyten toisenlainen menetystapa varmaan olisi hyödyllisempi yleisölle, ja myöskin luonnollisesti enemmän hyödyttäisi kuin vahingoittaisi kotimaista kirjallisuutta, jonka tuotteliaisuus on yhtä paljon kuin ei alkuakaan.

Vientitullia otetaan useimmista tavaroista, niinkuin esim. lihasta, villasta, vuodista, luista y.m. Nämä vientitullit ovat hyvin korkeita ja vaikuttavat siis häiritsevästi ja siten myöskin siihen elinkeinon karjanhoitoon, joka juuri pääasiallisesti on viennin pohjana. Kummallista, ettei ole voitu keksiä mitään parempaa keinoa, mikä olisi valtion tuloja korottanut sen verran, että ne edes joihinkin määrin olisivat vastanneet menoja. Tullit tuottavat vuosittain noin 5,500,000 dollaria, vastaava 27,500,000 S. markkaa eli lähes kaksi kertaa niin paljon kuin Suomen tullitulot. Tästä summasta saadaan suurin osa vientitullina. Muuten tekevät tullitulot noin 5/8 Uruguayn valtion kaikista tuloista.

Rahakantana Uruguayssa on kulta, pääyksikkönä peso eli uruguaylainen dollari, arvoltaan noin 5,37 Suom. markkaa. Englannin punnasta saadaan 4,70 uruguaylaista dollaria. Peson alaosia ovat 100 centesimos'ia, — 10 centesimos'ia = 1 real. Päinvastoin kuin Argentinassa käy Uruguayssa sekä hopea- että paperiraha täydestä arvostaan. Setelejä on liikkeessä keskimäärin 5,500,000 doll., joista 2,500,000 d. valtion antamia ja jäännös kahden suuren yksityispankin — London and River Plate bank antaa 1,800,000 d. ja Banco Commercial 1,200,000 d. arvosta — kaikista täysi lunastusvelvollisuus vaadittaessa. Paitsi näitä on olemassa monta muuta suurta yksityispankkia, niinkuin Banco Inglés del Rio de la Plata, 7 milj. doll. pääoma, Banco de España y Rio de la Plata, 3 milj. d. pääoma, Banco Italiana del Uruguay, pääoma noin 2 milj. d., Sowedad General de Credito de la Republica Oriental del Uruguay, 7 1/2 milj. kulta doll. pääoma, y.m. Useilla näillä pankkilaitoksilla on pääkonttorinsa Buenos-Ayres'issa ja Montevideossa La Plata-valtioita varten sekä haarakonttoreja muutamissa maaseutukaupungeissa Uruguayn ja Argentinan tasavallassa. Muuten näyttää pankkitoimi yleensä liiketoiminnan suhteen kehittyneen erittäin nopeasti. Lainojen korko on eurooppalaisten käsityksen mukaan hyvin korkea, kahdeksasta kahteentoista, ainoastaan harvinaisissa tapauksissa 6 %, ja on levottomina aikoina, ainoastaan lyhyt aika sitte, ollut paljoa korkeampikin. Pienempiä pankki- ja vekselikonttoreja on Montevideossa hyvin monta, ja samanlaatuisia suurempiakin laitoksia syntyy yhä. Joulukuulla 1888 kertoivat sanomalehdet, että hallitus oli hyväksynyt erään uuden, "Banco Cooperativo del Uruguay"-nimisen osakepankin säännöt. Pääoma oli 2 milj. dollaria jaettuna 500,000 doll. suuruisiin sarjoihin ja osakkeihin à 10 doll. kukin. Osakkeenomistajat saavat talletuksista säästöpankkiosastossa 1 % enemmän kuin muut säästöjen tekijät. Pankki oli määrätty työskentelemään kolmeosastoisena — elinkorko- ja laina-, säästöpankki- ja kauppaosasto. Samaan aikaan hommasivat englantilaiset rahamiehet uuden pankin perustamista Montevideoon, 5 milj. doll. pääomalla. Paysandussa puuhailtiin maanviljelyspankkia, jonka pääoma olisi 1 milj. doll. Muuten ne suurimmaksi osaksi ovat englantilaiset, jotka täällä hakevat pääomainsa edullista sijoittamista ja joiden on kotimaassaan vaikea niitä taottavalla tavalla sijoittaa.

Euroopan ja Uruguayn kesken useiden suurten höyrylaivayhtiöiden alukset välittävät hyvin vilkasta säännöllistä liikettä. Siinä on laivoja italialaisia, ranskalaisia, saksalaisia, englantilaisia ja espanjalaisia. Nopeimmin päästään italialaisilla laivoilla, jotka kulkevat 18-19 päivässä Genovasta Montevideoon, välillä poiketen ainoastaan Barcelonaan ja mahdollisesti myöskin Madeiraan. Muut höyrylaivat viipyvät matkalla 24-30 päivää ja käyvät matkalla Bahiassa ja Rio de Janeirossa y.m. satamissa. Vaikka matkustus niissä vetääkin aikaa vähän enemmän, ovat ne kuitenkin pidettävät parempina, kun käynti eri satamissa tarjoaa suurempaa vaihtelua. Matkustaen jossakin näissä laivoissa — ranskalaiset mahdollisesti poislukien — välttää ne ikävyydet, mitä satoihin nouseva siirtolais-matkaseurue välttämättömästi synnyttää. Hinnat ovat ylimalkaan 30 d. ensi

luokassa ja 10 d. kolmannessa, siihen luettuna ruoka, mutta ei viini. Niillä seuduilla valtameriä, missä nämä laivat kulkevat, vallitsee enimmäkseen ympäri vuoden tasainen, selvä ilma. Pasaadituulet, jotka puhaltavat jotenkin viileästi, vaikeivat voi mainittavaa lainehtimista synnyttää, lieventävät yhteydessä laivan joutuisasta kulusta syntyneen vedon kanssa sitä rasittavaa kuumuutta, mikä useimmiten vaivaisi matkustajaa. Siis tällä reitillä, jos missään, matkustaja voi huoletta nauttia kaikkia merimatkan riemuja, tarvitsematta pelätä mitään niitä ikävyyksiä, jotka muuten tavallisesti ovat sen yhteydessä. — Joka päivä ankkuroi yksi tahi useampia näitä suuria siirtolais- ja matkustajalaivoja Montevideon ulkosatamaan.

Buenos-Ayres'in ja Montevideon kesken välittää säännöllistä liikettä eräs englantilainen yhtiö "la Platense Motilla Cy dimited". Kaksi siipihöyrylaivaa, "Eolo" ja "Venus", lähtee vuorottain joka ilta kello 7 Montevideosta. Buenos-Ayres'iin saavutaan seuraavana aamuna kello 6, ja päinvastoin. Tuo 120 meripenikulmaa pitkä matka kuljetaan siis 11 tunnissa. Laivat ovat hyvin mukavasti sisustetut ja aiotut yksinomaan matkustajaliikennettä varten. Kolmessa eri kerroksessa on makuuhuutteja, puhelusalonki ja ruokasali sekä leveät kallerit keulasta perään kävelyä varten, ja ylinnä vielä leveä, suunnaton kansi lepäyssohvinensa. Hinta matkalta on ensi luokassa 7 doll. Siihen kuuluu päivällinen a l'espagnol, yhdeksän ruokalajia, viiniä y.m. Valaistus tapahtuu sähköhehkulamputilla. Nämä liikkuvat ensi luokan hotellit ovat rakennetut Dumbartonissa, lähellä Glasgowia, ja sanotaan maksaneen 320,000 d. eli 1,600,000 Suom. markkaa kappale. Paitsi näitä laivoja, jotka käyttävät englantilaista lippua, omistaa sama yhtiö vielä neljä muuta vähän pienempää, hieman yksinkertaisemmin sisustettua siipihöyrylaivaa, jotka välittävät liikennettä Montevideosta ylös La Plata- ja Uruguay-virtoja pitkin Saltoon, poiketen Buenos-Ayres'issa, Fray Bentos'issa ja Paysandù'ssa. Ne lähtevät kahdesti viikoonsa, keskiviikkoisin ja lauantaisin kello 7 illalla Montevideosta. Muuan propellihöyrylaiva, kuuluva samalle yhtiölle, välittää liikennettä linjalla Montevideo—Buenos-Ayres—Rosario. Sen kulkua kuitenkin pidetään vähän hitaisena ja jotenkin kalliina. — Kilpaillakseen mainittujen höyrylaivojen kanssa on Montevideossa syntynyt yhtiö, jonka tarkoituksena on saada laivaliikenne Montevideosta La Plataan niin nopeaksi, että matkan ennättäisi kulkea viidessä tunnissa. Tästä Argentinan uudesta pääkaupungista olisi sitte vaan tunnin matka rautateitse Buenos-Ayres'iin. Liikennettä pitkin uruguaylaista ja brasilialaista rannikkoa välittävät erään brasilialaisen yhtiön laivat, jotka noin kerran viikoonsa lähtevät Montevideosta.

Mitään varsinaista rautatieverkkoa ei voi sanoa Uruguaylla vielä olevan. Mutta suunnitelma semmoisen rakentamiseksi on jo kuitenkin tehty, ja muutamat sen osat ovat jo valmiina liikenteen alaisina, ja toisia on paraikaa rakennuksella. Liikenteelle avattujen ratojen yhteenlaskettu pituus on nykyään tuskin 400 penikulmaa. Siitä tulee 200 penik. "Ferro Carril Central del Uruguay"-radan osaksi, joka rata jatkuu Montevideosta melkein suoraan pohjoista kohti, halki maan, tavaten matkalla kaupungit Santa Lucian, Floridan ja Duraznon, sekä erällä 20 penikulmaa pitkällä Santa Luciasta lähtevällä sivuradalla San Joséhen. Duraznosta, Rio Yi'n varrella, on rautatietä jatkettu Rio Negroon, jonka ylitse on aikomus rakentaa silta ja jatkaa rataa eteenpäin noin 180 engl. penik. Tacuarembón ohitse Riveraan, brasilialaisen rajan luona. Tätä työtä alottaakseen saapui Montevideoon Joulukuulla 1888 joukko englantilaisia insinöörejä, johtajana Robert Crawford, joka jo on rakentanut useita rautatie-linjoja Argentinassa, m.m. Ferro Carril de Sudradan. Se rautatiesilta, joka Duraznon luona vie Yi-virran yli, on vähän yli 2,000 jalkaa pitkä ja Etelä-Amerikan kauniimpia. Eräs noin 70 engl. penik. pitkä rata, "Ferro Carril del Nord-Este", johtuu Montevideosta Pandon ja muutamien muiden pikku paikkojen kautta aina Minas-piirikunnassa olevaan Solia-kauppalaan. Lähinnä pisin uruguaylainen rata on se, joka Salton kaupungista, Uruguay-virran varrella, kulkee pieneen Santa Rosan kaupunkiin, maan äärimmäisessä luoteiskulmassa, lähellä brasilialaista rajaa. Tämä rata, pituudeltaan 117 engl. penik., käy yhtäsuuntaisesti virran ja sen toisella puolella kilpailevan radan kanssa, argentalaisissa maakunnissa Entre Rios ja Corrientes, joka viime mainittu rata yhdistää Concordian ja Monte Caseros'in kaupungit.

Uruguaylaiset rautatiet ovat leveäraitioiset ja rakennetut keskimäärin 10,000 doll. kustannuksella yhdeltä englannin penikulmalta, joka vastaa noin 150,000 Suomen markkaa virstalta. Kustannukset kyllä ovat jotenkin korkeat, vaan eivät luonnottomat, kun muistaa kuinka pitkän matkan takaa kaikki tarpeet on tuotavat. — Liikennettä oli v. 1883 "Ferro Carril Central"-radalla 288,000 matkustajaa ja 160,000 tonnia tavaroita. Radan tulot olivat 840,000 doll. eli 6,200 doll. kutakin engl. penik. kohti ja ovat vuosi vuodelta säännöllisesti nousseet. Liikennetulot muilla radoilla ovat olleet melkoista huonommat, jota seikkaa täytyy pitää luonnollisena, kun muistaa kuinka harvaan asuttujen seutujen läpi nämä linjat ovat vedetyt. Niinpä Ferro Carril del Nord-Este-radan tulot eivät kai läheskään riitä käyttökustannuksien korvaamiseen.

Muutamana kulkuneuvona vielä ovat postidiligenssit, jotka risteilevät maata kaikkiin suuntiin. Niillä on säännölliset lähtöajat ja lähtevät asemista vähintään kerran viikoonsa. Erilaisten ratojen yhteenlaskettu pituus nousee yli 7,000 engl. penik. Syrjäisempien osien asukkaat kulkevat kuitenkin vielä pääasiallisesti ratsain. Usein näkee myöskin Montevideon ympäristöläisten matkustavan ratsain kaupunkiin tuomaan torille tavaroitaan myytäväksi sekä ostelemaan tarpeitaan. Siten kaikki, niin hyvin miehet ja naiset kuin lapsetkin, tottavat ratsastelemaan. Kerjäläistenkin sanotaan ratsain muuttavan eri seuduista toisiin almuja pyydellen.

Kuten jo on viitattu, on Uruguayssa järjestetty postitoimi. Paras osa sisämaan postia kuljetetaan mainituilla postidiligensseillä, loput rautateitse ja höyrylaivoilla. V. 1884 kuljetti posti yhteensä 2,400,000 koti- ja ulkomaista lähetystä, joka tekee 505 kappaletta kutakin asukasta kohti. Kansainvälisen postiyhdistyksen kanssa on Uruguay postiyhteydessä, mutta ei ole kuitenkaan kokonaisuudessaan hyväksynyt sen alhaisia maksumääriä. Yksinkertaisesta kirjeestä

Montevideosta Eurooppaan maksetaan 10 centiä. Muuten saapuvat kirjeet Eurooppaan yli kuukauden vanhoina. Pitkän matkan tähden syntyy paljon muitakin epäsäännöllisyyksiä.

Sähkölennätin yhdistää Montevideon kaikkien piirikuntien ja Buenos-Ayres'in kanssa. Uruguaylaisten sähköjohtojen yhteenlaskettu pituus oli v. 1885 1,240 engl. penik. Suurin osa niistä on yksityisten yhtiöitten. Valtiolle kuului lennätinjohtoa mainittuna vuonna ainoastaan 65 engl. penik. Sähkösanomien luku vuonna 1884 teki virallisten tietojen mukaan ainoastaan 38,000, jota täytyy pitää todellakin kovin vähäisenä lukuna, ja on kai itse asiassa vieläkin pienempi. Maksu kustakin sähkösanomasta suoritetaan 10 sanalta, 50 centiä, osoite ja allekirjoitus ovat vapaat. Vaan jos muita kuin espanjan kieltä käytetään, maksetaan 1 dollari. Pohjois-Amerikkaan ja Eurooppaan on eri yhtiöitten lennätinjohtoja Brasilian ja Galvestonin kautta. Maksu kultakin sähkösanomalta Eurooppaan on ylen korkea, 3,05 dollaria sanalta.

Kuten yleensä joka suhteessa, niin on Uruguay henkiselläkin alalla tehnyt melkoisia edistyksiä viime vuosien kuluessa. Opetusjärjestelmää on muodostettu ja koulujen lukumäärää lisätty sekä samalla pidetty huolta niiden kunnollisuudestakin. Kun vuonna 1860 kävi kouluissa ainoastaan 4,500 oppilasta, oli niiden lukumäärä jo v. 1870 kasvanut 19,200 ja v. 1883 42,800, s.o. 88 kutakin tuhatta asukasta kohti. Niin äärettömän harvaan asutussa maassa, kuin Uruguay on, ja joka sitä paitsi nyt vasta myöhään on joutunut inhimillisen viljelyksen alaiseksi, on tämä jotenkin korkea suhdeluku. Vastaavat numerot melkein samaan aikaan tekivät Venäjällä 23, Argentinan tasavallassa 42, Norjassa ja Suomessa 138. Mainittavaa on, että oppilaista on tyttöjä melkein sama määrä kuin poikiakin. Vuonna 1880 oli nimittäin 54 % poikia ja 46 % tyttöjä. Valtion kouluja lisääntyi vuosien 1860 ja 1880 välillä 30-310. Valtioapua nauttavia ja sen ylitarkastuksessa olevia yksityisiä kouluja oli vuonna 1883 688. Koululaitoksen menot nousivat 360,000 doll. Paitsi näitä kouluja on Uruguayssa sitte vuoden 1838 yliopistokin. Se on Montevideossa ja siinä oli vuonna 1884 kirjoissa 184 ylioppilasta, joista 77 luki lakitiedettä, 37 lääketiedettä; loput lukivat muissa tiedekunnissa. Professorien lukumäärä oli 16.

Sanomakirjallisuus Uruguayssa rehoittaa jotenkin uhkeana. Yhteensä ilmestyy 21 jokapäiväistä ja 40 viikkolehteä eli aikakauskirjaa. 18 jokapäiväistä lehteä ilmestyy Montevideossa, joka sekin jo puolestaan todistaa pääkaupungin ääretöntä etevämyyttä maaseutukaupunkien suhteen. Kaksi jokapäiväistä lehteä, The Express ja The River Plate Times, toimitetaan englannin kielellä, 1 italian kielellä ja muut viisitoista espanjan kielellä. Viime mainituista on yhdeksän aamulehteä, kolme iltalehteä, ja kolme ilmestyy sekä aamuin että illoin. Viime mainittuihin kuuluu kaksi suurinta ja tärkeintä lehteä, El Siglo ja La Razon. Kolmas, tärkeimpiä lehtiä, La Correspondencia, on iltalehti. Ylimalkaan täällä sanomalehden täyttävät ilmoitukset ja uutiset sekä pikku kirjoitukset ja sähkösanomat maakunnista, Argentinasta ja muista Etelä-Amerikassa olevista naapurimaista, sekä vihdoin kellarikappaleet (följetongit). Tärkeimmät poliittiset uutiset Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta on myöskin tapana kertoa, vaikka vähän epäsäännöllisesti ja vaillinaisesti. Pitempiä johtavia kirjoituksia enemmän yleisistä kuin yksityisemmistäkään kysymyksistä ei lehdissä ole. Sitä vastoin on kauppa- ja liikeosasta tavallisesti hyvin laava ja perinpohjainen. Tilaushinta on korkea, kaksi kertaa vuorokautensa ilmestyvistä lehdistä 20 dollaria ja muista tavallisesti 10 d., vaikka ovathan pienemmät toki vähän halvempia.

Uskonnollisten olojen suhteen nauttivat Uruguayn asukkaat täydellisen uskonnonvapauden etuja. Suurin osa väestöstä tosin tunnustaa roomalaiskatolilaista oppia, mutta mitään valtiokirkkoa, siinä merkityksessä, että jotakin vissiä tunnustusta vaadittaisiin kansalaisoikeuksien saavuttamisen ehtona, ei ole olemassa. Maa ottaa vastaan siirtolaisia kaikista Euroopan maista, tekee laskunsa siitä. Muuten on sen kehittymisestään useimmilla aloilla kiittäminen englantilaisia y.m. eri uskonnontunnustuksiin kuuluvia maahan siirtäneitä muukalaisia. Sentähden ei hyvin soveltuisikaan mikään uskonnollinen suvaitsemattomuus. Sen vaikutukset pian tuntuisivat maan suurimpana vitsauksena. Sitä paitsi valtiossa, joka on niin vilkkaassa yhteydessä ulkomaan kanssa ja jossa niin erilaiset ihmiset tapaavat toisiaan, niinkuin esim. englantilainen ja espanjalainen, pohjolainen ja kreikkalainen, saksalainen ja turkkilainen, neekeri ja ranskalainen, italialainen ja arabialainen, irlantilainen ja indiaani j.n.e., oppii välttämättömästi pitämään arvossa kunkin omituisuuksia ja tunnustamaan ne hänen oikeuksinansa, vaikkapa pääväestö onkin kasvatettu roomalaiskatolisessa opissa. — Vuoteen 1869 oli Uruguay osa Buenos-Ayres'in hiippakuntaa, mutta sai mainittuna vuonna oman piispan. Kolme uusia luostaria on Montevideossa. Useimmat nunnat ovat laupeuden sisaria, jotka sairaanhoitajattarina harjoittavat uhrautuvaisuutta ja hyödyllistä toimintaa. Niiden kannattamia työkouluja pidetään parhaimpina La Plata-valtioissa.

Uruguayn hallitusmuoto on tasavaltainen ja demokraattinen. Mitään säätyyn ja syntyyn perustuvia etuoikeuksia ei ole olemassa. Sitä vastoin vaaditaan eräitten poliittisten oikeuksien saavuttamiseksi, että kansalainen on syntyperäinen uruguaylainen. Hallituksen etunenässä on neljäksi vuodeksi valittu presidentti. Häntä auttavat ministerit, ulkoasiain, raha-asiain, sisäasiain, sota- ja meri-asiain ministeri. Edustajistona on senaatti ja edustajakammari, jotka kokoontuvat Montevideossa joka vuosi. Hallituksen istuin on myös samassa paikassa. Senaattorien lukumäärä on 13, edusmiesten 40. Edelliset valitaan kuudeksi, jälkimmäiset kolmeksi vuodeksi. Korkeimmassa tuomioistuimessa on viisi tuomaria, kullakin 4,000 doll. vuotuista palkkaa. Uruguayn hallitusmuoto on muuten pääasiallisesti yhtäläinen kuin Argentinan tasavallan, paitsi sitä poikkeusta, että erityiset maakunnat eli piirikunnat ovat yhteisen päähallituksen alaisia eivätkä itsenäisiä valtioita kuten Argentinassa. Samoin kuin piirikunnat Ranskassa ja läänit Suomessa, ovat Uruguayn maakunnat ainoastaan hallintoalueita, kaikissa suhteissa hallituksen vallassa. Aina tämän vuosisadan alusta saakka on Uruguayn hallitusmuoto kuten presidentinvirkakin ollut lukemattomien sisällisten riitaisuuksien esineenä ja useita kertoja

muutettu. Viime vuosina on kuitenkin näyttänyt olevan pysyväisempää niin hyvin hallitusmuodon kuin itsehallituksenkin puolesta.

Uruguayn valtiovarain tila ei ole kukoistava. Eihän kuitenkaan olla niin likellä valtiollisen vararikon kuilua, kuin suuremmassa sisarvallassa Argentinassa. Siinä asiassa, kuten muuten kaikkialla, näkyy tasavallan asettamisen perästä suuria edistyksiä. Vuonna 1832 tekivät valtiotulot ainoastaan 800,000 d., menot 1,150,000, vuotuinen vajoaus siis 350,000 d., ja valtiovelka oli 2,850,000 d. Sittemmin ovat tulot lisääntyneet kymmenkertaisesti, menot kahdeksan ja vuotuinen vajoaus kolmin kerroin. Valtiovelka on kasvanut enemmän kuin kaksikymmentä kertaa suuremmaksi. Valtion tulot olivat nimittäin vuonna 1883 8,100,000 d., menot 9,120,000, vuotuinen vajoaus 1,020,000 ja valtiovelka 61,580,000 dollaria. Siis Uruguayssa, jonka väkiluku on vähäisempi kuin 1/4 Suomen väkilukua, on noin neljä kertaa niin suuri valtiovelka kuin meillä. Valtiovelka siellä on 14,3 % koko maan omaisuudesta ja jokaista asukasta kohti 121 dollaria. Nämä ovat jotenkin korkeita numeroita, jos niitä vertaa vastaaviin lukuihin muissa maissa, ja erittäinkin jos ajattelee kuinka ne laviinin tavoin kasvavat.

Isobritanniassa, Ranskassa ja Saksassa on valtiovelka 8,8, 11,3 ja 3,6 % koko maan omaisuudesta. Kutakin asukasta kohti tulee Isobritanniassa ja Irlannissa 110, Ranskassa 121 ja Saksassa 25 dollaria. Tämän suuren velan taakka vaikuttaa kovasti valtion kulunkiarvioon. Niinkuin vientitullit ovat valtiotalouden etevin tulolähde, niin tekevät valtiovelan korot suurimman menokohdan valtion tiliin. Nämä korotpa ne juuri tekevätkin vientitullin poistamisen, parhaana tulolähteenä, mahdottomaksi. Sen vähemmän voi ajatella edes niiden lievittämistäkään, kun muistaa kuinka joku aika sitte täytyi etsiä uusia lainoja korkojen maksamista varten. Semmoinen järjestelmä luonnollisesti vie taloudelliseen häviöön, vaikkapa sitte näkisikin voimallisen pelastuksen siirtolaistyövoimissa ja pääomissa. Uruguayn valtiovarain kulunkiehdotus vuodelta 1883 oli pääpiirteissään tällainen:

Tuloja:

Tullimaksuja..... 5,500,000 dollaria.
Omaisuusveroa..... 1,100,000 "
Kaikenlaisia..... 1,500,000 "
Yhteensä..... 8,100,000 dollaria.

Menoja:

Valtiovelan korkoja.... 3,400,000 dollaria.
Sotajoukot ja laivasto.. 2,400,000 "
Hallitus ja hallinto.... 3,320,000 "
Yhteensä..... 9,120,000 dollaria.

Tasavallan armeijan muodostaa 4,000 miehinen värvätty joukko ja yleisen asevelvollisuuden kannalle perustettu kansalliskaarti, noin 20,000 miestä. Tämän viimemainitun palvelusajat eivät ole pitkät, joten sen käytännöllisyys eurooppalaisten vaatimusten mukaan ei suinkaan voi olla kovin suuri. Värvätytkin sotajoukot, jotka ovat suurimmaksi osaksi indiaaneja, neekerejä ja sekarotuisia, näyttävät enemmän kurjilta ja vastenmielisiltä kuin uljailta ja sotakelpoisilta, ja yksinäisen vaeltajan on syytä enemmän pelätä heidän kohtaamista syvimmän rauhan aikana kuin heidän vihollisiaan sotatanterella. Näillä sotamiehillä on jotenkin komeat puvut, ranskalaiseen kuosiin tehdyt, joihin m.m. kuuluu hirveän leveät zuavhousut, mutta asevarusteet sitä vastoin ovat huonot. Laivaston muodostaa pieni joukko vähäisiä pantsaroimattomia kanuunavenheitä, joissa palveleva miehistö on pari kolmesata-lukuinen. Poliisivoima on 3,000 miestä, joista enin osa on Montevideossa. Vaan niin suurilukuisenakin on poliisin vaikea tulla toimeen Montevideon suuren ja monikarvaisen satamaväestön kanssa. Vaikkeivät poliisin silmät ummistuisikaan uneliaisuudesta, joka kuitenkin usein tapahtuu sekini, niin monesta syystä pakoitetaan hänet oman hyvänsä tähden vapaaehtoisesti ne ummistamaan, erittäinkin yön aikoina, jolloin Montevideossa, kuten useissa paikoin muuallakin, on turvallisinta luottaa ainoastaan omaan puolustuskykyynsä.

Montevideo.

Mereltäpäin katsoen näyttää Montevideo jotenkin kauniilta ja viehättävältä. Jo parin Suomen penikulman päässä näkyy Cerro ja sen huippua seppelöivä pieni linnoitus ja vähän myöhemmin ulkosatamassa olevien laivojen tiheä mastometsä ja tuomiokirkon molempien tornien huiput. Likemmäksi menen näkee yhä enemmän ja enemmän, ja alussa hajallaan olevat esineet yhdistyvät näkösillemme kohoutuvien matalampien paikkojen avulla, kunnes vihdoin koko kaupunki lähi-ympäristöineen on katseltavana. Ulkosataman ankkuroimispaikalta on hyvä tilaisuus silmäillä tätä taulua ja, kun se usein on mitä loistavimmassa auringon valossa, ihailta sen eteläistä väririkkautta ja hymyilevää kauneutta. Vasemmalla kohoaa ainoastaan yhden engl. penik. päässä Cerro, 500 jalkaa korkea, jotenkin jyrkkä, ruohoa kasvava kukkula, huipulla mainittu linnoitus ja valomajakka. Vähän alempana rinteellä on joukko asuinrakennuksia ja juurella useita saladerosia. Kaikki nuo rakennukset ovat häikäisevän valkeita ja näyttävät jotenkin kauniilta viheriätä pohjaa vasten. Cerron toisella puolella pistäytyy syvälle maahan lahdeke, joka tekee Montevideon sataman hevosen kengän muotoiseksi. Siinä näkee pitkin erästä jaksoa viettävällä hietarannikolla joukon rattailla siirrettäviä uimahuoneita. Ylempänä levenee niittyjä ja viljeltyjä kenttiä, ja takana

näkyä Montevideon esikaupunkiin kuuluvia valkeita maakartanoita, huviloita ja huoneita, kaikki kasvitarhojen ympäröiminä tai pienempien ja suurempien puuryhmien verhossa. Oikealla vihdoin on itse Montevideon kaupunki, rakennettu osaksi eräälle niemelle, joka vähän viettää kaikille sivuille. Jo kaukaa huomio kiintyy sen eteläiseen luontoon. Huoneissa on nimittäin suurimmaksi osaksi laakeat katot. Sitä paitsi ovat huoneet maalatut elävin ja kirjavin värin. Ne ovat rakennetut espanjalaiseen ja italialaiseen stiiliin ja kohoavat rannasta penkeren tapaisesti. Tuomiokirkko ja ooppera kohoavat muita rakennuksia korkeammalle ja ovat selvästi näkyvissä. Hautausmaata, jossa kasvaa korkeita tummia sypressejä, ympäröi pitkä täydellinen muuri.

Satamassa näkee uuden hyvin suuren ja kauniin kylpylaitoksen, laajoja, suurenmoisia makasiineja ja pakkahuoneita sekä muutamia muinoin kaupunkia ympäröineen linnoituksen mustuneita jäännöksiä. Äärimmäisinnä oikealla kohoaa tulimajakka. Satama on täynnä useitten kansakuntien purje- ja höyrylaivoja sekä myöskin sota-aluksia. Katsojan takana levenee La Platan suu, aivan meren näköinen, siellä täällä täynnä laivoja, joiden purjeet välkkyvät auringon paisteessa. Jos silloin vielä puhaltaa raikas tuulen viuhka, joka saattaa virran viheriän veden väreilemään valkovahtoisine aaltoina, on siinä hymyilevän kaunis näköala, yhtä ihana minnepäin silmänsä luokin.

Kuten sanottu, on hyvää aikaa sitä kaikkea katsella, sillä tavallisesti viipyy monta tuntia ennenkuin karanteenilääkäri ja tullivirkamiehet tulevat laivalle, ja ennenkuin tämä on tapahtunut, ei kenenkään ole luvallista astua maalle. Vaikka nämä ylimykset, espanjalaiseen tapaan, eivät katso ajan olevan rahaa, ovat he, kun vihdoinkin saapuvat, hyvin sävyisiä ja kaikessa gentlemanin tapaisia eikä suinkaan turhamaisia virkatointensa täyttämässä. Heti kun tarkastus on lopetettu, vedetään karanteenilippu alas ja jokaisella on oikeus mennä maihin niillä pikku aluksilla, jotka tähän saakka ovat olleet yhdessä kohdin vähän matkan päässä laivasta, mutta nyt kilpailevat saadakseen parhaat paikat laivan kumpaisellakin sivulla. Maalle tultua täytyy suostua tarkastukseen, jos matkakapineet ovat mukana. Montevideota nimittäin ympäröi tulliraja, jossa eräistä kaupunkiin tuotavista kapineista täytyy maksaa tullia.

Kun on tultu muhkeitten kivisten tavaramakasiinien ohitse sisälle kaupunkiin, niin heti ensi silmäyksellä huomaa, että se tuskin sanottavasti ulkonäöltään eroaa tavallisesta Keski-Euroopan kaupungista. Kadut eivät ole erittäin leveitä eikä kapeita ja niitä ympäröivät kolme- ja neljäkerroksiset rakennukset, kauppapuodit alikerroksissa. Mutta ei tarvitse mennä kauas satamasta ja keskikaupungilta, kun kaikki on toisen näköistä. Kadut ovat leveämpiä ja huonommin kivitettyjä, ja rakennukset (aina kivistä) ovat enää ainoastaan yksi-, korkeintaan kaksikerroksisia sekä kokonaan espanjalaista luonnetta. Katot ovat laakoja, usein ympäröityinä kivisellä rintavarustuksella. Akkunoissa ovat persiennit ja valkoisiksi maalatut, hienosti tehdyt rautakallerit. Itse talot ovat tavallisesti punaisia, sinisiä, keltaisia ja viheriäisiä ja usein täpöisten täynnä vilkasvärisiä koristeita. Kadulle vievä ovi on avoinna, joten sopii silmäillä pienen kartanon sisälle, joka aina on koristettu viheriöillä, tuuheilla kasveilla, usein myös kuvapatsaillakin tai muilla koristeilla, ja jotka istuinpaikkoineen, kiviparkettilatioineen ja siimeksineen ovat kadun tomun ja polttavan kuumuuden vastakohtana. Jos talo on kaksikerroksinen, on ylempään kerroksen joka akkunan edessä tavallisesti balkonki. Montevideossa on käytetty paljon marmorialoja rakennettaessa. Useimmissa vähän suuremmissa taloissa johtaa komea marmoriporras eri kerroksiin. Onpa usein eteisessäkin marmorilattia. Köyhempien talot laitakaupungilla ovat tavallisesti valkoisiksi kalkitut ja rakennetut samaan malliin kuin edellä kerrotut. Pientä, tuulilta suojattua pihaa kartanon keskustassa säilytetään siistinä niin kauan kuin mahdollista. Talojen lukumäärä Montevideossa on 11,000.

Kadut risteilevät tavallisesti suorakulmaisesti. Ne ovat muuten niin suunniteltut, että tiheään puhaltavat tuulet käyvät niitä pitkin, siten tuottaen kuumana aikana viileyttä ja terveyttä. Viileitä tuulia rakastetaan hyvin, kun auringon säteet keskipäivällä tekevät melkein mahdottomaksi saada varjoa missään, jos on pakotettu jalkasin liikkumaan ulkona. Ken vähänkin pitemmän matkan aikoo kulkea, käyttää avonaisia raitiovaunuja, joita on hyvin paljon. Montevideossa on kahdeksan eri raitiotielinjaa. Niiden yhteenlaskettu pituus on 55 engl. penik. Vaikka kuljetusmaksu on hyvin kallis, kuljetetaan näillä teillä noin 9,000,000 henkilöä vuosittain. Kun kaupungissa on tuskin 150,000 asukasta, niin voipi Montevideolaisia pitää jotenkin velttona sukuna. Todellakin ovat Uruguayn asukkaat ylipään niin tottuneet hevosityihin, että sopii arvella heidän jossakin määrin unhottaneen vaivata omia jalkojaan. Mutta raitioteiden edistykseen on myös muita syitä. Muutama semmoinen seikka on esim. Montevideon suuri laajuus, syntynyt siitä, että talot enimmäkseen ovat niin mataloita. Siten tulevat välimatkat niin pitkiksi, ja kun vielä luetaan tähän lisäksi enemmän kuin puoli vuotta aina yhtä mittaa kestävä suuri kuumuus, joka tekee ruumiin liikunnot väsyttäväksi ja tuskauttaviksi, niin raitiotievaunujen suuri matkustajalukumäärä on tarpeeksi selitetty. Raitiovaunuja vetävät muuliaasit, kolme kunkin edessä. Jotenkin renttumainen ajaja kehoittelee vetäjiä alituisilla luonnottomilla, kimeillä karjumisilla. Muuliaasia pidetään täällä vetäjänä suuressa arvossa ja siitä vaaditaan monta vertaa suurempaa hintaakin kuin hevosesta. Muuten ne tuodaan maahan Euroopasta taikka Argentinasta.

Katuja valaisee 3,000 kaasulyhtyä. — Juomavetensä kaupunki hankkii 5 1/3 Suom. penikulmaa pitkän torvijohdon kautta Santa Luciasta, jossa pumppulaitos sijaitsee.

Montevideota pidetään Etelä-Amerikan parhaimmin rakennettuna kaupunkina, niinkuin sitä asemansa ja puhtautensa puolesta pidetään terveellisimpänäkin. Kuten tilastotiedot osottavat, on syntyneitä 46 kutakin tuhatta asukasta kohti ja kuolleita 27, eroitus siis 19. Korkeita numeroita sekä syntyneistä että kuolleista!

Montevideon etevin katu on Calle 18 de Julio. Se alkaa Plaza Independenciasta ja jatkuu

itänpäin 2-3 engl. penik. Aluksi on siinä hiukkasen vastamäkeä ja siihen on istutettu puita kumpaisellekin syrjälle. Se muistuttaa vähän Boulevard S:t Micheliä Pariisissa, mutta talot ovat kovin paljon matalampia ja puut sekä kauppapuodit melkoisesti yksinkertaisempia. Liikettä ei luonnollisesti myöskään voi toisiinsa verrata. Plaza Independencia on Montevideon etevin paikka. Se on nykyään puilla istutettu ja on osaksi ympäröity kupukaarilla, joita, kumma kyllä, ei Montevideossa ole muualla nähtävänä. Samalla torilla on hallituksen palatsi ja ooperahuone. Vähän etempänä, pitkin Calle 18 de Juliota, on Plaza Casancho, jossa vapauden muistopatsas seisoo korkealla jalustalla. Se on naisen kuva, joka toisessa kädessään pitää lyhyttä vitjaa, minkä muutama lenkki on murtunut, ja toisessa vapaa-vallan lippua. Plaza Constitutionilla, lähempänä satamaa, on tuomiokirkko, senaatti ja edustajatalo. Siihenkin on istutettu puita, jotka vasta ovat aivan nuoria ja vähäpätöisiä. Keskellä kohoaa muistomerkkinä arvokas suihkulähde. Kesäilloin siellä soittelee sotilassoittokunta. Näiden paikkojen ja siihen yhtyvien katujen ääriellä ovat Montevideon etevimmät myymälät ja kahvilat, ja siellä tapaa parhaiten kaupungin komeita keltaihoisia nuoria herroja ja naisia heidän usein ylellisissä pariisilaispukineissaan. Espanjalaisen tavan mukaan pitävät naiset päänsä peitettynä harsohunnulla ja, saman epäkäytännöllisen tavan mukaan, käyttävät viuhkainta päivänvarjostimen asemesta.

Independencia torin varrella Montevideossa.

Montevideon yleiset rakennukset eivät ylimalkaan ole mainittavan kauniita eikä suurenmoisia. Molemmassa näissä suhteissa eivät ne läheskään vastaa niitä, jotka ovat meidän pääkaupunkimme, Helsingin, kaunistuksena ja uljuutena. Niitä ei myöskään ole aistikkaasti sijoitettu, niin että työ ja rakennustapa olisi oikein helposti nähtävänä. Ne ovat vaan muiden talojen yhteydessä jonkin kadun tahi torin varrella. Poikkeuksena ei ole edes tuomiokirkkokaan, joka on rakennettu espanjalais-roomanilaiseen stiiliin. Siinä on kaksi 133 jalkaa korkeata tornia.

Palatsi Montevideossa.

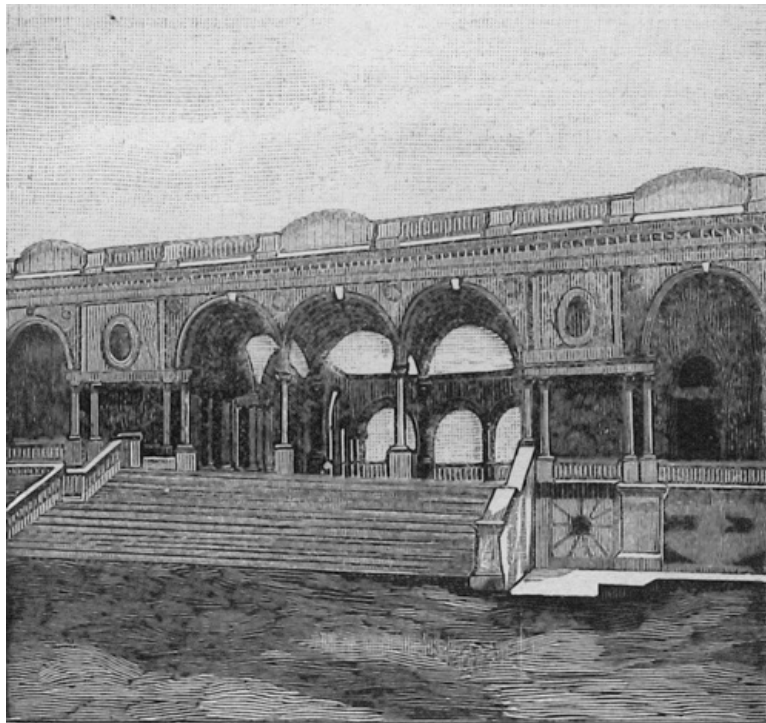
Englantilainen kirkko on rakennettu kreikkalaisen temppelin malliin. Sisäänkäytävän yläpuolella

on kivitalu, johon Jumalan kymmenen käskysanaa on piirretty espanjan kielellä. Tämä rakennus sijaitsee eräässä köyhässä kaupunginosassa ja sitä ympäröivät matalat talot ja likaiset, rappiolla olevat kivimuurit. Hallituksen palatsi, plaza Independencian varrella, on aivan uusi ja näyttää jotenkin hyvältä, kun se näet on enemmän vapaana. Alierros on peitetty kupukaarilla, joiden alla päävahti ruskeine, punaisine tahi mustine eläimellisille kasvoinensa ja monivärisine pukuhetaleineen ojenteleksen kivipenkkiöillä. Senaatti- ja edustajatalo plaza Constitutionin laidassa näyttää sitä vastoin hyvin vähäpätöiseltä, melkein köyhältä. Talon alinta kerrosta käytetään vankilana. Oven yläpuolella on vapaa-vallan vaakuna, tehty lasipalasisista ja metallilevystä. Ylinnä maston nenässä liehuu sen lippu. Myöskin postitalo, jonka kautta vuosittain yli 2,000,000 lähetystä menee, on ulkomuodoltaan hyvin mitättömän näköinen. Sisäpuolelta se kuitenkin on jotenkin käytännöllisesti ja tarkoituksen mukaisesti järjestetty. Bolsa eli pörssitalo on maksanut 160,000 doll. ja on Montevideon huomattavimpia rakennuksia. Sitä kuitenkin pidetään riittämättömänä, ja piirustuksia on jo tehty uuteen rakennukseen. Ooperahuone on (lähinnä Buenos-Ayres'in ooperahuonetta) suurin Etelä-Amerikassa. Siihen mahtuu 3,000 henkilöä. Se rakennettiin vuonna 1856 ja tuli maksamaan lähes 260,000 doll. Ulkomuodoltaan ei se juuri suurta vaikutusta tee ja sitä paitsi on se kolmelta taholta muiden rakennusten väliin litistetty. Eräs museokin on olemassa. Se on kuitenkin vielä niin alullaan, ettei voi päättää mitä siitä saattaisi tulla. Siellä on tauluja, muistopatsaita, keinoteollisuuden tuotteita, kansantieteellisiä ja luonnonhistoriallisia esineitä, etenkin kiviä eri seuduista Euroopassa, Uruguayssa y.m. Etelä-Amerikassa.

Näytelmähuone Montevideossa.

Montevideo kunnostaa itseään erittäin hyväntekeväisyyslaitoksillansa. Kaupungissa on 40 yhdistystä sitä tarkoitusta varten. Niissä on enemmän kuin 12,000 jäsentä. Nämä yhdistykset uhraavat vuosittain vähintäänkin 250,000 dollaria laupeuden töihin. Yhdeksän eri laupeuslaitosta — hospitaaleja, työkaluja, lastenseimiä ja köyhäinhuoneita — on olemassa. Niitä kustannetaan osaksi yleisillä varoilla, osaksi yksityisillä keräyksillä. Näissä laitoksissa on sijaa vähintäänkin 4,000 henkilölle. Caridadhospitaali on suurin. Siellä on 480 sairassänkyä. Se on laaja kolmikerroksinen rakennus, korridorit leveät, ja pylväskäytävät ympäröivät suurta puilla ja puutarhakasveilla istutettua pihaa. Kaikki on kivistä rakennettua ja pidetään hyvin puhtaana. Rakennus muuten sijaitsee korkealla paikalla lähellä rantaa, missä on runsaasti raikasta meri-ilmaa. Eräs uusi hospitaali oli rakennettavana kesällä 1888-89 eräälle kukkulalle lähellä kaupunkia. Siitä kenties tulee vieläkin uhkeampi kuin ensin kerrottu onkaan, se kun näet on suureksi osaksi rakennettu marmorista kauniiseen, puoleksi moorilaiseen stiiliin.

Sairashuone Montevideossa.

Sairaanhoidajina näissä armeliaisuuslaitoksissa ovat Montevideon luostarien nunnat suurella uhrautuvaisuudella ja uskollisuudella, hyvin usein menettäen henkensäkin kulkutautien raivotessa.

Torikauppaa varten on Montevideossa neljä kauppatoria, joissa on avarat, lasikattoiset hallit. Erään niistä on kaupunki rakentanut 400,000 doll. kustannuksella. Erään toisen on muuan yhtiö rakentanut. Sen kustannukset ovat nousseet 260,000 doll. Eräinä vuoden aikoina voivat hedelmämarkkinat muodostua erittäin suurenmoisiksi. Joskus saa silloin ostaa päärynöitä, jotka painavat 10 naulaa tusina. Appelsiinit, persikat, banaanit ja ananit ovat yleisimmät hedelmälajit.

Vuonna 1888 rakennettiin kaupungin läntisimpään osaan lähelle satamaa suurenmoinen kylpy- ja uimalaitos, jonka kustannukset nousivat 400,000 doll. Laajoja torvijohtoja on laitettu puhtaan, raittiin veden saamiseksi. Joulukuulla alkaa kylpyvieraita saapua jotenkin paljon Buenos-Ayres'ista, jossa kuumuus kesäaikana on erinomaisen rasittava. Silloin usein Buenos-Ayres'issa liikkuu kulkutautejakin, joita pakoon asukkaat hyvin mielellään muuttavat Montevideon. Raikkaine merituulineen ja puhtaamman ilmansa takia onkin Montevideo viehättävä ja paljon käytetty turvapaikka. Etevin ravintola on Hotel Oriental, rakennettu vuonna 1862, 200,000 doll. kustannuksella, näköalana satama ja virta. Hotellien omistajina ovat usein italialaiset, joille ylimalkaan ei tule omantunnon tuskia, jos nylkevät matkustajia niin perinpohjaisesti kuin mahdollista.

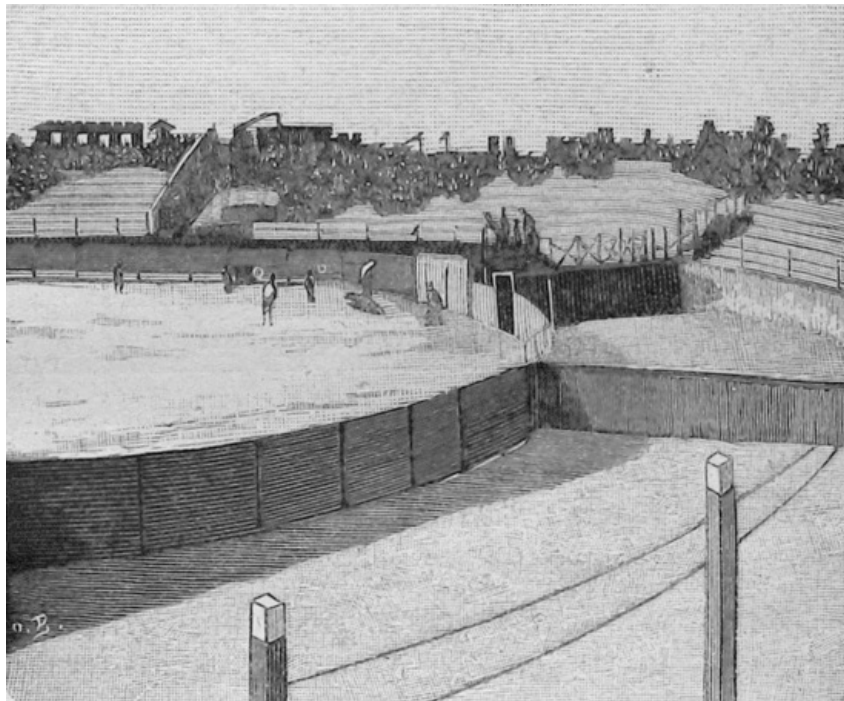
Tulli- ja pakkahuoneet ovat nykyään rakennetut kolmekerroksisiksi. Niillä on 15 acre'n lattia-ala sekä höyrykranat ja raitiotiet. Laivatokkia on kolme. Suurin, Jackson and Cibils Dock, on 450 jalkaa pitkä ja 80 j. leveä. Se voi nostaa aina 24:kin jalkaa syvässä kulkevia laivoja. Se on sijoitettu Cerron juurelle ja sitä suojelee kivinen aallonmurtaja.

Montevideon ulkosatama on avoinna tuulille kaakosta länteen. Etenkin kaakkoisesta käy usein korkeita aaltoja, ja pamperotuuli puhalttaa suorastaan lahdekkeen sisään. Sentähden pidetään tätä ulkosatamaa maailman vaarallisimpana. Sen syvyys on ainoastaan 20-22 jalkaa, mutta onneksi on pohja pehmeätä mutaa. Useita suunnitelmia aallonmurtajan rakentamiseksi on tehty, mutta toistaiseksi ei yhtään niistä ole pantu käytäntöön.

Kun otaksun, etteivät lukijat ole vastaan, jos luomme pikaisen silmäyksen Montevideon asukkaihin, niin pyydän heidät ystävällisesti mukaan Prado'on, missä sunnuntainen kansanjuhla vietetään. Ajakaamme sinne diligenssillä esim. Paso del Molinon linjan vaunujen lähtöpaikalta. Siinä saamme kuitenkin kauan seisoa turhaan, sillä kun vaunut saapuvat asemalle, ovat ne jo täpösten täynnä joukkoa, joka juoksee sitä vastaan. Mutta kun mekin teemme samoin, niin saamme sijat. Ja sitte sitä mennään. Vastamäkilöissä seisoo ratsastajia, jotka kiinnittävät nuoralla ratsunsa vaunuun ja pieksävät vetäjiä, joten mennään aika laukkaa mäen harjalle. Vaunu on täynnä ihmisiä, jotka puhelevat vilkkaasti ja naureskelevat. Siinä on nuoria ja vanhoja kaikista kansanluokista. Sivuutamme toisen vaunun, joka niinkään on täynnä väkeä, nuorisoa, joista muutamat soittavat harmonikkaa, viulua tahi muita soittokoneita. Ohi ajaessa kaikui meidän vaunuissamme ivallisia vihellyksiä. Kuljimme esikaupunki Paso del Molinon läpi. Kadut ovat istutetut kauniilla, varjoavilla puilla, ja molemmin puolin on huviloita, kalliimpia ja halvempiarvoisia, sievätekoisiakin, enimmäkseen laajojen puutarhojen ympäröimiä, täynnä trooppillisia ja puolitrooppillisia kasveja, niinkuin palmuja, akaasioita, mimoosia, oranssi- ja viikunapuita, magnolioita, öljypuita, kukkasia y.m., toisinaan hyvin kauniita. Puoli tuntia kuljettuamme pysähtyy vaunu ja sitte on meidän vielä mentävä kappale matkaa korkeapuisen kujanteen läpi, ennenkuin olemme perillä itse juhlapaikalla. Sinne tultua näimme monituhattukuisen ihmisjoukon. He huvittelevat itseään kaikilla kansanjuhlaan kuuluvilla mahdollisilla

tavoilla ja meluavat oikein aikalaila. Rakettia lasketaan ilmaan, vaikka on sydänpäivä. Niitä räiskyttellään kaikkialla, oikein kokonaisia arkullisia räjähdytetään ilmaan. Ajetaan alas pitkin "venäläisiä vuoria" naurun ja korkeäänisten ilohuutojen kaikuessa. Siellä täällä istuu indiaaneja, jotka tulirovion yli lyödyillä seipäillä paistavat suuria lihapalaisia. Niissä lihamöhkäleissä on usein nahkakin nylkemättä. Teurastettujen eläinten päät ovat pistetyt puun oksiin tahi muihin semmoisiin yltympäriinsä. Tuo kaikki näyttää villiltä ja tuskin ollenkaan maukkaalta, mutta antaa kenties uskollisen kuvan pampaksen tavoista. Muualla seisoskelee ja istuskelee maakansaa ja sotamiehiä juoden kansallisjuomaa maté'ta metallitorvilla eräänlaisista kuivatuuista ja ontoiksi koverretuista juurikasveista, joita yleensä käytetään teekuppina. Talonpojat ovat ylimalkaan puetut ponchoihin, laajoihin housuihin ja suuriin, leveälierisiin olkihattuihin. Siellä täällä soitetaan ja tanssitaan. Me istumme ja juomme sikäläistä olutta, joka on karvasta ja hyvin pahanmakuista juomaa. Pieniä italialaisia tyttöjä kiertelee ympäri soitellen harppua ja viulua sekä pyytäen pikkurahoja. Erään aitauksen sisällä keskellä ihmisjoukkoa on katettu pöytä, jonka ääressä istuu hännystakkisia herroja ja vaaleapukuisia naisia. Siellä pidetään puheita, taputellaan käsiä ja juodaan samppanjaa. Se on eräs hyväntekeväisyysseura, joka täällä ulkona oli toimeenpannut keräyspäivälliset ja arpajaiset. Herrassaätyiset olivat Montevideon "seuran" jäseniä. Mutta ylimalkaan ne ovat köyhemmät kansanluokat, jotka täällä itseään huvittelevat. Paitsi sotamiehiä, näkee kentällä maalaisia ja indiaaneja sekä Montevideon satamatyömiehiä, pukuna mekot, ympyriäiset siniset lakit ja useampaan kertaan ruumiin ympäri kierretyt vyöt, neekerejä mustine kasvoineen ja suurine punaisine huulineen, rokonarpisia keltaisia mulatteja, Canarian saarien asukkaita, joilla on vilkkaat silmät ja hellät kasvopiirteet, kiinalaisia, fetsilakkisia turkkilaisia y.m. Kaikki ovat iloisia, vilkkaita, kovaäänisiä. Aurinko säteilee, puut suhisevat merituulten puhaltaessa, raketit paukahtelevat, savu kiemurtelee ilmaan indiaanien tulista, lippuja riehutetaan. Siinä on väriä, riemua ja elämää kaikkialla. Vähän kauempana on puisto ja kasvitarha sekä ravintola. Siellä ovat seuran (societeetin) enimmäkseen jäsenet juomassa hyvää brasilialaista kahvia ja hyvin kallishintaista Strassburgin olutta. He näyttävät eurooppalaisilta ja sivistyneiltä. Mutta semmoistenhan kanssa olemme tutut ennestäänkin. Kotimatalla täytyy taas koettaa tupata diligenssivaunuun. Siihen päästyä vierimme kyllä pian kotiin. Montevideoon saavumme kuutamolla, semmoisella kuin tropiikkiseudut tarjoavat. M.m. voimme nähdä Eteläristin, joka ei kuitenkaan ole maineensa arvoinen.

Jos tahtoo saada käsityksen miten syvälle eurooppalainen sivistys on juurtunut Montevideon sivistyneitten asukkaiden luonteeseen, niin ei saa jättää joskus käymättä härkätappeluissa, joita pidetään kesäaikana joka sunnuntai, mikäli ilma myöntää, sitä varten rakennetussa amfiteatterissa Plaza de Torosilla, kaupungin itälaidalla. Jos härkätistelut Montevideossa ovatkin vähän pienempiä laadultaan kuin Espanjassa, niin korvaa sitä hevosten tuhlaaminen. On inhottavaa ja sääliä nähdä kuinka hevostenruokien toinen silmä sidottuna, vaaraa aavistamatta ja ilman vastustuksen merkkiä tahi pakenemisen mahdollisuutta ajetaan härkää vastaan, joka aivan koneenmoisesti pistää sarvensa niihin, yhteen toisensa perästä. Hevonen ja ratsastaja viskataan tavallisesti heti nurin, jolloin viime mainitun alituisen onnistuu pelastaa itsensä toveriensa avulla. Jos ei hevonen ole heti kuollut, vaan vielä jaksaa käydä, talutetaan se pois näyttämöltä, haavat ommellaan nopeasti kiinni, ja se saa esiintyä uudelleen. Nilkuttaen ja nähtävällä vaivalla horjuu se arenan poikki, kunnes uudelleen joutuu härän huomioon ja tulee jälleen paikatuksi nurin. Joskus saa hevonen ensi ryntäyksellä surmansa, mutta usein se myöskin jää makaamaan rajuihin suonenvetoihinsa, ja silloin, jos härkä on kylliksi raju, saa nähdä senkin "mieltä ylentävän" näytelmän, että härkä sarvillansa kiskoo auki koko hevosen ja viskoo sisälmykset ympäri sinne ja tänne. Mutta vaikka hevosten kohtalo on hirvein ja herättää suurinta inhoa, niin paljoa paremmin ei härkiäkään lellitellä. Niitä piinataan tarpeettomasti neuloilla, piikeillä ja väkäreillä, jotka kiinnitetään niskaan. Vihdoin tulee näytännön loistokohta. Matadoori tulee ja pistää pitkän miekkansa härän lapaluiden väliin ja alas aina sydämeen. Hyvin vaikea pisto, joka harvoin onnistuu ensi yrityksellä. Näkee härkiä, jotka, vaikka kolmekin miekkaa on kahvaan asti pistetty niiden sydämeen, vielä kävelevät ympäri, vuodattaen verta hirveän paljon suustaan ja sieraimistaan. Kun eläin vihdoin kaatuu voimattomuudesta, annetaan sille surmapistos misericordella, joka suurella varmuudella tähdätään selkäytimen pitennykseen. Riemusaatolla viedään se sitte pois ja sijaan tuodaan heti uusi härkä ja uudet hevoset. Eräänä iltapuolena tapettiin kuusi härkää ja 22 hevosta.

Härkätappelu Montevideossa.

Kun näkee millä innolla katsojat seuraavat näitä verisiä näytelmiä, kuinka he taputtavat käsiään sekä viheltävät ja ulvovat, kun joku näyttelijä niiden mielestä näyttää olevan arka, ja nauravat, kun härkä viskaa hevosen ja ratsastajan nurinniskoin tahi repii jonkin jo kaatuneen rosinanten vatsan auki, niin silloin tuntee jotakin olevan hullusti, täytyy luulla olevansa semmoisten ihmisten joukossa, joilla ei kaikki ole paikallansa. Erittäinkin tuo sointuva nauru juuri kaikkein inhoittavimmissa raateluissa on jotakin kovin inhottavaa. Tulee ajatelleeksi verisiä sisällisiä sotia, teurastuslaitoksia ja että ympärillä on samaa kansaa, jonka espanjalaiset esi-isät olivat juuri nuo kolme vuosisataa sitte niin laajalti kuuluisiksi tulleet julmurit; niin tuntee inhoa tätä teurastajakansaa vastaan ja häpeää siitä, että heitä täytyy pitää kanssaihmisinä. Tasavallan presidentti on usein läsnä härkätaisteluissa ja ottaa silloin vastaan veriseen taisteluun menevien kunnianteon, niinkuin Rooman caesarit muinoin. Naisten kunniaksi tulee mainita, että he enimmäkseen ovat poissa näistä näytännöistä. Ainoastaan muutamia ylhäisimpien ja alhaisempien säätyjen naisia on saapuvilla. — Lapsiakin näkee joukottani seuraavan tappelun menoa yhtä suurella kiihkolla kuin vanhemmatkin. Kaksi vuotta vielä saapi näytäntöjä Uruguayssa harjoittaa, tasavallan suureksi häpeäksi. Kaikista muista Etelä-Amerikan valtioista ovat härkätaistelut jo aikaa poistetut.

Nuo komeat sairashuoneet ja hyväntekeväisyyslaitokset eivät suinkaan ole oikein sopusoinnussa härkätappeluihin nähden. Mutta väestön monenlaisuuden tähden on paljon kokonaan toisenlaistakin kerrottavana. Sivistys on, näennäisesti pinnalla, jotenkin yleinen, mutta on vaan huonosti perustettu. Se näyttää kokonaan maahan tuodulta tavaralta, joka ei ainakaan vielä ole voinut vaikuttaa asukkaiden luonteeseen. Henkiset elintarpeensa tuo maa sentähden edelleenkin Euroopasta. Mitään kotimaista kirjallisuutta tahi tieteenharjoitusta ei voi sanoa edes alkaneeksi. Sillä niitä sanomalehtiä, jotka ovat olemassa, ei voi siihen lukea. Jos tahtoo nähdä mitä tämä kansa lukee ja siinä tarkoituksessa pysähtyy jonkin kirjakaupan akkunaa ääreen, niin siinä tavallisesti huomaa joukon ranskalaisia romaaneja, muutijournaaleja, muutamia eurooppalaisia kuvalehtiä y.m.s. Yliopiston olemassa oloa muistuttaa joukko filosofisia teoksia, Kantin, Spinozan, Leibnitzin, Schellingin, Aristoteleen y.m., espanjan kielisiä. Muuten on suuri houkutus pitämään sulana mahdottomuutena, että niillä kirjoilla on lukijoita täällä härkätappeluiden ja ponchojen kotimaassa.

Piirikunnat.

Uruguaylaiset piirikunnat ovat hallintoalueita, vastaavat meidän läänejä taikka Ranskan piirikuntia. Sentähden ei niillä missään suhteessa ole semmoista puoli-itseenäistä asemaa hallitukseen nähden, kuin mitä Argentinan maakunnilla on. Jos ei ota lukuun Montevideon kaupunki-aluetta, joka jo yksinään muodostaa yhden piirikunnan, on *Canelones* pienin ja tiheimmin asuttu piirikunta. Se on heti Montevideon pohjoispuolella ja sisältää 179 neliöleaguesin suuruisen alan. Asukkaita on 44,000, enimmäkseen siirtolaisia Canarian saarilta, ja ne elättävät itseään maanviljelyksellä. Nisu ja maissi ovat pääasiallisesti viljellyt viljalajit. Tämä maakunta tuottaa nisua enemmän kuin koko muu osa tasavaltaa ja on ainoa, jota voi pitää jotenkin hyvin viljeltyinä. Vuotuisen sadon arvo lasketaan 3 miljoonaksi dollariksi. Karjanhoito sitä vastoin on verrannollisesti vähänarvoinen. Maa on mäkiä, ei kuitenkaan vuorista, vaan täynnä viheriöitä kukkuloita ja laaksoja, jotka aallontapaisesti pyöristettyinä vuorottelevat. Mitään tärkeämpiä ylänköjä ei ole.

Piirikunnassa on kuusi pientä kaupunkia. Niistä ovat suurimmat *Canelones* (3,000 asukasta) rautatien varrella 30 milesiä Montevideon pohjoispuolella, ja *Santa Lucia*, joka on kauniilla asemalla S. Lucia-virran varrella ja joka jo kauan aikaa on ollut Montevideon societeetin kesäisenä virkistysseutuna. Pienen Piedras-seudun luona pohjoiseen päin Montevideosta on marmorilouhoksia.

La Plata-virran rannalla, luoteesen Montevideosta, on piirikunta *San José*, 432 leaguesia, 25,000 asukasta. Huolimatta maan hedelmällisyydestä ja edullisesta asemasta virran varrella ja pääkaupungin läheisyydessä, on tämä piirikunta hyvin harvaan asuttu. Siinä on ainoastaan 5 asukasta neliömile'llä, kun Canelones'issa samalla alalla on 25. Maa on mäkistä ja siinä on runsas polttoaineiden ja veden saanti. Maanviljelykseen nähden on tämä arvoltaan toinen piirikunta lähinnä Canelones'ia. Vuotuinen tuotteiden arvo lasketaan olevan 1,200,000 doll. Karjanhoito myöskin, etenkin lampaiden kasvatus, on hyvällä kannalla. — Piirikunnassa on monta kaupunkia estanciaa ja kaksi kaupunkia, joista toinen, *San José*, on tasavallan etevin sisämaakaupunki, samannimisen virran sekä myöskin rautatien varrella. Montevideoon on matkaa 60 milestä. Kaupungissa on sähkölennätin, hyvä hotelli ja 6,000 asukasta. Toinen kaupunki, Porongos, on vähäpätöinen, asukkaita 1,500.

San Josén toisella puolen, La Plata-virran luona, on piirikunta *Colonia*, alaltaan 214 neliöleaguesia, asukkaita 26,000. Se on osaksi vuorista ja hedelmätöntä, osaksi hyvää laidunmaata. Sen läpi virtailee useita puroja, joiden äyräät ovat täynnä kasvavia puita. Karjanhoito on täällä kuten San Joséssakin pääelinkeinona. Kuitenkaan ei ole maanviljelyskään arvoton, sillä vuotuisen sadon arvo nousee lähes miljoonaan dollariin. Suurin osa viljeltyä maata kuuluu niille neljäskolmatta maanviljelyskolonnalle, jotka täällä ovat tulleet korkeamman sivistyksen tienraivaajiksi. Vanhin näitä kolonioita on *Piemonte*, perustettu v. 1857. Siinä on 140 siirtolaista. V. 1889 oli niiden lukumäärä jo noussut 2,200. Yritystä johti eräs yhtiö Montevideossa, ja se näytti tuottavan hyötyä niin hyvin yhtiölle kuin siirtolaisillekin. Yhtiö ei ole kustantanut siirtolaisten matkaa Euroopasta, mutta sitä vastaan antanut heille maata, maanviljelyskaluja, siemenviljaa, karjaa y.m., josta siirtolaiset korvaukseksi maksoivat 1/3 sataa ensimmäisinä neljänä vuotena. Sen ajan kuluttua saivat siirtolaiset maan täydellisesti omistaa. Jokainen semmoinen maapalsta oli 70 acren suuruinen. Siirtolaiset ovat Piemontista, Pohjois-Italiasta, enimmäkseen protestanttisia, hyvin työteliästä väkeä. Heillä on mukavia taloja, viinitarhoja, hedelmäpuistoja y.m. Maa on hedelmällistä ja antaa usein 15-20 jyvää yhdestä. Sato on noin tonni jokaista asukasta kohti. Yhtä hyvinvoipa on lähellä oleva sveitsiläinen kolonia *Nuova Helvetia*, perustettu vuonna 1861, vaikkapa sen perustajat petoksen kautta menettivät omaisuutensa yrityksessä ja olivat pakotetut konkurssiin. *Canaria* ja *Cosmopolita* ovat pienempiä kolonioita, mutta menestyvät yhtä hyvin. Niissä on asukkaita 500 à 600 henkilöä. Tavarain vientiä varten Montevideoon on kolonioilla yhteensä 15 kuunaria ja höyryvenhe, jotka kerran joka viikko käyvät Montevideossa. Maan vanhimpia kaupungeita on *Colonia del San Sacramento*. Sen satamaa pidetään kaikkein turvallisimpana La Plata-virralla. Läheisyydessä on linnoituksia, joita Englantilaiset vuonna 1765 pommittivat, ja joita ei sitte enää ole laitettu kuntoon. Asukkaita on 1,500. Kaupungista on jokapäiväinen laivakulku Buenos-Ayres'iin, rautatie San Josén kautta tulee sitä yhdistämään Montevideoon. Sataman ulkopuolella, 2 1/2 engl. penik. matkan päässä, on linnoitettu saari Martin Garcia, kuuluva Argentinan tasavaltaan. Se suojelee kulkua Paranáan ja Uruguayhin. Siellä sijaitsee Argentinan merisotakoulu, ja kauan on työskennelty sen linnoitusten lujittamiseksi. *Carmelo* ja *Hisgueritas* ovat pikku-paikkakuntia rannikolla pohjoiseenpäin.

Piirikunta *Soriano*, ala 347 neliöleaguesia, asukkaita 22,000, on Uruguay- ja Rio Negro-virtojen välillä Colonian pohjoispuolella. Se on hedelmällistä, kaunista ja vesirikasta maata. Metsänriistaa ja kaloja on runsaasti. Asukkaat harjoittavat melkein yksinomaan karjanhoitoa. Etevin kaupunki on *Mercedes* Rio Negrin varrella. Siinä on 4,000 asukasta.

Kaupunki on jo kauan aikaa ollut kylpypaikkana sen vuoksi, että vesi siellä on hyvin väkevästi Sarsaparillalla sekoittunutta (impregneerattua). Piirikunnassa on vielä kaksi pienempää kaupunkia: *Soriano* (perustettu vuonna 1624, tasavallan vanhin kaupunki) ja *San Salvador*.

Piirikunta *Paysandù* oli ennen vuotta 1883 alaltaan 817 neliöleaguesia ja asukkaita 39,000. Vaan mainittuna vuonna jaettiin tämä suuri alue kahtia, joten eteläisestä osasta sittemmin muodostui erityinen piirikunta, *Rio Negro*. Molemmat uudet piirikunnat rajoittuvat lännessä Uruguay-virtaan. Karjanhoito on kumpaisessakin asukkaiden pääelinkeinona. Mutta täällä pidetään pääasiallisesti sarvikarjaa, siis päinvastoin, kuin mitä tähän asti mainituissa piirikunnissa on tapana. Täällä ovat myöskin useimmat suuret teurastuslaitokset. Piirikunnan niminen kaupunki *Payusandù* on suurempia satamia Uruguay-virran varrella. Siinä on 12,000 asukasta ja sen ympäristössä rikkaita estancioita. Kaupungissa on oma sanomalehti, kirjasto ja raitiotie. Kouluissa käy 500 oppilasta. Vähän matkaa alempana Uruguay-virran varrella Rio Negrin piirissä on kaupunki *Fray Bentos*. Siinä on 2,500 asukasta, vaan on jotenkin tunnettu Liebig-extraktin valmistuspaikkana. "Liebig Extract of Meat Company'n" suuret tehtaot ovat varsinaisesti itse kaupungin ulkopuolella, eräällä läheisellä mäellä, jossa ne työmiesten asuntoineen ja kaikkine muine lisärakennuksineen muodostavat melkein itsekseenkin kaupungin. Työmiesten lukumäärä nousee 5-800 (perheineen kaikkiaan 1,500 henkilöä). Yksinkertaisella menetystavalla teurastetaan siinä 80 nautaeläintä tunnissa. Teurastettujen eläinten kaikki osat otetaan tarkoin talteen ja käytettäväksi. Valmistustuotteita ovat lihamehu (extractum carnis), suolattu ja kuivattu liha, härän kielet, tali, vuodat, sarvet, dog biscuit, guano j.n.e. Tehtaot perustettiin 1864 ja sittemmin laajennettiin, etenkin 1868 vuoden jälestä, kun nykyinen englantilainen rikas osakeyhtiö perustettiin. Tulot ovat 80-90,000 punttaa vuosittain. Yritys on antanut aina 18 % jako-osuutta osakkaille vuosittain.

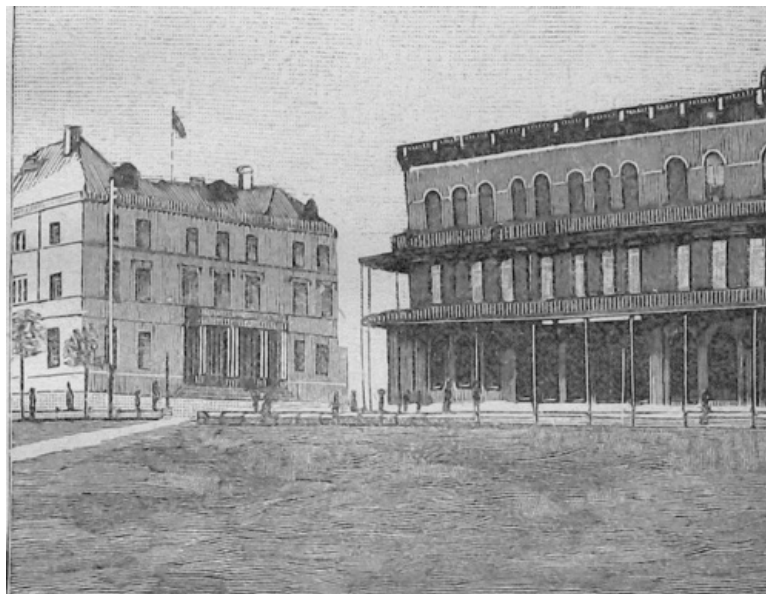
Paysandùn pohjoispuolella, Cuareim-virran varrella, on piirikunta. *Salto*. Sen ala on 903 neliöleaguesia, asukkaita 39,000. Luonto siellä on kaunis ja vaihteleva. Pieniä jokia ja puroja on lukemattomia sekä kuusi eri vuorijaksoa. Cerros Catalanes'ista saadaan useita lajeja kauniita agaatteja ja kristalleja, joita säännöllisesti viedään Hamburgiin. Väitetäänpä vuorien myöskin sisältävän yltäkyllin jaspista, porfyriä ja alabasteria. Vaikka maanlaatu sekä ilmanala ovat maanviljelykselle edullisia, niin että kahvia, teetä ja pumpulia voisi menestyksellä viljellä, on kuitenkin toistaiseksi karjanhoito, etenkin sarvikarjan, täälläkin pääelinkeinona. Piirikunnan etevin kaupunki on Salto. Sillä on terveydelle edullinen asema, kun se on rakennettu kolmelle ylängölle. Siinä on 12,000 asukasta ja se on Uruguay-virran liikenteen pääpaikkana. Kaupungin laivavarvissa on rakennettu noin tusina virtahöyrylaivoja. Täällä myöskin vuonna 1860 perustettiin ensimmäinen sikäläinen höyrylaivayhtiö, joka muutamina vuosina antoi enemmän kuin 50 % jako-osuuden. Kaupungista on lähes jokapäiväinen höyrylaivakulku Buenos-Ayres'iin. *Santa Rosan* kaupungissa Brasilian rajalla on 1,500 asukasta.

Tacuarembó, 1,161 neliöleaguesia alaltaan, 24,000 asukasta, on suurin ja harvimmin asuttu piirikunta Uruguayssa. Se on kuudennes koko tasavaltaa, ja väestön tiheys on noin 2 henkilöä kullakin engl. penikulmalla. Se on viljelemätöntä, kallioista maata pitkin Brasilian rajaa, itäänpäin Saltosta ja Paysandusta. Korkein vuori, Bichadero, on 2,300 jalkaa korkea. Asukkaat työskentelevät pääasiallisesti sarvikarjan hoidossa ja vievät eläimiään Rio Granden luona oleviin brasilialaisiin teurastuslaitoksiin. Kuitenkin harjoitetaan myös lampaanhoitoa. — Kultaa on löydetty ja huuhdottu useammassa paikoin, mutta tulokset eivät ole olleet oikein kannattavia. Piirikunnassa on ainoastaan yksi kaupunki, Tacuarembó, jonka sanotaan olevan hyvin rakennettu. Siinä on 3,000 asukasta.

Tacuarembón itäpuolella, Brasilian rajalla, on piirikunta *Cerro Largo* (ala 837 neliöleagu., 36,000 asukasta). Sen erottaa Brasiliasta Yaguarovirta ja Merim-järvi, joka on neutraalinen ja jonka avaralla pinnalla juuri sen vuoksi ei milloinkaan näe purjeita. Maa on mäkiä, hyvin kaunista ja hedelmällistä, ja ilmanala hyvä. Se on metsärikas, mutta aivan kokonaan viljelemätön. Vuodesta 1877 ei väestö ole lisääntynyt, ja karjatkin ovat vähentyneet. Maa on pahamaineinen rajametsissä oleskelevien ryövärien tähden. Kuten Tacuarembó-piirikunnassakin, omistavat brasilialaiset myös täällä suuren osan maata ja paljon karjaa. Suurin kaupunki on *Cerro Largo*, jossa on 5,000 asukasta, sähkölennätinlaitos, hiukan kauppa y.m. Piirikunnassa on sitä paitsi kaksi pienempää kaupunkia, *Artigas*, Yaguaron varrella, ja *Treinta-Tres*.

Sisämaassa Cerro Largon länsipuolella on piirikunta *Durazno*, Yi- ja Rio Negro-virtojen välillä. Sen ala on 539 neliöleagu. ja asukkaita 22,000. Mitään maanviljelystä ei harjoiteta, mutta karjaa on jotenkin paljon. Ainoa kaupunki, *Durazno* (2,000 asukasta), kärsi paljon sisällisten sotien aikana. Kenraali Flores, joka sittemmin tuli tasavallan presidentiksi, oli yksi niitä siirtolaisia, jotka Duraznon perustivat.

Piirikunta *Florida* (456 neliöleagu., 23,000 asukasta) ulottuu Duraznosta eteläänpäin Canelones'iin ja rajoittuu lännessä San Joséhen. Se on aallonmuotoisesti mäkinen maa, saman luontoinen kuin Canelones ja San José. Lampaiden kasvatus on etevin elinkeino. Muuten on karjanhoito viime aikoma kutistunut, ja maanviljelys on vielä kapalossaan. Kaupunki *Florida* on asemapaikkana Central Uruguayn radalla, 67 milesiä Montevideosta. Se on ympäröity quintas'eilla ja istutuksilla, joista sillä on nimikin. Väkiluku on 2,500.

**Postitalo ja Odds Fellowin klubi Pensacolassa
(Floridassa).**

Floridan itäpuolella on maakunta *Minas* (554 neliöleagu. ja 23,000 asukasta). Se on viljelemätön, vuorinen maa, jonka asukkaita sanotaan laittomiksi. Korkein vuori, Cerro Pelado, on 2,050 jalkaa korkea. Maanviljelys on vähäpätöinen ja karjan määrä verrannollisesti pieni. Nimensä on piirikunta saanut niistä kaivoksista, joita Espanjalaiset alottivat luullen saavansa hopeamalmia. Sittemmin on luultu löydetyn timantteja ja topaaseja, välistä myös kivihiltä, mutta joka kerran on petytty. Pääkaupunki on *Minas*. Siinä on 2,000 asukasta. Kaupunki on keskeltä

amfiteaatterimaisesti alentuva. Montevideoon on 70 milestä rautatiematkaa. Kaupungin lähellä on luolia. Suurin on 200 jalkaa pitkä ja 50 jalkaa korkea.

Koko rannikkojakso Brasilian rajasta Canelones-piirikuntaan on *Maldonadon* piirikuntaa, joka on alaltaan 575 neliöleaguesia, ja asukkaita 27,000. Näitä rannikkoseutuja pidettiin kauan aikaa hyvin vaarallisina meriretkelijöille, ja ne haaksirikot, joita siellä niin usein tapahtui, lisäsivät pelkoa. Valomajakoita puuttui kokonaan, ja roistojen kerrotaan sitoneen lyhtyjä karjan kaulaan, houkutellessaan laivoja kallioille. Nykyään on siellä olemassa kuusi eri majakkaa, jotka eivät kuitenkaan vielä riitä tarvetta täyttämään, varsinkin kun ei aina voi tietää ovatko ne edes sytytettyt. Hyviä maamerkkejä laivoille ovat vuoret: *Solis Grande* (1,930 jalkaa korkea ja 4 engl. penik. päässä rannasta) ja *Pau de Azucar* (1,500 jalk. korkea, 5 milesiä rannasta). Maanlaatu Maldonadossa on hyvä, kenties parempi kuin missään tasavallan muussa osassa. Tupakkaa, viiniä, öljymarjoja, taatelia y.m. viljellään menestyksellä, vaikkei maanviljelys toistaiseksi ole saavuttanut mitään suurempaa merkitystä. Karjat vieetään Montevideon läheisyydessä oleviin saladeroihin. *Maldonadon* kaupungin läheisyydessä olevista vuorista murretaan hyvää valkoista ja harmaankeltaista marmoria. Kaupungissa on ainoastaan 1,000 asukasta, ja se oli tärkeämpi arvoltaan edellisenä vuosisatana kuin nykyisenä. Se on ollut linnoitettu. Nykyään on se merikylpypaikkana. Vesi on koko joukon suolaisempaa kuin Montevideon luona, mutta mukavuudet ja kulkuneuvotkin ovat huonot. Kaupungin edustalla on hylkeistään kuuluisa Lobos-saari. Siellä pyydetään sangen paljon hylkeitä, etenkin touko- ja kesäkuulla, jolloin kylmä niitä ajaa tänne Tierra del Fuegosta. Piirikunnassa on sitä paitsi kaksi vähäpätöistä kaupunkiakin: *San Carlos* (900 asukasta) ja *Bocha* (2,000 asukasta).

SISÄLLYS:

Esipuhe.

Argentina.

Historia. Löytäminen, uudisasutus-yritys, Fort Sancti Spiritus'en perustaminen, Pedro de Mendozan retkikunnat, retkiä Perusta, levottomuuksia maassa, perulainen hallitus espanjalaisen ylivallan johdolla, sijaiskuningaskunta Buenos-Ayres, kansalliskokouksen kutsuminen, vapauden ystävien voitto, riitoja Espanjan kanssa, Argentinan itsenäisyyden julistaminen, anarkiaa, Rivadavia, sota Brasilian kanssa, Banda Orientalin tasavallaksi julistaminen, uusia sisällisiä riitoja, Rosas diktaattorina, hänen kukistuksensa, lakien järjestely.

Hallitusmuoto. Liittolais-tasavalta, presidentti, hallitusneuvosto, kongressi, niiden valta, valtiokirkko, raha-asiat, lait, toimeenpaneva hallinto, — sotaväestö, meriasiat, puolustuskeinot.

Ilmanala. Maantieteelliseen asemaan perustuvat eroavaisuudet, keskilämpö, — terveysuhteet Buenos-Ayres'issa, — ilmanala ylimalkaan hyvä, lämpö määrän äkillisiä vaihteluja, tarpeenmukainen vaatetus, sateen määrä.

Kasvi- ja eläinkunta. Suuri eroavaisuus, troopilliset metsät, puulajit, pampas, niukka kasvillisuus Patagoniassa, — rikas eläimistö, enin määrä pohjois-osissa, erilaisia eläimiä.

Asukkaat. Alkuperäiset asukkaat indiaaneja, tyyppi, pampas-indiaanit, suojelusasemia heitä vastaan, Patagonian ja Tulimaan indiaanit, Gran Chaco-indiaanit, indiaanit Misiones'issa, yleinen väkiluku, ensimmäinen eurooppalainen siirtolaisuus, siirtolaiset, eri kansarotujen yhteensulautuminen, kansansivistys, koulut, kansallinen puku, tavat, ulkomaalaiset.

Elinkeinot. Ensimmäiset elinkeinot, yleiskatsahdus, karjanhoito, saladeros, maanviljelys, viininviljelys, sokurin, pumpulin ja kahvin viljelys, vuorityö, metsästys ja kalastus, teollisuus, kauppa, pankit, raholet.

Kulkulaitokset. Niiden kehittymisen tärkeys, yhdysliikenne Euroopan kanssa, rautatiet, höyrylaivat jo'issa ja pitkin rantoja.

Maakunnat ja aluskunnat. 14 liittovaltaa eli maakuntaa ja 4 aluskuntaa. Maakuntia: Buenos-Ayres, mallifarmi, pääkaupunki Buenos-Ayres, La Plata, Entre Rios, Corrientes, Santa Fé, Córdoba, San Luis, Mendoza, San Juan, La Rioja, Catamarca, Santiago del Estero, Tucuman, Salta, Jujuy. Aluskuntia: Gran Chaco, Misiones, Pampas, Patagonia.

Uruguay.

Yleisiä tietoja. Etelä-Amerikan pienin valtio, asema, suuruus, rajat, virrat, vuoret.

Ilmanala. Tuulet, pamperos.

Kasvi- ja eläinkunta y.m. Kasvikunta yleensä niukka, yleisesti esiintyviä kasveja; kivennäisiä, marmori; eläinkunta melkein sama kuin Argentinassa.

Historia. Läheinen yhteys Argentinan kanssa, Solis'in retkikunta, hänen kuolemansa, salakuljetusta, Colonia de San Sacramento, Bruno de Zabala, edistys Portugalilaisten karkoituksen jälkeen, sisällisiä riitaisuuksia, itsenäisyyden julistus, anekteeraus Brasiliasta, brasilialaisten karkoitus, uusia kotoisia riitaisuuksia, Fort Artigan piiritys, presidentin muutos.

Asukkaat. Alkuperäiset asukkaat, niiden jälkeläiset, espanjalaiset, sekarodut, siirtolaisuus, sen lisääntyminen, varallisuussuhteet, yleinen väkiluku, väkiluvun jakautuminen, tilasto.

Elinkeinot. Karjanhoito vanhin elinkeino, sen tuotteiden käyttäminen ja maasta vienti, saladeros, maanviljelys, sato, kauppa, teollisuus, suojelus- ja rahatullit, rahaolot, pankit.

Kulkuyhdistys Euroopan ja Buenos-Ayres'in kanssa, virta-alukset, rautatiet, diligensit, posti, sähkösanomalaitos.

Opetustoimi y.m. Koulujen ja oppilaiden lisääntyminen, koulukustannukset, sanomalehtitilasto.

Uskonnolliset olot ja lait. Uskonnon vapaus, luostarit, tasavaltainen ja kansanvaltainen laki, presidentti, ministerit, kongressi, raha-asiat, sotaväestö, poliisivoima.

Montevideo. Asema, kaupunki, kansanjuhla, härkätaistelut.

Piirikunnat. Canelones, San José, Colonia, (maanviljelys-siirtokuntia) Soriano, Paysandù, Rio Negro, (Liebig Extract of meat Company) Salto, Tacuarembó, Cerro Largo, Durazno, Florida, Minas, Maldonado.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MATKUSTUS ARGENTINASSA JA
URUGUAYSSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the

Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive

Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.